

*“Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin
se kohde puolustettavana ja arvokkaana”*

Käsityksiä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä

Liisa Myyry

Kiitokset

Puolustusministeriön rahoittama Maanpuolustustahto – hanke on toteutettu Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksella. Lämmin kiitos kaikille tutkimukseen osallistuneille haastateltaville ja kyselyyn vastanneille. Haluan kiittää myös seuraavia henkilöitä, jotka ovat mahdollistaneet sekä haastattelu- että kyselyaineiston kokoamisen: Marja Ahokas, Sari Eskola, Nelli Hankonen, Soile Juujärvi, Leo Kolttola, Kirsi Liikamaa, Eveliina Lundqvist, Mia Silfver-Kuhlampi, Annukka Tapani, Eila Toiviainen ja Tero Vartiainen. Eeva Kolttolalle kiitokset avusta aineiston kokoamisessa ja käsittelyssä.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
Maanpuolustustahdon tutkimusperinne Suomessa ja Ruotsissa	1
Maanpuolustustahtoa selittäviä tekijöitä	2
Arvot	3
Kansallinen identiteetti	6
Usko maanpuolustukseen	7
2 Haastattelututkimus	8
2.1 Aineisto ja menetelmä	9
2.2 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet haastattelujen mukaan	11
2.2.1 Käsitteet maanpuolustuksesta	12
2.2.2 Sodankuva	16
2.2.3 Maanpuolustuksen uskottavuus	17
2.2.4 Uhkakuvat	19
2.2.5 Yksilön vastuu	25
2.2.6 Identiteetti ja kansallistunne	33
2.3 Yhteenveto	36
3 Kyselytutkimus	39
3.1 Kyselytutkimuksen aineisto	42
3.2 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet kyselytutkimuksen perusteella	44
3.3 Maanpuolustustahdon ulottuvuuden sukupuolen ja iän mukaan	51
3.4 Maanpuolustustahto, henkilökohtaiset arvomieltymykset ja huolestumistaipumus	56
3.5 Maanpuolustustahto, ryhmiin samastuminen ja paikkakiintymys	60
3.6 Yhteenveto	69
4 Pohdinta	74
Lähteet	81
Liite 1: Maanpuolustustahdon ulottuvuudet sukupuolen ja iän mukaan	83
Liite 2: Maanpuolustustahdon ulottuvuudet ja ryhmiin samastuminen	85
Liite 3: Maanpuolustustahdon ulottuvuudet ja paikkakiintymys	91
Liite 4: Kyselylomake	92

1 Johdanto

Suomalaisten maanpuolustustahtoa ja sen muutoksia on seurattu aina 1960-luvun alusta lähtien. Näissä tutkimuksissa maanpuolustustahto on pitkälti määritelty aseellisena rajojen puolustamisena hyökkäystä vastaan. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten tavalliset suomalaiset määrittelevät maanpuolustustahdon ja mistä osatekijöistä se koostuu. Tutkimuskysymystä selvitetään sekä laadullisen että määrällisen menetelmän avulla.

1.1 Maanpuolustustahdon tutkimusperinne Suomessa ja Ruotsissa

Maanpuolustustahdon empiirinen tutkimus alkoi Suomessa 1954 ilmestyneestä Jaakko Valtasen diplomityöstä "Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa". Laajaan haastatteluaineistoon perustuva työ jäi ilmestyttyään vain puolustusvoimien tietoon, joskin se julkaistiin näköispainoksena 50 vuotta myöhemmin, 2004. Antti Eskola analysoi 1960-luvun alussa uudelleen Valtasen aineistoa yhdessä muutamien muiden haastatteluaineistojen kanssa. Eskola käytti analyysissä hyväkseen sosiaalipsykologisia pienryhmätutkimuksista johdettuja käsitteitä. Niitä soveltaen hän määritteli isänmaallisuuden kiintymykseksi omaa ryhmää (maata) kohtaan, joka perustuu muun muassa siihen, että (1) yksilö tuntee ryhmään kuulumisen tuottavan itselleen etuja, (2) yksilö tuntee ryhmän traditiot itselleen läheisiksi, (3) ryhmään kuuluminen tuo yksilölle sosiaalista arvonantoa sekä (4) yksilö tuntee maan luonnon ja ilmaston itselleen läheisiksi. (Leimu, Harinen & Sinkko, 2008.)

Eskola määritteli maanpuolustustahdon nimenomaan haluksi aseellisesti puolustaa maata. Hänen mukaansa isänmaallisuus ja maanpuolustustahto ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa, vaikka yksilö voi tuntea kiintymystä kotimaahansa haluamatta silti puolustaa sitä aseellisesti. Voidaan kuitenkin ajatella, että kiintymys ennustaa jossain määrin puolustushalua. Eskolan tutkimukseen perustuen Henkisen maanpuolustuksen komitea totesi vuonna 1964, että kiintymyksen ylläpito ja lisääminen on olennaista henkisen maanpuolustuksen lujittamiseksi. (Mts.)

Ruotsissa maanpuolustustahdon empiirinen tutkiminen alkoi samoihin aikoihin kuin Suomessa, 1950-luvun alussa. Psykologista puolustusta koskevassa tutkimuksessa käytettiin ensimmäisen kerran ns. klassista maanpuolustustahtokysymystä: "Antag att Sverige anfaller. Anser Ni att vi bör göra väpnat motstånd även om utgången för oss ter sig oviss?" Myöhemmin ruotsalainen Kurt Törnqvist erotteli maanpuolustustahdosta kolme eri ulottuvuutta: (1) minkä ihmisryhmän asenteesta on kysymys? (esim. siviiliväestön tai asevelvollisten) (2) mistä tilanteesta on kysymys? (rauha, sodan uhka, sota tai miehitys) sekä (3) minkälaisesta käyttäytymisestä on kysymys? (esim. puolustusmäärärahojen lisäämisen kannattaminen – toimiminen sotilaana taistelussa). (Kts tarkemmin Leimu, Harinen & Sinkko, 2008.)

Suomessa 1963 perustettu Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta (vuodesta 1975 Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta) omaksui Ruotsissa kehitetyn maanpuolustustahto-kysymyksen muodossa "Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?" Kysymystä on käytetty maanpuolustustahdon mittaamiseen Suomessa vuosien ajan. Myönteisesti kysymykseen vastanneiden prosenttiluku on pysynyt suhteellisen vakaana, lähellä 80 prosenttia, lähes koko 2000-luvun. Syksyllä 2008 tehdyssä kyselyssä maanpuolustustahtoaisten määrä oli kuitenkin pudonnut 72 prosenttiin, mikä on 5 % lasku edellisestä vuodesta ja enemmän kuin tutkimuksen virhemarginaali, 3,4 % (MTS, 2008). Naisten maanpuolustustahto on vähäisempää kuin miesten, vaikka erityisesti miehillä maanpuolustustahto näyttää vähentyneen: vuonna 2007 miesvastaajista 88 % suhtautui aseelliseen maanpuolustukseen myönteisesti, vuonna 2008 enää 79 %. Naisilla vastaavat prosenttiluvut ovat 66 ja 65. Myös ikäryhmien välillä on tutkimusten mukaan eroja. Vuonna 2008 alle 25-vuo-

tiaista kysymykseen vastasi myönteisesti 67 % kun yli 50-vuotiaista puolustustahtoisia oli 75 %. Nurmelan (2005) mukaan nuorten ikäryhmien vähäisempään aseellisen maanpuolustuksen kannatukseen ovat syytä lähinnä nuoret naiset. Alle 25-vuotiailla naisilla yleinen maanpuolustus-tahto on alle 50 %. Tosin alle 25-vuotiailla miehilläkin se vähäisempää kuin miehillä keskimäärin, 71 % tämän ikäryhmän miehistä vastasi kysymykseen myönteisesti vuonna 2004.

1.2 Maanpuolustustahtoa selittäviä tekijöitä

Kuten MTS:n selvityksistä käy ilmi, on maanpuolustustahdossa havaittavissa yksilöiden ja ryhmien välisiä eroja. On oletettavaa, että erilaiset psykologiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat siihen, miten ihmiset maanpuolustukseen suhtautuvat. Seuraavassa tarkastellaan muutamia tekijöitä, jotka voivat selittää eroja maanpuolustustahdossa: arvoja, kansallista identiteettiä sekä uskoa maanpuolustukseen.

1.2.1 Arvot

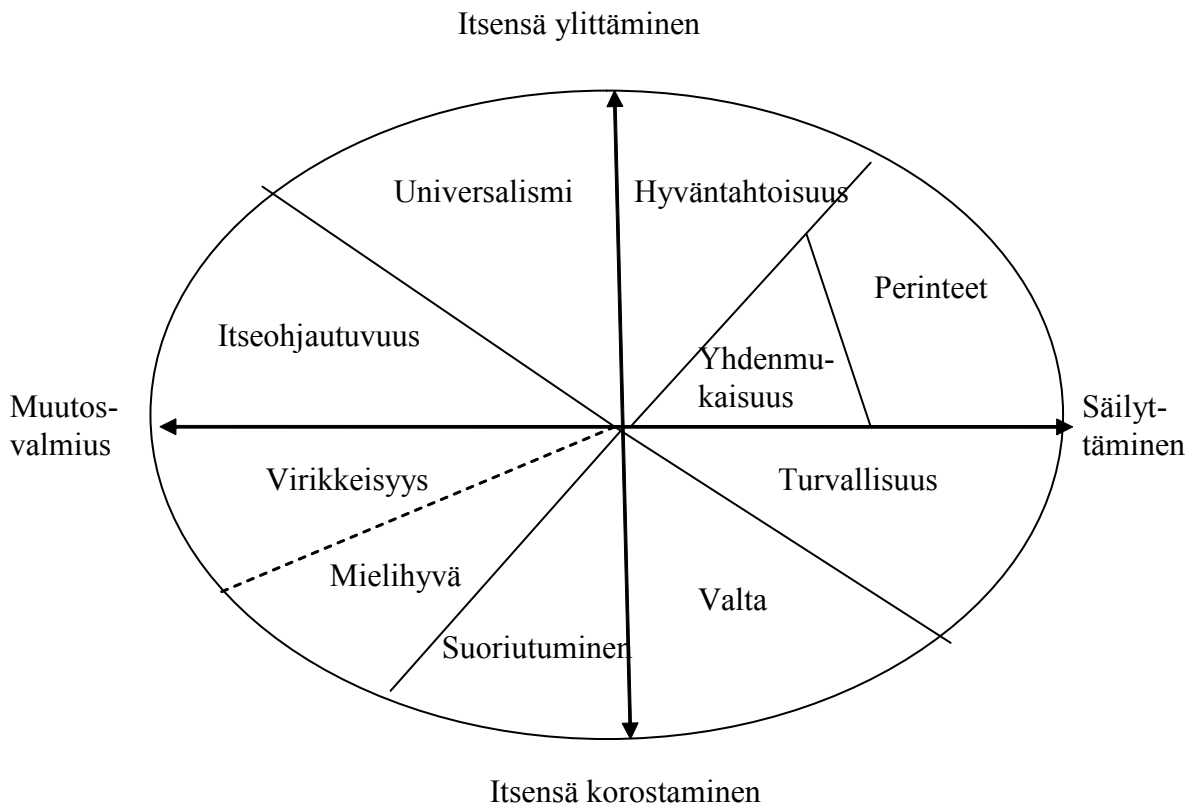
Yleensä arvot käsitetään uskomuksiksi siitä, että tietty toimintatapa tai päämäärä on henkilökohtaisesti tai sosiaalisesti tavoiteltavampi kuin vastakkainen toimintatapa tai päämäärä. Yhteiskuntatieteellisen arvoteorian (Schwartz, 1992) mukaan arvot ovat yleisiä elämää ohjaavia periaatteita, jotka voi asettaa henkilökohtaiseen tärkeysjärjestykseen, ja joilla on vahva motivaatiopohja. Voidaan ajatella, että arvot muodostuvat sekä tiedollisesta että tunnekomponentista. Tiedollinen komponentti viittaa siihen, että meillä on jonkinlainen tietoinen käsitys niistä päämääristä, joita arvot edustavat, tunne taas virittää meidät tavoittelemaan tuota päämäärää. Ilman tunnetta arvo voi olla yhdentekevä. Toisaalta arvoon liittyvä tunne voi olla kielteinen, eli oma tavoitteemme saattavat olla aivan päinvastaisessa suunnassa. Arvot voivat olla henkilökohtaisia, eli kuvata ihmisen omaa arvojärjestystä. Sosiaalisen arvojärjestelmän muodostavat taas ne arvot, joita yksilö havaitsee muiden arvostavan. Sekä henkilökohtainen että sosiaalinen arvo-järjestelmä vaikuttavat tilanteiden tulkintaan, toimintaan ja päätöksentekoon. (Rohan, 2000.)

Schwartzin arvomallin mukaan yksittäiset arvot voidaan jakaa ainakin 10 erilliseen motivaatio-alueeseen, joiden edustamat päämäärät ovat joko toistensa kanssa yhteensopivia tai toisilleen vastakkaisia (ks. taulukko 1 ja kuvio 1). Mallin oletuksiin kuuluu, että motivaatioiltaan yhteensopivien arvojen yhtäaikainen toteuttaminen on mahdollista, mutta vastakkaisten motiivien yhtäaikainen toteuttaminen aiheuttaa psyykkisiä ja sosiaalisia ristiriitoja. Ihminen ei siis periaatteessa voisi olla samanaikaisesti esim. tasa-arvoa ajava universalisti ja valta-asemaan pyrkivä.

Taulukko 1. Schwartzin arvoalueet ja niiden sisältö

Arvoalue	Sisältö
Valta	Sosiaalinen arvovalta ja toisten kontrollointi (yhteiskunnallinen valta, varakkuus, arvovalta)
Suoriutuminen	Henkilökohtainen menestyminen vallitsevien sosiaalisten normien mittapuulla (menestys, kyvykkyys, kunnianhimo, vaikutusvalta)
Mielihyvä	Mielihyvä ja aistillisten tarpeiden tyydyttäminen (mielihyvä, elämästä nauttiminen)
Virikkeisyys	Jännitys ja vaihtelu elämässä (uskaliaisuus, vaihteleva elämä, jännittävä elämä)
Itseohjautuvuus	Itsenäinen ajattelu ja toiminta (luovuus, vapaus, uteliaisuus, itsenäisyys, omien tavoitteiden valitseminen)
Universalismi	Kaikkien ihmisten ja ympäristön ymmärtäminen ja suojeleminen (mm. sosiaalinen oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus, maailman rauha, viisaus, luonnon ja taiteen kauneus, ympäristönsuojelu)
Hyväntahtoisuus	Läheisten ihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen (avuliaisuus, anteeksiantavaisuus, rehellisyys, uskollisuus, vastuullisuus)
Perinteet	Kulttuurin ja uskonnon asettaminen käyttäytymistapojen hyväksyminen ja kunnioittaminen (oman elämänsä hyväksyminen, perinteiden kunnioitus, maltillisuus)
Yhdenmukaisuus	Sosiaalisten normien vastaisten toimintojen, taipumusten ja impulssien rajoittaminen (tottelevaisuus, itsekontrolli, kohteliaisuus, vanhempien ja vanhojen ihmisten kunnioittaminen)
Turvallisuus	Turvallisuuden ja vakiintuneiden toimintatapojen säilyttäminen yhteiskunnassa, ihmissuhteissa ja suhteessa omaan itseen (perheen turvallisuus, kansallinen turvallisuus, yhteiskunnallinen järjestys)
Työ	Ahkeruuden ja pitkäjänteisen työskentelyn arvostaminen

Motivaatioiden yhteensopivuuksien ja vastakkaisuuksien mukaan 10 arvoaluetta voidaan esittää kehämallina, jossa vierekkäin ovat aina motivaatioiltaan yhteensopivat arvot ja vastakkaisilla puolilla toistensa kanssa yhteensopimattomat arvot. Näin 10 arvoaluetta muodostavat neljä ulottuvuutta, jotka voidaan asettaa kahdelle jatkumolle: itsensä ylittäminen vs. itsensä korostaminen ja muutosvalmius vs. säilyttäminen. Itsensä ylittäminen – ulottuvuudelle sijoittuvat arvot, joiden päämääränä on toisten ihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen: hyväntahtoisuus ja universalismi. Itsensä korostaminen – ulottuvuudelle sijoittuvat valta ja suoriutuminen, joilla tavoitellaan henkilökohtaisesti hyvää sosiaalista asemaa ja menestystä. muutosvalmiusulottuvuuden arvoalueita ovat itseohjautuvuus, virikkeisyys ja mielihyvä, jotka tähtäävät itse asetettujen älyllisten ja emotionaalisten tavoitteiden saavuttamiseen. Säilyttäminen taas kannustaa ihmisiä säilyttämään vallitsevia olo- ja ihmissuhteita sekä noudattamaan perinteisiä tapoja tehdä asioita.

Kuvio 1. Schwartzin arvomalli (Schwartz, 1992)

Arvot voidaan jakaa edelleen kahteen ryhmään sen mukaan, millaisia päämääriä ne edistävät. Valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys ja itseohjautuvuus ovat yksilön päämääriä edistäviä arvoja. Hyväntahtoisuus, perinteet ja yhdenmukaisuus ovat yhteisiä päämääriä edistäviä arvoja. Universalismi ja turvallisuus edistävät molempia päämääriä sijoittuvat arvomallissa näiden ryhmien väliin.

Tutkimusten mukaan naisten ja miesten arvot eroavat merkittävästi toisistaan. Naiset arvostavat yleisesti ottaen hyväntahtoisuutta (huolenpito läheisistä ihmistä) ja universalismia (huolenpitoa kaikista ihmisistä sekä luonnosta) enemmän kuin miehet, ja miehet taas suoriutumista (pärjäämistä yhteiskunnan mittapuulla) sekä valtaa (statusta ja toisten kontrollointia) enemmän kuin naiset. Maanpuolustustahtoon liittyvät Schwartzin arvomallista ainakin arvot kansallinen turvallisuus ja perheen turvallisuus, jotka ovat turvallisuusarvoja, sekä maailmanrauha, joka sisältyy universalismiin. Perheen turvallisuus on ollut yksi tärkeimpiä arvoja suomalaisissa arvotutkimuksissa (Pohjanheimo, 1996; Puohiniemi, 2002).

MTS:n (1/2007) selvityksen mukaan tärkeimpiä syitä puolustaa Suomea olivat Suomen itsenäisyys ja itsemääräämisoikeus, alueellinen koskemattomuus, suomalainen demokratia sekä suomalaisuus. Noin kuudesosa piti myös tasa-arvoa ja hieman harvempi hyvinvointipalveluja puolustettavan arvoisina asioina. Tasa-arvo on yksi Schwartzin arvomallin universalismiarvoista, samoin sosiaalinen oikeudenmukaisuus, joka viittaa nimenomaan heikommista huolehtimiseen. Laajassa ammattikorkeakouluopiskelija-aineistossa (N=880) naisten ja miesten välillä oli merkitseviä eroja kyseisissä arvoissa (Myyry, Juujärvi & Pessa, 2008). Miehet pitivät tärkeimpinä oman maan turvallisuutta sekä vakaata hallitusta ja yhteiskuntajärjestystä kuin naiset. Naisvastaajille taas maailmanrauha, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo olivat tärkeämpiä arvoja kuin miehille. Molemmat sukupuolet pitivät sen sijaan tärkeänä turvallisessa ympäristössä elämistä.

Arvotutkimukset myös kertovat, että iän myötä ihmiset siirtyvät arvostamaan enemmän pysyvyyttä, turvallisuutta ja säilyttämistä (Pohjanheimo 1997; Puohiniemi, 2002). Nuoret arvostavat taas vanhempia ikäpolvia enemmän muutosvalmiusarvoja: itseohjautuvuutta, virikkeistä ja jännittävää elämää sekä miellyttävien asioiden tekemistä ja itsensä hemmottelua. Erityisesti mielihyvän tärkeys on lisääntynyt viime vuosina (Puohiniemi, 2006).

1.2.2 Kansallinen identiteetti

Toinen maanpuolustusmyönteisyyteen vaikuttava tekijä voi olla suomalaisiksi samastumisen vahvuus. On muun muassa esitetty (Halava, 2006), että perinteinen suomalainen yhteisöllisyys ja identiteetti ovat murtumassa ja tilalle on astumassa yksilökeskeinen postmoderni identiteetti, joka rakentuu kullekin henkilölle yksilöllisesti oman elämänkulun sanelemana. Tämän mukana myös suomalaisuus kansallisena identiteettinä väistyisi eurooppalaisen tai maailmankansalaisidentiteetin tieltä. Siten maanpuolustustahtokin ilmeni enemmän kiinnostuksena uusien uhkien, kuten ympäristökatastrofien ja kansainvälisen terrorismin torjuntaan, kuin perinteiseen maanpuolustukseen. Arvotutkimukset tukevat jonkin verran oletusta yhteisöllisyyden vähenemisestä ja yksilöllisyyden lisääntymisestä: mm. Pohjanheimo (1997) totesi yhteisöllisten arvojen heikentyneen suhteessa yksilöllisyyttä korostaviin arvoihin (itsensä korostaminen ja muutosvalmius). Toisaalta Pyhtään työikäisen väestön kansallisen identiteetin tutkimus (Anttila, 2007) osoittaa, että suomalaisuus on vahva samastumiskohde muiden samastumiskohteiden joukossa, lähes 60 % katsoi kuuluvansa suomalaisiin erittäin paljon, eikä sen merkitys vaihtelee juurikaan iän, koulutuksen tai sosiaalisen aseman mukaan.

Kansalliseen identiteettiin liitetään tyypillisesti käsite isänmaallisuus, jonka Eskola määritteli kiintymykseksi omaa ryhmää kohtaan. Myönteiset tunteet isänmaata kohtaan jaetaan usein patriotismiin ja nationalismiin. Patriotismi voidaan määrittellä kiintymykseksi omaa kansallisuutta kohtaan ilman ulkoryhmiin kohdistuvaa vähättelyä. Nationalismi taas yleensä ymmärretään positiiviseksi sisäryhmän vertailuksi eli oman kansallisuuden pitämiseksi muita kansallisuuksia parempana. (esim. Mummenday, Klink & Brown, 2001.)

1.2.3 Usko maanpuolustukseen

Positiivisen arvolatauksen lisäksi maanpuolustustahto sisältää uskon siihen, että puolustautuminen on mahdollista (vaikkakin tulos näyttäisi epävarmalta). Tahto ja usko päämäärän saavuttamiseen ovat myös olennaisia toiminnan kannalta. Yksi päämäärien saavuttamiseen vaikuttava sosiaalipsykologinen tekijä on pystyvyyden tunne (Bandura, 1977). Se on uskoa omiin kykyihin toimia ja saavuttaa tavoitteensa. Ihmisillä voi olla samat tiedot ja taidot, mutta erot pystyvyyden tunteessa voivat vaikuttaa todelliseen suoritukseen. Pystyvyyden tunne vaikuttaa myös siihen kuinka pitkään ja sinnikkäästi yritämme tavoitteitamme saavuttaa vai luovuttamme ensimmäisten vastoinkäymisten tullen. Tunne pystyvyydestä muotoutuu ja kehittyy persoonallisuuden ja ympäristön vuoro-vaikutuksesta. Onnistumisen ja epäonnistumisen kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka halukkaita olemme kohtaamaan jatkossa samanlaisia haasteita. Ympäristöltä saatu tuki ja rohkaisu tavoitteen saavuttamiseksi lisäävät myös pystyvyyden tunnetta.

Maanpuolustustahdon ollessa kyseessä pystyvyyden tunne voisi ilmetä enemmän yleisenä uskona Suomen puolustuskykyyn. MTS:n mielipidemittauksissa on joka toinen vuosi tiedusteltu myös uskoa Suomen puolustusmahdollisuuksiin tavanomaisessa sodassa. 2000-luvun aikana niiden vastaajien määrä, jotka uskovat Suomen puolustusmahdollisuuksien tavanomaisin asein käytävässä sodassa olevan joko melko huonot tai huonot, on lisääntynyt 34 prosentista 52 prosenttiin. Puolustusmahdollisuuksia hyvinä pitävien määrä on vastaavasti vähentynyt 64 prosentista 46 prosenttiin. Syksyn 2008 kyselyn perusteella erot naisten ja miesten sekä eri ikäryhmien välillä eivät ole niin selvät kuin yleisessä puolustusmyönteisyydessä (MTS, 2008.)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tiedotteiden mukaan näyttää siis siltä, että sekä puolustusmyönteisyys että usko puolustusmahdollisuuteen ovat hieman vähentyneet viime vuosina. Lisäksi sukupuoli ja ikä vaikuttavat varsinkin suhtautumiseen aseelliseen maanpuolustukseen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää laaja-alaisemmin sitä, mitä maanpuolustustahto on.

Tutkimuksella on kolme pääkysymystä:

1. Miten maanpuolustustahtoa voi määritellä?
2. Mistä osatekijöistä maanpuolustustahto koostuu?
3. Miten maanpuolustustahtoa voisi mitata?

Tutkimus koostuu kahdesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa etsitään haastattelujen avulla vastausta kahteen ensimmäiseen kysymykseen. Seuraavassa vaiheessa paneudutaan kolmanteen tutkimuskysymykseen rakentamalla haastattelujen perusteella mittaria maanpuolustustahdon mittaamiseksi ja testataan sen sisäistä ja ulkoista luotettavuutta.

2 Haastattelututkimus

Edellä kuvattujen empiiristen ja käsitteellisten tarkastelujen pohjalta haastattelututkimuksen lähtökohdiksi otettiin arvomaailma, identiteetti sekä usko Suomen maanpuolustukseen. Näiden tekijöiden oletetaan siis osaltaan määrittävän sitä, miten maanpuolustustahto rakentuu ihmisten mielissä. Siten haastattelujen suunnittelussa lähestyttiin teemaa seuraavien kysymysten avulla:

1. Missä tilanteissa suomalaisten olisi puolustettava Suomea, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?
  - Millaisten arvojen tulisi olla uhattuna, jotta maanpuolustustahto virittyisi? (esim. perheen turvallisuus, maailmanrauha, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, itsemääräämisoikeus jne.)
2. Mitkä tekijät vaikuttavat tahtoon (eli uskoon, että se on mahdollista) puolustaa Suomea?
  - Ympäristön ja sosiaalisen arvojärjestelmän vaikutus maanpuolustustahtoon ja sitä vahvistavat ja heikentävät tekijät (esim. yleinen asenne- ja tunneilmapiiri: tunne turvallisuudesta/turvattomuudesta ja yhteisöllisyydestä)
  - Yksilölliset maanpuolustustahtoa vahvistavat ja heikentävät tekijät (esim. ryhmiin samastuminen, velvollisuuden tunto, perinteiden kunnioittaminen, tieto maanpuolustusvalmiudesta jne.)

Haastattelumenetelmäksi valittiin laadullinen asennetutkimus (Vesala & Rantanen, 1999; 2007). Se on menetelmä, jossa tutkitaan kiistanalaisiin kysymyksiin kohdistuvia kannanottoja ja kommentointeja ihmisten puheissa. Menetelmän lähtökohtaoletuksena on, että asennoituminen johonkin kohteeseen ei ole vain positiivista tai negatiivista, vaan asenne sisältää kilpailevien näkökantojen punnitsemista ja kannatusta tai vastustamista. Aineisto kerätään haastatteluilla, jossa haastateltaville esitetään väittämiä tutkittavasta ilmiöstä ja pyydetään heitä ottamaan niihin kantaa. Väittämien lukumäärä vaihtelee tutkimuskysymyksen mukaan, mutta tyyppillisesti niitä ei ole esitetty yli kymmentä (esim. Vesala & Rantanen, 2007).

2.1 Aineisto ja menetelmä

Tutkimukseen haastateltiin 41 henkilöä, 16 naista ja 25 miestä. Haastateltavat rekrytoitiin pääasiassa Helsingin kauppakorkeakoulun sosiaalipsykologian luentokurssilta (n=26), Lapinjärven siviilipalveluskeskuksesta (n=7) sekä Laurea-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoista (n=5). Loput (n=3) haastateltavaa tulivat eri lähteistä. Haastateltavien keski-ikä on 28 vuotta (vaihteluväli 20–52-vuotta) ja iän mediaani 26 vuotta. Haastatelluista 83 % elää parisuhteessa ja 15 %:lla on lapsia. Haastateltavien koulutusaloja ovat mm. ylioppilas, merkonomi, sairaanhoitaja, lähihoitaja, filosofian maisteri, oikeustieteen kandidaatti, diplomi-insinööri, maatalous-metsätieteen maisteri ja kauppatieteen maisteri. Ammattiryhmiä ovat mm. lähihoitaja, sairaanhoitaja, laboratorioteknikko, yliakturaari, projektisihteeri, myyjä, opiskelija ja controller.

Laadullisen asennetutkimuksen menetelmä poikkeaa muun muassa teemahaastattelusta siinä, että tutkimuskysymyksiä ei esitetä suorina kysymyksinä vaan väitteinä tai lausumina. Maanpuolustustahtoa kartoittavaan haastatteluun on valittu 10 väittämää, jotka on poimittu tai muotoiltu aihetta käsittelevistä julkaisuista sekä julkisessa keskustelussa esitetyistä väitteistä. Niiden tarkoituksena on virittää haastateltavissa puhetta arvoista ja identiteetistä sekä tuoda esiin heidän tietämystään maanpuolustuksesta sekä käsityksiä maanpuolustuksen uskottavuudesta, yhteisöllisyydestä ja mahdollisista uhista.

Tutkimuksessa käytetyt väittämät ovat:

1. Suomi on turvallinen maa elää.
2. Sodanuhka on tulevaisuudessa keskeinen syy maanpuolustusvalmiuden ylläpitämiseen Suomessa.
3. Puolustusmäärärahojen lisääminen on hyvä ja kannatettava asia.
4. Yksilöitä ei voida vaatia uhraamaan henkeään Suomen puolesta.
5. Maanpuolustus on kansalaisvelvollisuus.
6. On vanhanaikaista pitää itseään ensisijaisesti suomalaisena.
7. Vaaran uhatessa suomalaiset puhaltavat yhteen hiileen.
8. Yksilöitä ei voi vaatia uhraamaan henkeään kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden puolesta.
9. Suomea ei ole tarpeen puolustaa aseellisesti missään tilanteessa.
10. On jokaisen oma asia, miten puolustaa maataan.

Tutkittavat haastateltiin joulukuun 2008 ja tammikuun 2009 välisenä aikana. Haastattelut suoritettiin joko Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksella tai haastateltavan opiskelupaikassa (Laurean Otaniemen toimipiste, Lapinjärven siviilipalveluskeskus). Hankkeen tutkija suoritti lähes kaikki haastattelut itse, yhden teki tutkimusavustaja.

Haastattelun alussa haastateltaville kerrottiin lyhyesti tutkimuksen tavoitteista ja tutkimusmenetelmästä. Heille kerrottiin myös, että haastattelut ovat luottamuksellisia ja anonyymeja. Lisäksi heiltä pyydettiin lupa haastattelujen nauhoittamiseen, mihin kaikki haastateltavat suostuivat.

Haastatteluväittämät luettiin haastateltavalle yksi kerrallaan ja ne esitettiin heille myös pienellä lapulla. Haastateltavia pyydettiin vapaasti kommentoimaan kutakin väitettä. Haastattelija kysyi tarvittaessa täsmennyksiä ja perusteluja esitetyille kannanotoille. Haastattelujen alussa painotettiin sitä, että väitteisiin ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia, vaan että kaikki kannanotot ja perustelut ovat tervetulleita. Haastattelut kestivät keskimäärin 30 min; lyhyimmät olivat n. 22 ja pisimmät 52 minuuttia pitkiä. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanatakkasti. Aineiston analysoinnissa käytettiin apuna laadullisten aineistojen käsittelyyn tarkoitettua Atlas-ti - ohjelmaa.

2.2 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet haastattelujen mukaan

Haastattelujen tarkoituksena oli selvittää millaisista osatekijöistä maanpuolustustahto koostuu ja miten sitä voisi määritellä. Väittämällä pyrittiin aktivoimaan maanpuolustustahtoon liittyvää puhetta, käsityksiä ja asenteita. Seuraavassa tarkastelussa en käy aineistoa läpi väitteeltä, vaikka se olikin analyysin ensimmäinen vaihe, vaan menen suoraan niihin maanpuolustustahdon ulottuvuuksiin, jotka on johdettu kannanotoista ja perusteluista yli kaikkien väitteiden.

Haastatteluista hahmottui maanpuolustustahdolle kuusi ulottuvuutta:

- käsitykset maanpuolustuksesta
- sodankuva
- maanpuolustuksen uskottavuus
- uhkien mahdollisuus
- yksilön vastuu
- kansallisuustunne/isänmaallisuus

Seuraavassa käydään läpi ulottuvuudet esittämällä aineistoesimerkkejä haastatteluista. Esi-
merkkien yhteydessä mainitaan haastateltavan sukupuoli sekä onko hän alle vai yli 30-vuo-
tias (30-vuotiaat haastateltavat kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään, koska se on määrällises-
ti pienempi ryhmä).

2.2.1 Käsitykset maanpuolustuksesta

Haastateltavien käsitys maanpuolustuksesta tuli esille useiden väittämien kohdalla, vaikka
sitä ei suoraan haastatteluissa kysytty. Maanpuolustus hahmotetaan ensinnäkin aseellisek-
si maan rajojen puolustamiseksi:

"Koska miks sitä muuten pitäsi pitää yllä? Koska jos se on jotain sisäisten kriisien hallintaa, niin
ei se oo enää sit maanpuolustusta mun mielestä, sit se on niin kun jotain sisäisten kriisien hallin-
taa. Mun mielestä se koulutuksen painotus on sit niin kun, jos aattelee asepalvelusta, niin pitäis
olla täysin erilainen kun mitä se on mun kuuleman mukaan nytte, jos se on oikeesti niin kun vaan
jotain kriisinhallintaa. Et se, minkä takia se pitäis mun mielestä tollasena olla, niin mun mielest se
on se sota. Mmm, mut siis mun mielestä sitä ei pitäis olla noin laajana. Mut jos se on, niin mun
mielestä se on se syy se sota, minkä takii se siellä on. Eikä mikään muu. Keskeinen syy on musta
se sota. Et pystytään niin kun sitten puolustautumaan." Nainen, alle 30 vuotta

Maanpuolustuksen määrittelemiseen nimenomaan sotilaalliseksi maanpuolustukseksi liittyi
joidenkin haastateltavien puheessa kielteisiä sävyjä. Maanpuolustustermiin yhdistyi silloin
negatiivisia mielikuvia väkivallasta ja hyökkäävyydestä:

"Miks me muuten tarvitaan jotain maapuolustusvalmiutta? Et oikeestaan sillä must tuntuu
kaikki ymmärtää maanpuolustusvalmiudella tai maanpuolustuksella, niin siit tulee vaan mie-
leen armeija, koska kaikki pojat joutuu sinne, ja tota, ja kaikki tuntee jonkun, joka jossain vai-
heessa elämäänsä joutuu sinne, se on niin kun maanpuolustusvoimat, ja sit tulee mieleen sota
ja nää kaikki sotaleffat ja aggressio ja väkivalta ja menetykset, että tota.. Mut must tuntuu, et
sillon kun mietitään maanpuolustusta, niin sit mietitään, et miks meil on se? Jos on niin kun,
jos tulee sota. Mä en nää niin kun muuta syytä sen olemassaoloon. --- Toi on mun mielest ter-
minä hirveen... niin kun ahdas, tai tommonen se sulkee pois kauheen, sen takii se johtaa ni-
menomaan siihen tiettyyn ajatukseen, se ei oo semmonen kaiken kattava hyvinvoinnin termi,
vaan se on niin kun tommonen hyökkäävä. Ainakin mulle. Että tota, se on.. se on epämielilyt-
tävä termi, jotenkin. Vaik se tavallaan on hyvä asia, mutta siihen liittyy vaan niin paljon nega-
tiivisuutta." Nainen, alle 30 vuotta

Kielteistä suhtautumista aseelliseen maanpuolustukseen perusteltiin lisäksi vastakkainaset-
telulla päättäjien ja tavallisen kansan vaikutusmahdollisuuksien välillä. Herrat päättävät so-
tilaallisista toimenpiteistä, joita kansalaiset joutuvat toteuttamaan sekä kantamaan niiden
seuraukset.

- V:** "Että... ei se mun mielestä mitenkään oikeen oo, että ihmisiä käsketään mennä tappa-
maan toisiaan sen takia, että joku nyt päättää, että, joku suuri pomo, että tää maaplänt-
ti nyt kuuluu meille ja tää otetaan nyt teiltä pois. Että tota, onhan se nyt tietysti väärin,
mutta...
- K:** Miksi se on väärin? Osaat sä perustella sitä, et miksi sä ajattelet noin?
- V:** No ei se nyt oo tää Suomi, tää alue nyt sen arvonen, että meiän pitäis tappaa ittemme sen
puolesta." Mies, alle 30 vuotta

"Mä en usko et mä henkilökohtasesti ikinä suostuisin sotaan. Mä en vaan niinku...jotenkin ne tuntuu aina et ne on niitten....maitten johtajien omia sekoiluja ja sitten ne yrittää saada muut taisteleen niitten puolesta." Mies, alle 30 vuotta

Vaikka maanpuolustuksen ytimenä pidettäisiin aseellista rajojen puolustamista, voitiin siihen sisällyttää myös siviilipalvelus ja aseeton palvelus.

.."mut kyl maanpuolustus miten mä sen käsitän, niin on kansalaisvelvollisuus sillä tavalla, että siinä tietyllä tavalla voidaan sallia tietty joustoo, esimerkiks aseeton palvelus tai siviili on ihan, ihan hyvi juttui ja se ei, tietyl tavalla se ei vielä, se ei niin kun luo tämmöstä vapaamatkustaja-ongelmaa." Mies, alle 30 vuotta

"Mut onhan nyt tietysti sillä lailla, että niin kun aikasemmin tos sanoin, et se maanpuolustus voi olla sit muutakin kun se rintamalla aseeseen kanssa, että onhan niitä semmosia, millä on niitä, et ei, on kieltäytyty ase, ase, on esimerkiks ase, on armeijassa aseettomassa palveluksessa, et on kumminkin siellä armeijassa niin kun nykyään, tai siis tota nykyään, mut niin kun yksikössä ilman asetta palvelee." Mies, yli 30 vuotta

Monet haastateltavat laajensivat maanpuolustuksen koskemaan muutakin väestön osaa kuin asevelvollisia. Silloin maanpuolustuksen määritelmään sisällytettiin mm. yhteiskunnan toimintoja ylläpitävät siviilitehtävät sodan tai kriisin aikana, kuten infrastruktuurin ylläpito sekä terveys- ja ruokahuollosta vastaaminen. Osa haastateltavista painotti erityisesti sitä, että nämä tehtävät ovat maanpuolustukselle yhtä arvokkaita kuin sotilaallisetkin tehtävät.

.."kyl mun mielest meil on erilaisii tehtäviä, jotka pitää kaikki, joita ei voi asetta sinänsä tärkeysjärjestykseen, että terveydenhuolto pitää toimii ja logistiikka pitää toimia ja pitää olla henkisiä palveluja niin sotilaille kun muillekin, että siinä mielessä tarvitaan moneen eri tehtävään." Mies, alle 30 vuotta

"Mutta siis siin on, se maanpuolustus ei oo pelkästään sitä, et menee, menee tota niin rintamalla pyssyn kanssa, vaan siis tota, se justinsa, et kyl ne jotka, jos sit jotain, joku konflikti tulee, niin kylhän nekin puolustaa maata, jotka jää tänne esimerkiks pitää sitä vähää infrastruktuuria yllä, mitä tääl on, ja kaikki huolto, mitä tapahtuu, niin se on ihan samal tavalla maanpuolustusta.." Mies, alle 30 vuotta

Joissakin haastatteluissa ahtaana pidettyä maanpuolustuksen termiä haluttiin laajentaa sotilaallisesta puolustuksesta siviilikriisien hallintaan, esimerkiksi osallistumiseksi öljy- ja muiden ympäristö-katastrofien torjuntaan joko kotimaassa tai ulkomailla:

"et enemminkin toi maanpuolustusvalmius niin mä näkisin johonkin muihin kriiseihin tärkeinä, esimerkiks öljykriisi, tai siis, tarkoitan öljyonnettomuudet, mitä voi olla, niin en mä tiedä, ei sit ehkä maanpuolustus, mut tarvittas joku semmonen laajempi ryhmä, joka vois tällaseen kriisiin perehtyä, et jos tulis joku, enemminkin kun semmonen sotilaallinen uhka." Nainen, yli 30 vuotta

.."mut sitä termiä pitäis ylipäätään mun mielestä laajentaa hirveesti että sitten siihen pystyis sisällyttämään sillä lailla ylipäätään niin kun ympäristöpuolustamisen ja niiden asuinalueiden puolustamisen mistä tavallaan on riippuvainen hirveen monissa suhteissa. Pidän hyvänä että se on kansalaisvelvollisuus mutta kaipaisin...laajempaa skaalaa sinne-- --Mukaan lukien vaikka jonkinasteisen palveluksen ulkomailla jossain tämmösessä voittoa tavoittelemattomassa kohteessa jossa on hyväntekeväisyyttä voidaan tehdä niin.-- Ite en nää sitä maanpuolustusta... sinänsä tärkeänä asiana niin kun rajojen sisä- tai tavallaan niin kun et maata pitäis puolustaa

niitä rajoja. Vaan enemmänkin sitten nään sitä et... Hyvänä asiana velvollisuuden tehdä yhteisen hyvän eteen asioita. --- esimerkiksi Afrikan joissain akuuteissa kriiseissä vaikka, jotka koskee mahdollisesti jopa sitten sotatilan aiheuttamaa kriisiä, joka aika usein tulee sitten vastaan tai sitten pakolaisleiriavussa tai muussa vastaavassa, jossa kuitenkin samalla saatetaan asettaa henkensä alttiiksi ilman sitä asetta, mutta, tai että ei, mä aattelen, että asettais jonkun muun hengen alttiiksi, mut asetetaankin nimenomaan se oma henki alttiiksi. Et sitten se tavaltaan niin kun, ja mun mielestä se on tiettyssä mielessä hyvin paljon rohkeempaa kun se, et lähetään aseeseen kanssa puolustamaan rauhaa niin sanotusti." Mies, alle 30 vuotta

Laajimmillaan yksittäisen kansalaisen osallistuminen maanpuolustukseen voi käsittää ylipäänsä yhteiskunnan jäsenenä rakentavasti toimimisen ja kansallisen identiteetin ylläpitämisen:

"Että sinänsä niin maanpuolustus voi olla sillä tasolla aika yksinkertasiikin, tai vaik siis ihan omassa työpaikassa käyntiä ihan normaalisti niin kun joissain tapauksissa, jos se tukee sitä järjestelmää ja sitä tilannetta.." Mies, alle 30 vuotta

"Mun mielestä ensimmäisenä tulee mieleen niin kun asevelvollisuus ja puolustusvoimien, niin kun maanpuolustusvalmiuden ylläpitäminen, mutta tota laajemminkin niin kai sillä voidaan nähdä kaikki toiminta, jolla niin kun ylläpidetään Suomen turvallisuutta, eli ihan tommonen politiikka, sitten niin kun, esimerkiksi voidaan nyt mainita joku fyysisen kunnan ylläpitäminen armeijan jälkeenkin ja muita tällasia... mitä nyt ois yleensäkin, no ehkä vielä laajemmin jos katotaan, niin ihan tämmöset taloudellisen hyvinvoinnin ylläpitäminen mahdollistaa sen sit maanpuolustuksen ylläpitämisen." Mies, alle 30 vuotta

"Et maanpuolustaminen on se, että me pidetään siit meidän identiteetistä kiinni, me toimitaan aktiivisesti eri aloilla sen puolesta, että pysyy suomalaisuus.." Mies, alle 30 vuotta

Yhteiskunnan tasolla maanpuolustus kuvastuu joidenkin haastateltavien puheessa hyvien poliittisten ja taloudellisten suhteiden ylläpitämisenä muiden valtioiden kanssa:

.."en nää maanpuolustusvalmiutta sen keskeisenä estämiskeinona vaan sosiaalista ja taloudellista yhteistyötä lähialueiden kanssa. Harva puree ruokkivaa kättä, että jos meil on hyvät poliittiset ja taloudelliset suhteet meidän lähialueiden kanssa niin en nää sodanuhkaa. Ja nään että sillä pystytään paljon enemmän myös alentamaan sodanuhkaa kun jollakin sotilaallisella pelotteella voidaan. Mun mielestä viimeaikaiset maailmantapahtumat myös osottaa sen, että jopa kaikkein vahvimpiakin sotilasmahteja vastaan hyökätään ja uhitellaan kokoajan. Et väkivallalla ei mun mielestä pystytä poistamaan väkivaltaa eikä väkivallalla uhkailulla voida poistaa väkivaltaa. Vaan siihen täytyy löytää muut keinot." Mies, alle 30 vuotta

Keskeisenä maanpuolustuksessa saatettiin pitää myös sitä, että kansalaisille löytyy heidän omia tietojaan, taitojaan ja intressejään vastaavia tehtäviä. Vaikka maanpuolustuksen osallistumista pidettiin kaikkien velvollisuutena, valinnanvapauden uskotaan lisäävän motivaatiota ja kannustavan maanpuolustukseen.

"..et mitä on maanpuolustus, et tarkotetaanko sillä niin kun just sitä aseellista puolustamista jotain hyökkäävää vihollista kohtaan vai tarkotetaanko sillä just tämmösiä, puolustaudumme öljyonnettomuutta vastaan ja tällaisia. Mut kaikenlainen, aivan kaikenlainen puolustus on velvollisuus, mutta tietysti kyllä mä nään, että jokainen pitäisi pistää omaa, semmoseen paikkaan, mihin parhaiten soveltuu, kaikki ei sovellu siihen aseelliseen puolustamiseen." Mies, alle 30 vuotta

Vaikka valinnanvapautta pidetään yleisesti ottaen tärkeänä, joissakin haastatteluissa kyseenalais-tettiin tapaa, jolla maanpuolustusvelvollisuuteen osallistumisesta tulee päättää Suomessa. Nuorilla ihmisillä ei uskota olevan valmiuksia tehdä perusteltua ratkaisua asiassa.

"Kriisitilantees tavallaan ne kaks vaihtoehtoo et joko sä puolustat maata aseina tai ilman aseita. Ja tän perusvalinnan pitäis jokaisen saada tehdä. Se ongelma on suomalaises yhteiskunnas se, et se päätös tehdään lukion jälkeen nuorena miehenä ja tota...sen päätöksen taustalla ei aa oo välttämät hirveen kokenutta ihmistä ja bee vaihtoehdot ei oo tasapuoliset. Eli sotaväki on huomattavasti monel taval helpompi tie ku siviilipalvelus. Sotaväki on myös suomalaises yhteiskunnas arvostetumpi tie ku siviilipalvelus. Siviilipalveluksel on vähän ikävä maine." Mies, alle 30 vuotta

Käsitykseen maanpuolustuksesta liittyy läheisesti myös se, mitä halutaan puolustaa ja millaiset tekijät virittävät tunteen maanpuolustustahdosta. Haastatteluissa nousi esiin monia asioita, joista osa oli yleisempiä arvoja, kuten vapaus, itsemääräämisoikeus ja tasa-arvo. Näiden lisäksi halutaan turvata alueellista koskemattomuutta ja poliittista ideologiaa demokratiaa, suomalaista yhteiskunta-järjestystä ja hyvinvointia. Yleisesti suomalaiseen elämäntapaan liittyviä suomalaista kulttuuria, elämäntapaa ja suomenkieltä pidetään myös puolustamisen arvoisina. Yhden ryhmän puolustamisen arvoisista asioista muodostavat vielä konkreettisemmat tekijät, kuten ihmiset yleensä, läheiset ja Suomen luonto. Haastateltavien esiin nostamat asiat ovat siis hyvin samantapaisia kuin Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan kyselyissään käyttämät tekijät (esim. MTS 1/2007).

2.2.2 Sodankuva

Toinen maanpuolustustahdon ulottuvuus on sodan representaatio, eli millainen kuva haastateltavilla on sodasta. Käsitykset tulivat esiin erityisesti reagoinnissa väittämään "Sodanuhka on tulevai-suudessa keskeinen syy maanpuolustusvalmiuden ylläpitämiseen Suomessa". Sotaa ei juurikaan nähdä haastatteluissa tavanomaiseksi ja tavanomaisilla aseilla käytäväksi rintamasodaksi. Yhtenä sodan muuttumiseen voimakkaasti vaikuttaneena asiana pidetään teknologian kehitystä:

"..varsinkin nykyään kun sodankäynti on vähän erilaista kun ehkä joskus alkuaikoina, niin tota se on aika mekanistista ja korkeateknologista. Katastrofien mahdollisuus on erittäin korkea kun nykyaseilla voi tehdä tosi huonoa jälkeä." Mies, alle 30 vuotta

- V:** "...että jos tulis sota, niin sitten se ois varmaan aika erilaista kun vaikka mitä oli 40-luvulla tai sit itsenäisyysota, että ei ehkä niin sellasta mies-miestä - vastaan..
- K:** No mitä kun sä sanoit, et se todennäköisesti olis erilainen, jos tulis nyt sota, niin mitä sä ajattelet, et se olis erilaista kun sillon.. jatkosota tai talvisota?
- V:** No kaikki on niin kehittyneempiä, kaikki jotkut sotakalustot ja pommit ja voi olla just jotain ydin.. tällasii tai ihan kauheita biologisia aseita tai muuta, että, et.. ja kaikki sotilaiden varustukset on ihan erilasii kun sillon, ja varmaan tietotekniikka mahdollistaa kaikkii niin kun et nähdään, missä ihmiset on, eikä tarvii niin kun vanhan, niin kun sillon oli ehkä se yhteydenpito ja muu, että..."Nainen, alle 30 vuotta

Sotien katsotaan myös olevan aiempaa tuhoisampia erityisesti siviilien kannalta kuin ennen:

"..kun nykyäänhän sodat on paljon sitä, et tulee niit siviiliuhreja, kun ennen taas tuli niitä sotilastuhreja--- Et ne on epäreiluja sotia, siis tietyl tavalla, et siin ei niin kun käydä ihminen ihmistä vastaan, vaan ne, viatonta vastaan..." Nainen, yli 30 vuotta

"Esimerkiksi tämän hetkinen maanpuolustusvalmius, joka perustuu koko ikäryhmän nostamiseen niin kun aseisiin, niin sitten se kuitenkin ehkä on vähän vanhentunu eikä semmosia rintamalinjoja samalla tavalla tuu olemaan niin ku miesketjuina mitä aikasemmin on ollu koska... Teknologia on kehittyny sotateollisuudessa niin paljon ja kokoajan enemmän siviilejä joutuu kärsimään tästä sotimisesta." Mies, alle 30 vuotta

Laajimmillaan sodasta piiritty kuva totaalisen tuhoavana, ydin- ja biologisia aseita hyödyntävänä konfliktina, josta selviäminen ei ole kenellekään mahdollista:

K: "...kun sä sanoit, että kun aseet on niin kamalia, et siel ei oo voittajia, niin voit sä sitä vielä vähän täsmentää?"

V: No ihan tämmösiä tuhoaseita. Nehän tuhoaa kattomatta... kaiken, myös tän meidän ympäristön. Niin sit voi miettiä, et jos joku selviää jossakin, en tiedä missä, niin mitkä mahdollisuudet hänellä on sit jatkaa elämää tai selvitä siinä. Et näillä aseilla ei kyllä oo enää mun mielestä voittajia. Siellä kaikki tuhoaa kaiken. Ja loput menee, sit saasteena liikkuu, että, et kaikki saa kyllä osansa." Nainen, yli 30 vuotta

2.2.3 Maanpuolustuksen uskottavuus

Sodan teknistyminen ja Suomella käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat myös siihen, kuinka uskottavana Suomen aseellista maanpuolustusvalmiutta pidetään. Haastatteluissa tuli esiin sekä epäilyä että uskoa aseelliseen maanpuolustukseen:

"Nykyinen sotateknologia tuntuu olevan sellasta että mä en, mun mielestä Suomen kokosen maan...täytyy pyrkiä, ainut millä se voi pärjätä on se, et se estää sodan syttymisen. Jos me joudutaan joskus sotaan niin-- mä nään hyvin kapeena sen mahdollisuuden että me voidaan tehdä mitenkään muuta ku ehkä kiusaa jos joku isompi tänne nyt tulee. Että tota niin ku semmonen just niin ku jotenkin sotilaallisen voiman valtava lisääminen ei oo realistista tän kokoselle maalle. Ja sit tän kokosen maan täytyy löytää se sodan ehkäsemisen keinot muualt kun aseista. Ja niinku nykyihmisen toivois muutenki löytävän sen muualta kun aseista." Mies, alle 30 vuotta

"Et sit jos miettii tätä niin kun miten Suomi pysty pienellä porukalla sillon joskus aikoinaan vastaamaan Neuvostoliittoa vastaan, niin ei, kyllähän se oli sillai, et jos ois ollu niin kun teknologia sama kun tänä päivänä, niin oishan siinä tullu aika nopeesti kyllä niin kun, kävelly naapurin ylitte, että... että se ei oo ihan samanlaista sodankäyntii todennäköisesti tänä päivänä enää. Et siinä mielessä se teknologia ja muu niin se tulee esiin vahvemmin ja varsinkin just miettien, että mitä eroja on niin kun... monien maiden ilmavoimilla vaikka verrattuna Suomeen, niin onhan se aika semmosta pientä Suomella tämä." Mies, alle 30 vuotta

Paitsi resurssien riittävyyttä epäiltiin myös aseellisen koulutuksen riittävyyttä vastaamaan nykyajan haasteisiin:

K: "No miks sun mielest yleinen asevelvollisuus ei oo sit ratkasu siihen tilanteeseen?"

V: Mun mielest se on tota... Ei oo tota tarpeeks. Siis kuitenkin nykyään on aika teknistä toi sodankäynti. Niin tota se ei kuitenkaan tota se puolen vuoden vuoden asepalvelus se ei niinku anna tarpeeks sillee et sä oikeesti osaisit siinä tos- no siis en tiedä, mutta siis silleen että oikeesti osais sit käyttää niitä teknisiä juttui tehokkaasti. Ja sit loppupeleissä mun mielest nykyinen sodankäynti ei tarvii niin ku silleen et sul on siel miljoona miestä siel rajalla vaan jonku kepin kanssa että sinne tarvitaan muutaki." Mies, alle 30 vuotta

Lisäksi haastatteluissa painotettiin motivaation merkitystä maanpuolustuksen uskottavuudelle. Huonosti motivoituneet asevelvolliset herättävät epäluottamusta, ja siksi saatettiin pitää parempana asevelvollisuuden rajoittamista vain tehtävästä kiinnostuneille ja sopivat taidot omaaville henkilöille.

K: "No miks se sun mielestä on ymmärrettävää, että voidaan vaatia niiltä, jotka on käyny armeijan, osallistumaan?"

V: No ensinnäkin ne osaa, niille on annettu se koulutus, et niil ois niin kun jonkun näkösiä valmiuksia puolustaa Suomea. Ja sitten... en mä usko, et kukaan nyt oikeesti, tai no tietenkin jotkut, mutta suurin osa tavallisista suomalaisista ei nyt ensimmäisenä halua niin kun mennä sinne luotimyrskyihin pyörimään, että kyl.. sen takia se nyt on, että ne, jotka parhaiten siitä just kunnon ja iän ja tämmösten suhteen voi selviytyä ja niillä on annettu se koulutus nimenomaan, et niillä on, sillä koulutuksellakin on tavallaan joku tarkoitus, et se ei oo nyt vaan, vaan vuosi ruokinnassa, vaan siinä on just se, että pitäis, että on se taito puolustaa, koska jos mut lähetettäis sinne, niin mä en osais tehdä mitään, että mua ei kannattais esimerkiks väkisin viedä sinne, mutta ne, jotka osaa jotain, niin niillä... " Nainen alle 30 vuotta

V: "Et sit taas toisaalta, jos joutuis itte johtamaan joukkoja, missä ois hirveesti sinne pakotettuja ihmisiä, niin mä en pystyis luottamaan sataprosenttisesti siihen porukkaan, ja sit taas en mä haluis itte henkilökohtaisesti sellasten kanssa lähteä niin kun puolustamaan Suomea. Sinällään sit tää vahtiminen, niin onko siinä järkeä? Koska sit se tekee siellä eri tyyppisiä tilanteita taas.

K: Okei, joo. No miks et sä vois luottaa sellasiin ihmisiin sitten, joilta vaaditaan, jotka ei lähe vapaaehtisesti?"

V: No sanotaan, että mä oon nähny niin kun ihan meiän tässä, ei niin vapaaehtoisessa, ihan vaan puolustamisen harjoittelussa --- kun on nähny niitä, jotka niin kun, siis ihan perusharjoitusvaiheessa niin tekee asioita vähän vasemmalla kädellä ja vaarantaa jo ilman, että siellä on vastapuolella ketään kovat piipussa, niin saanu vaikeita tilanteita aikaseks, niin ihan riittää yks ja kaksikin henkilöö per ryhmä, niin sen jälkeen sitä ryhmää on vaikee viedä eteenpäin." Mies, alle 30 vuotta

Usko Suomen maanpuolustusvalmiuteen tuli esiin muun muassa luottamuksena siihen, että aseellisessa selkkauksessa pystytään hidastamaan vihollisen etenemistä ja aiheuttamaan tälle sen verran haittaa, että sillä on sotilaallisia konflikteja ehkäisevä vaikutus:

V: "...jos Venäjä nyt halua tänne tulla, niin sille kauheesti mitään voi, mut se, et paljon se sit menettää siinä, niin se on eri asia, ja se ehkä pitää niit loitolla, niin tää idea siinä on mun mielestä ihan looginen.

K: Voit sä täsmentää vielä tota, kun sä sanoit, et mitä se sit menettää siinä, et se pitää niitä loitolla..?"

V: No se, tai niin kun resursseja, rahaa, sotilaita, henkeä, niin kun tällä tavalla, et se niin kun materiaalityö ja tällanen, mitä sillä, jos Suomi loppuun asti taistelee, niin voi olla aika merkittävä sit verrattuna tän maan kokoon." Mies, alle 30 vuotta

"...kyl mä sen verran uskon Suomen puolustukseen, että jos ajatellaan Tshetshenian sotaa, niin veli venäläisellä niin tuota jääty tankit, kun niil ei ollu glykolia tankeissa, niin ne jääty sinne autio-maahan, et silleen Suomella on kumminkin niin kun ihan hyvät mahdollisuudet altavastaajanakin puolustaa ja selkeesti niin kun ainakin viivyttaa..." Mies, yli 30 vuotta

Joissakin tapauksissa luotettiin enemmän henkiseen maanpuolustustahtoon kuin fyysisiin resursseihin kriisitilanteissa:

"..suunnitelmat ja strategiat pitää olla kasassa ja harjoituksii pitää sen takii olla, että sitten jos siihen äärimmäiseen tilanteeseen joudutaan, niin tota, mutta sinänsähän nyt, mitä mä nyt varusmiespalveluksesta muistan, niin tota onhan se nyt sinänsä monesti tää maanpuolustustah-to ja tämmöset asiat, niin totta kai ne on enemmänkin semmosii periaatteellisii, koska käytän-nössähän jos nyt sanotaan, että Venäjä on meiän suurin uhka, niin jos Venäjällä on nyt oikeesti intressinä vallottaa Suomi, ja Suomi on sitoutumaton eikä saa silloin tukea Natolta tai muilta Pohjoismailta, niin eihän se oo kun kyse päivistä periaatteessa, mitä Suomi pystyy viivyttää tai puolustautuu, et enää ei kuitenkaan tämmönen talvisotapuolustautuminen oo mahdollista, että siinä mielessä, toisaalt se kuvaa taas enemmän sitä patrioottisuutta, mikä meillä on, koska siis niin kun tämmösessä isossa sodassa me jäädään aika nopeesti jalkoihin, mutta ei se silti muut-tas sitä lähtökohtaa, että uskon, että halutaan olla rintamalla." Mies, alle 30 vuotta

Uskoa maanpuolustukseen lisäsi myös ajatus liittoutumisen kautta saatavaan apuun tai keskittyminen maanpuolustuksessa johonkin osa-alueeseen, mikä puolestaan vahvistai-si puolustusta:

"Mun mielest tää maanpuolustusysteemi tää armeija ni on ihan hyvä sillee miesten semmosen yleisen yhteiskuntakelpoisuuden lisäämisessä et kaikil on joku tommonen juttu mikä pitää tehdä tos iässä suunnilleen. Mutta sodan uhka, en osaa sanoo, et mitä jos tulee jotain kansainvälisii konflikteit, nii emmä nyt usko, et tol Suomen armeijalla sitte tehdään, et se on sit enemmänkin nää sotilasliitot sitte jotka... voi meitä auttaa, jos tulis joku." Nainen, alle 30 vuotta

"No siis just sillee niin ku et sä oikeesti osaat sitä. Et se on parempi et yks ihminen osaa ku et kymmenen jotka ei osaa mitään niin on siellä että niin ku. Mun mielest se on, niin ku pitäis te-hostaa sitä. Ja henkilökohtasesti nähny, että varusmiesten motivaatio ei oo paras mahdollinen, et se ei oo välttämättä niinku ees, no seki on yksilökohtasta, mutta just silleen, että ei välttä-mättä ees halua niinku kouluttautua siinä." Mies alle 30 vuotta

2.2.4 Uhkakuvat

Yksi maanpuolustuksen tarpeellisuuteen vaikuttava tekijä on käsitys Suomea mahdollises-ti kohtaavista uhista. Uhan mahdollisuus, sen luonne ja laajuus näyttävät olevan yhteydes-sä siihen, miten niitä vastaan olisi parasta suojautua ja miten mahdollista suojautumien on. Yksiselitteisesti ei näin kuitenkaan ole: osa haastateltavista ei katsonut mitään uhkia ole-van olemassa ja sen myötä eivät nähneet aseelliselle maanpuolustuksellekaan kovin suurta tarvetta. Joidenkin mielestä taas vaikka tällä hetkellä ei uhkia ollut näköpiirissä, tulevaisuu-den uhkiin varautuminen katsottiin tarpeelliseksi esimerkiksi historian tai maailmanpoliitti-sen tilanteen valossa.

"Sit taas, jos me käytettäis niin kun maanpuolustusvalmius, tai maanpuolustus kokonaan nol-laan tai sitten hyvin pieneen niin kun nimelliseen armeijaan, niin se saattas sitten indikoida jollekin tahoille, että sit ruvettais harrastaa erilaista ulkopoliittikkaa Suomen kanssa. Ehkä ei välttämättä sinällään niin kun, niin valloitus tai sodan uhka, mut kummiski tavallaan se, että otetaan Suomi vakavasti, näin mä tän näkisin. Mut sinällään niin kun suoranaista uhkaa mä en näkis nytten olevan." Mies, alle 30 vuotta

K: "Okei, hyvä. Sit täs ois tällanen väittämä, kun Suomea ei ole tarpeen puolustaa aseellisesti missään tilanteessa.

V: Mmm, no, toi on just semmonen, että nyttén, mun elinaikana näin on ollutkin, ei oo ollut tarvetta, mutta tota siitä ei voi vaan, siihen ei voi vaan luottaa, että tota, että ei tulis enää ikinä semmosta tilannetta. Se on niin iso asia, et siihen ei voi vaan luottaa, että tohon ei tiedä, tiedä vastausta, mutta mun mielest siihen on, siihen on pakko varautuu jollain tasolla. Mun mielest sitä ei voi jättää, mun mielest tolleen, tolleen ei voi sanoa, koska tota, vaikka niin kun edelleen, et ei oo pitkään aikaan tapahtunu mitään, mutta historia osottaa ja tapahtumat tänä päivänä niin kun eri puolilla maapalloo niin osottaa, että tota saattaa tulla tommonen tilanne eteen ja tota, tota, silloin pitää olla, jonkin asteinen valmius on pakko olla." Mies, yli 30 vuotta

Haastatteluissa tuotiin esiin moninaisia syitä sille, miksi erityisiä uhkia ei havaittu olevan. Yhtenä syyryhmänä ovat poliittiset ja taloudelliset tekijät, kuten EU:n jäsenyys ja Suomen harjoittama talous- ja ulkopolitiikka kuten myös sotilaallinen liittoutumisen mahdollisuus:

V: "En mä sitä sano, että minkäänlaista sotaa ei tule, mutta semmosta, mihin nykyinen puolustusvoimat niin kun on tehty tai mitotettu, niin semmoseen mä en oikein usko.

K: Okei. Mikä sen estää sitten sen, ettei tuu semmosta laajamittasta, sun mielestä?

V: No Suomi on, ensinnäkin on EU:ssa ja niin, en mä tiedä kuinka paljon se, mutta on niin paljon kansainvälistä yhteistyötä, että mä en usko, että kukaan maanaapureistamme, tai miksei jostain muualtakin, halua hyökkää, koska siitä tulee, se on välittömästi niin suuri kansainvälinen konflikti sille maalle, joka hyökkää, että sen takia en usko." Mies, alle 30 vuotta

Suomen vakaa poliittinen tilanne ja rauhan aika vaikuttavat myös siihen, että uhkia pidetään epätodennäköisenä. Rauhan aikana eläneiden voi olla vaikea kuvitella tilannetta, jossa jokin sotilaallinen konflikti koettelisi Suomea.

"...jotenkin sitä vaan niin kun ehkä haluaakin uskoa, että kaikki jatkuu niin kun näin --- Ehkä se on vaan semmonen, että siihen haluaa uskoa. Että kun on syntynyt rauhan aikana, niin haluaa ehkä kuollakin rauhan aikana sillai, että, että tuota... et se tuntuu jotenkin niin vieraalta se sota tai jotenkin sillai, et vaikka niin kun... kuitenkin isovanhemmat on ollut sodassa ja muuta, mut jotenkin.. se on kauheen semmonen kaukanen ajatus, et sitä ei oikein niin kun pysty, ja siis just varsinkin, et kun ei niin kun... missään jokapäiväisissä keskusteluissa käydä tai sillai mieti, et se ei oo lähellä tai jotenkin sillai niin... Siihen se varmaan niin kun... liittyy." Nainen, alle 30 vuotta

Haastatteluissa esiintyi myös näkökulmia, joiden mukaan ihmiset ovat oppineet aiemmista virheistään ja että yleinen sivistystason nousu ehkäisee sotilaallisia konflikteja ainakin Suomessa ja muissa länsimaissa.

"Et tavallaan sellainen aseellinen sodankäynti niin ei ainakaan tässä vaiheessa niinkö kuulosta sellaselta, mihin uskois, että näissä länsimaissa enää mentäis. Ja sit on ne tietyt alueet, jossa sitä tapahtuu, mut et nyt tavallaan luottaa siihen, että se kehitysaste on nyt sellanen, että ei mentäis enää siihen takasin." Nainen, alle 30 vuotta

Melko tyypillisesti näkemys sodanuhan epätodennäköisyydestä liittyy ajatukseen, että Suomi on pieni maa, jossa on niukasti muita valtioita kiinnostavia luonnonvaroja ja joka ei syrjäisen sijaintinsa vuoksi ole strategisesti houkutteleva kohde hyökkäykselle.

"..eikä Suomella välttämät oot mitään niin, meil ei oo niin älyttömiä luonnonvaroja, mitään semmosta, minkä takii meitä nyt joku haluaiskaan niin kun kaapata, että... et se ois eri asia, jos meil ois hulluna vaikka jotakin kultaa tai tämmöset suuret kaasuvaramot tai jotain tämmöstä, mistä joku maa vois rikastua ihan älyttömästi, että meil on metsää ja vettä, mut niitä on tässä lähistöllä monissa muissakin, että ei, että siinä mielessä mä ehkä koen, et sitä voin vaikee ees kuvitella, et, ja tuskin Venäjä nyt niin kun tämmöstä pikkuplanttiä vaan tästä lähtee sit heti tavoittelee." Nainen, alle 30 vuotta

"No esimerkiks toi terrorismin uhka, niin ohan se olemassa, mutta Suomi on niin pieni ja maailman mittakaavassa tavallaan me ollaan ehkä vähän mitättömämpi maa, ettei oo kovin houkutteleva kohde luultavasti kenellekään tällä hetkellä. --- Mut siis se, että on tavallaan syrjässä, ehkä se sit jollain tapaa uhkaa, että voi jäädä jossain jutussa kans sit niin kun vähän paitsioon jostain asioista, mutta lähinnä se on positiivinen asia, että ollaan niin kun sivustakatsoja..." Mies, alle 30 vuotta

Samoin Suomen neutraalia ulkopolitiikkaa ja matalaa profiilia kansainvälisesti kiistanalaisissa kysymyksissä pidetään kansallisen turvallisuuden takaajana.

" Suomi on aika turvallinen maa elää tällä hetkellä, että liittyen niin kun kaikinensa Suomen poliittiseen asemaan niin kun Euroopan kentässä, mikä meil on ulkopolitiikka, sillai et otetaan kantaa, mut ei oo tarkotus hyppii kenenkään varpaille suoranaisesti." Mies, alle 30 vuotta

"Mut neutraali siin mielessä, että ei niin kun mennä tonne jonnekin, niin kun Amerikan tavoin tuetaan Israelia tässä konfliktissa, että tavallaan ollaan puolueettomia, että ei lähdetä helposti mukaan johonkin sotiin. Ehkä se johtuu siitä, kun meil ei oo niin tärkeitä, et meilt ei puutu mitään, et me ei olla niin kun hakemassa öljy tai vettä tai mitään, että toistaseks me ollaan vaan niin kun, meil on lupa olla puolueettomia tavallaan -- Niin se tuo turvallisuutta, että kukaan ei vihaannu, tai niin kun suutu siitä." Nainen, alle 30 vuotta

Yhtenä syynä erityisesti sodanuhan epätodennäköisyyteen pidettiin sitä, että taloudellinen mahti on maailmassa nykyään tärkeämpää kuin sotilaallinen ja että sotilaalliset konfliktit aina vaikuttavat haitallisesti maan talouteen.

"Mut mä en vaan oo ikinä nähny yhtään järkevää syytä minkä takia Venäjä vois julistaa sodan Suomea vastaan. Et nykymaailmas mun mielestä ni se taloudellinen mahti on noilla maillo paljon tärkeempää. Ei Suomel ole mitään...Norjalla sentään on jotain öljyä mutta mitä Suomella on. Puuta ja sitä kyl Venäjäl riittää. --- Ja kyl ne tarvii jonkun kunnan motiivin ennen kun ne yhtäkkii sota alkaa. Etenkin jos ne nykymaailmassa hyökkää niin. Vaikka voitais sodan luultavasti aika helposti mut ne taloudelliset menetykset, mitä niille tulis olis paljon suurempii kuin mitä ne vois hyötyä. Mä en niin ku oikein ymmärrä, että mun mielest maailmas pitäis olla aika suurii muutoksii ennen kun sodanuhka ois mitenkää realistinen vaihtoehto Suomelle." Mies, alle 30 vuotta

Vaikka tällä hetkellä ei uskottu sotilaallista uhkaa olevan, tuli haastatteluissa esiin näkemyksiä, joiden mukaan tulevaisuudessa nekin voivat olla mahdollisia. Syitä tuleviin ughiin voisivat olla muun muassa väestön lisääntyminen ja luonnonvarojen väheneminen maapallolla ja niistä aiheutuvat kiistat.

"...mut jos miettii esimerkiksi kaukana tulevaisuudessa miten vähän maailmassa on makeeta vettä ja kaiken näkösiä tämmösiä, ja erittäin niukkoja resursseja, niin kyl niist todennäköisesti tulee jossain vaiheessa aika paljon kinaa ja Suomessa kuitenkin, Suomi on aika hyvä paikka siinä mielessä. Että täällä nyt on niin kun, ei kuivutta oo ja muuta, että kyl mä nyt näkisin, että niin kun.. kyl siitä todennäköisesti konflikteja syntyy." Mies, alle 30 vuotta

"...en nyt suoranaisesti näkis välttämättä sodanuhkaa, mutta tota, kyllähän niin kun ollaan menty maailmassa hurjempaa ja hurjempaa tahtii eri tyyppisissä kriiseissä, olosuhteissa ja, ja tääl rupee olee porukkaa vähän niin kun liikaa, ja ihan varmasti tulee, ei pelkästään öljystä tapeluita vaan saattaa tulla ihan makeest vedestä sun muusta." Mies, alle 30 vuotta

Luonnonvarojen vähenemisen lisäksi haastateltavia huolestuttavat viimeaikaiset aseelliset selkkaukset Suomen lähialueilla tai muualla maailmassa. Syksyn 2008 Georgian sota ja Gazan sota alkuvuodesta 2009 ovat lisänneet huolta ja turvattomuuden tunnetta.

"Mä pitkään aattelin, että ei, mä oon pitkään ajatellu sillai, että ei, että pitäs vaan vähemmän ja vähemmän ja pienempää armeijaa ja näin eespäin, mutta nyt tosiaan nää Georgian tapahtumat niin vähän vaihtanu mun mielipidettä, että se onkin ihan... kuitenkin mahdollista, että tulee sota jossain vaiheessa, vaikka se tuntuu aika epätodennäköiseltä." Nainen, alle 30 vuotta

"Et kyl sitä on tullu mietittyä ihan eri kannalta kun aatellu, et maailman sodat meni jo, mut voihan niit tulla vielä lisää, et kun taas on ristiriidassa toi Israel ja Gazajutut, niin ne on niin kun suht lähellä, et eihän ne nyt hirveen kaukana oo, niin ne voi levitä tänne, jos taas niin kun vaikka Venäjä ja Amerikka ottais yhteen." Nainen, alle 30 vuotta

Sotilaallisten uhkien lisäksi haastateltavat tunnistivat muita Suomea ja maailmaa yleisemminkin uhkaavia tekijöitä. Näitä olivat esimerkiksi ympäristökatastrofit, erityisesti ilmastonmuutos, kansainvälinen terrorismi ja erilaisten ympäristö- tms. katastrofien aiheuttamat kansainvaellukset.

"...koen tällä hetkellä kaikkein suurimmaksi uhaksi...ihmiskunnalle ja ylipäänsä myös Suomelle tiettyssä mielessä ilmastonmuutoksen. Hyvin monet muut ympäristökatastrofit, jotka liittyy siihen että meidän... tai me ollaan tällä hetkellä niin vallitseva laji maapallolla ja meidän teknologia on kehittyny niin pitkälle ja meitä on niin paljon, että me kuormitetaan luontoo niin paljon." Mies, alle 30 vuotta

"...mut sanotaan, et sattuu jotain, joku katastrofi jossain maassa, et sielt lähtee sanotaan nyt vaikka koko kansa kävelee johonkin suuntaan, niin tänne nyt on aika pitkä matka. Mut tietysti, voihan sitä sattuu jossain tässä ihan lähialueellakin jotain, atomivoimala hajoo, no tietysti sit se ois, voi olla hallittu pakolaisvirta sitten, mut jos jotain semmosta sattuu, niin kun nyt Jugoslaviassa sattuu, et oli sisällissota sillon niin sieltä kai sitä porukkaa nyt lähti vähän, mihin kukakin pääsi." Mies, yli 30 vuotta

Terrorismi miellettiin sekä selkeästi rajattuna ja hallittavana uhkana, jota vastaan voi helposti puolustautua, että vaikeasti hahmotettavana vaarana, johon varustautuminen on vaikeaa.

"No kyllä jossain tilanteessa varmasti on tarvetta puolustaa aseellisesti eli jos on semmonen uhka että sille voidaan tehdä jotain. Niin tuota ilman muuta. Eli jos sieltä tulee se yks terroristi Helsingin lentokentälle, niin otetaan pyssy esille, kyllä se auttaa siinä vaiheessa." Mies, alle 30 vuotta

V: "...joku ulkopuolinen sotilaallinen uhka esimerkiksi, ... vihamielinen hyökkäys, en mä tiedä, kai se vois olla jotain tämmöstä terrorismiakin, mutta, mutta, se menee sit vähän hämälämmäksi. Se on paljon selkeempää, jos se on joku tämmönen maa eikä mikään tämmönen epämääräinen terrorismi, joka uhkaa Suomea, et silloin se on vaikeempaan määritellä, et millon sitä voi aseellisesti puolustaa.

K: Miks se ois vaikeempaa sitten terrorismin kohdalla?

V: No se on vaikeempaa, kun -- se on vaikeampi ylipäättänsä määritellä tämmösenä entiteettinä, joka uhkaa, et jos on yleisesti ottaen vaan terrorismi, mut jos se on joku terroristijärjestö, niin sen järjestönkin tavallaan, se ei sijaitse välttämättä missään yhdessä paikassa ja sitä ei voi, siihen kuuluvia ei voi mitenkään kulttuurin perusteella määritellä, että muuten, että onhan se hankalampaa siinä mielessä. Et kyl tommonen joku tavallaan vieras valtion on helpompi mieltää, kun se on tavallaan läpinäkyvämpi tai tämmönen julkisempi." Mies, alle 30 vuotta

Suomen ulkopuolelta tulevien uhkien lisäksi vaaraa ja turvattomuutta voivat aiheuttaa Suomen sisäiset ongelmat. Näitä ovat mm. mahdolliset väestöryhmien väliset konfliktit.

V: "...ehkä se riippuu siitä vaarasta, miten ihmiset kokee, kokeeks ne esimerkiksi, et osa kansasta on omilla toimillaan niin kun aiheuttanu tän vaaran niin kun realisoitumisen--

K: Osaat sä sanoa, mitä ne vois olla ne sisäiset vaarat?

V: Niin, no jotenkin sellanen ehkä, ehkä mä taas sitten näen, et tää niin kun defensiivinen ulkopoliittikka jotenkin muuttuu offensiiviseksi, jos tuntuu, et jollain kansaryhmillä on sellasii pyrkimyksiä.. ehkä, kyl mä näkisin, et joku Karjala-kysymys vois olla sellanen. Et jos joku tällanen pro-Karjala -liike sais ihan mielettömästi voimaa, niin kyl mä voin nähdä, et Pohjanmaan suomenruotsalaiset saattaa olla vähän ihmeissään sen edessä. Ehkä se vois olla semmonen." Mies, alle 30 vuotta

Sotilaallista ja aseellista konfliktia keskeisimpinä uhkina pidettiin useissa haastatteluissa suomalaisten henkistä pahoinvointia. Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset, vuoden 2008 lukuisat perhesurmat, yleinen masentuneisuus, yksinäisyys ja syrjäytyminen aiheuttavat huolta haastateltavissa.

" Se mikä meitä kans uhkaa on tää niin ku just tää mistä on ollu kans paljon puhetta täällä nyt, tää yleinen masentuneisuus tai siis se, et ihmiset haluaa tappaa itsensä ja kaikki muut. Että sille nyt, pahoinvointi. Niin. Pahoinvointi, sille pitäis tehdä jotain, mutta..." Nainen, alle 30 vuotta

V: "...minun mielestäni muut uhkat on kuitenkin vielä semmosia tällä hetkellä pahemmin päälle painavia, niin kun sosiaaliset uhat ja sellaiset. Et sodanuhka ei oo tätä maata uhkaavista uhista siellä missään kärkikolmikossa ainakaan.

K: Joo. No minkälaisii muita uhkia, sä sanoit sosiaalisia uhkia, minkälaisii sosiaalisia uhkia ja muita uhkia sitten sun mielestä on keskeisempiä?

V: Syrji, tämä niin paljon käytetty sana syrjäytyminen, niin nuorten kun sitten kaiken ikäistenkin --- että vaikka niin kun, en mä tiedä, mitä sille syrjäytymisellä sitten tarkalleen niin kun meinais, yksinäisyyttä minä sillä meinaan. Mutta myös sitä sitten taas toisekseen,

että ei pidetä kuitenkaan kaikista huolta, että jotkut pääsee livahtamaan johonkin paikkaan, mistä niitä ei löydetä. Jotkut voi päästä jopa kuolemaan ilman, että niitä löydetäänkään ihan heti... asuntoihinsa tai muualle." Mies, alle 30 vuotta

Haastatteluissa tuli esiin myös näkökulmia, joiden mukaan todellisia uhkia Suomessa on vähän, mutta esimerkiksi media ja viranomaiset pitävät uhkakuvia yllä tarpeettomasti, mikä aiheuttaa ihmisissä turvattomuutta.

"No ensin se, että mikä se vaara on, et jos ihmiset saadaan niin kun uskottelee, että terroristi-isku USA:ssa on vaara myöskin Suomessa, niin tota, siis tätä vaaraahan voidaan tehdä hirmu paljon semmosta, vaaraa ei todellisuudessa ehkä olekaan, tai lintuinfluenssalla tai millä tahansa niin kun ihmisten pelottelu. Et vaara voi myöskin aiheuttaa semmosta epä, semmosta hämmennystä ja epätietosuutta." Nainen, yli 30 vuotta

Samoin yhteen hiileen puhaltamista voidaan yrittää vahvistaa median luomalla kuvalla yhteisestä vaarasta.

"-- Suomessa on kuitenkin yli 5 miljoonaa ihmistä ja jos siellä suur, tai se yleinen mielipide rupee, sillonhan tietenkin media ja tällaset näin vähän propagandapohjalta rupee niin kun toittamaan sitä, että nytte vaara uhkaa ja puhalletaan yhteen hiileen ja tälle näin, ja kun sä huomaat ympärillä aset, tota, et kaikki ajattelee näin ja ehkä, niin kylhän sä rupeet ittekin sitten helpommin ajattelemaan näin, et kylhän se niin kun tulee sellasta sosiaalista painetta siihen niin.. ja ne, joilla on sit ollu vahvat tällai tota suomalaisuuden tunne ja tällanen halu puolustaa maataan, niin ehkä heidän näkemyksenä tulee sitten niin kun enemmän esille, ja sillonhan he tota, tällaset äärimmäiset tota, tai siellä päässä enemmän, siellä päässä olevat ihmiset niin saa, saa enemmän tota, niin kun kuuluuutta, niin sitten helpompi liittyä siihen sitte. Mm, en mä, niin... varmaan siit on kyse jos, jossain määrin ainakin." Mies, alle 30 vuotta

2.2.5 Yksilön vastuu

Yksi keskeisesti maanpuolustustahtoon liittyvä ulottuvuus on käsitys yksilön vastuusta ja velvollisuuksista. Haastatteluväittämät "Maanpuolustus on kansalaisvelvollisuus", "Yksilöitä ei voida vaatia asettamaan henkeään alttiiksi Suomen puolesta" ja "Vaaran uhatessa suomalaiset puhaltavat yhteen hiileen" kirvoittivat erityisesti puhetta ja pohdintaa yksilön vastuun näkökulmista.

Yleisesti ottaen näkökantoja, että maanpuolustus ei ole kansalaisvelvollisuus, ja että yksilöitä ei voida vaatia asettamaan henkeään alttiiksi Suomen puolesta, perusteltiin yksilön oikeuksien näkökulmasta. Tärkeänä pidettiin yleisesti sitä, että yksioilla on oikeus päättää itse osallistuuko aseelliseen maanpuolustukseen vai ei. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen voi ilmetä eettisenä periaatteena, jota tulee aina noudattaa.

V: " Eli voidaan vaatia, mutta mun mielestä sen yksilön ei ehkä sitten tarvi tähän vaatimukseen suostua. Se voi sitte tehdä jonku vaihtoehtoratkasun.

K: Miks sun mielestä yksilön ei tarvi suostua? Osaat sä sitä perustella vielä?

V: Yksilöllä ei oo siinä mielessä minusta ei oo velvotetta tavallaan. Et sit siinä vaiheessa voi sanoa, et oikei, tää yhteiskuntajärjestys tai tää kuvio ei nyt mulle sovi. Että mää nyt sit teen toisella tavalla ja sitte Suomi tekee mitä Suomen täytyy. Tai se joka tässä nyt on vaatimassa, se osapuoli, niin se tekee mitä sen täytyy. Mut ei sillä yksilöllä mitään moraalista velvotetta oo eikä niin ku mitään eettistä näkökantaa miksi sen pitäis suostua tähän. Näin näkisin." Mies, alle 30 vuotta

Kantaa, että yksilöitä ei voi vaatia puolustamaan maataan perusteltiin edelleen sillä, että pakotettuna ihmiset eivät toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Vaatiminen ei siis tavallaan kannata, koska tulos ei tule olemaan hyvä.

"...sitten periaatteellisemmalla tasolla, niin en mä osaa sanoo... tää on tää, en mä, tää on tosi vaikee kyl mulle, mut omasta puolestani niin kun mä hyväksyn sen, että mut, mulle, mut niin kun, mut vaaditaan asettamaan mun henki alttiiks Suomen puolesta, mä hyväksyn omasta puolestani sen, mutta tota että sitten niin kun, et joku pakotettas, niin mikä siin sitten on ne tuloksetkaan. Toisaalt siin puhutaan sitten niin isoista massoista, et kai siinä jotain tuloksia tulee, mutta.. et kylhän sen niin kun, et jos pakotettuna jotain tekee, niin ei tee niin hyvin kun vapaaehtosesti, et tota.." Mies, yli 30 vuotta

Lisäksi haastatteluissa tuotiin esille, että yksilöillä ei tulisi olla mitään erityisvelvollisuuksia osana Suomen kansalaisuutta:

"Suomessa niin kun pitäis olla vaan oikeuksia mut ei liemmin velvollisuuksia. Ne niinkun mun mielestä vähentää vapautta, jos ajatellaan että sun täytyy tehdä tää ihan vaan sen takii et sä asut täällä." Mies, alle 30 vuotta

"Niin mun mielest se on siis silleen, koska, okei, se on julkista hyvää, jos sä nyt oot sitä mieltä, että me ylipäättään tarvitaan puolustusvoimii, se on julkista hyvää, mut eihän niin kun siis mitään verojakaan tai siis mitään hyvinvointipalvelujakaan sua velvoteta tekemään vuoden sun elämästä. Et se on niin kun se idea, et sä ite valitset oman ammattis ja sitten sä maksat veroa siitä, että sä voit tehdä sitä, mikä on se sun ammattis, se sun juttu ja sit siitä maksaa sen, eikä silleen, että sun pitää vuoden olla jossain, minkä kassa sä et ollenkaan sovi yhteen eikä sua kiinnosta, ja tosi monilla ihmisillä on, et ne ei halua koko puolustusvoimia... ois ees olemassa-kaan, niin silti se on pakko. Se on mun mielestä niin kun kohtuutonta." Nainen, alle 30 vuotta

Omaa tahtoa osallistua puolustukseen pidettiin olennaisena myös siitä syystä, että yksilö joutuu tekemään suuria uhrauksia osallistuessaan aseelliseen maanpuolustukseen.

"Ja toisaalta se on niin valtava vääryys yksilölle joutua kuolemaan tai haavottumaan tai menettämään vuosikausia elämästään siihen että poliittiset intressit ei kohtaa. Mul on pitkä sukulinja ollu Suomen sodissa ja tiedän, että tota jotenkin se tuntuu niin perustavanlaatua olevasti väärrältä, että nyt kun itekin on niin ku tavallaan elämänsä parhaassa iässä, jos nyt joutuis vaikka viideks vuodeks lopettamaan tän elämän rakentamisen ja joutuis lähtemään jonnekin niin se ois, siihen tommosen uhrauksen tekemiseen täytyy löytyä aito oma tahto." Mies, alle 30 vuotta

V: "Mut tota, ei, musta se on aika alkeellista ajattelua, että pitää niin kun komentaa joku kuolemaan.

K: Mmm. No miks se on sun mielestä, tai ei voida vaatia?

V: En mä nää, mikä siin on peruste. Ihmishenki on niin hir, siis se on todella arvokas, mun näkökulmasta, niin tota, mä en nää, et kukaan voi vaatia, et sen uhraa." Nainen, yli 30 vuotta

Yksilön oikeuksien näkökulmaa tarkennettiin joissakin haastatteluissa vetoamalla siihen, että ihmisille oma turvallisuus on yleisesti ottaen tärkeä asia.

" No kylhän se kuitenkin niin kun tämä oma henki on niin kun, oma turvallisuus ihmisille tosi tärkeä asia. Että se on mun mielestäni, jotenkin se on vaan semmonen tunne, että se on se ainut oikeestaan, että millä, millä perusteella voidaan niin kun että, ei tarvitse. Et se on ainut syy, että miksi ei tarvitse." Mies, alle 30 vuotta

Yhtenä havaintoluokkana haastatteluista piirtyivät esiin perustelut, joissa yksilön oikeuksien näkökulmaa laajennettiin kattamaan läheisten ihmisten turvallisuudesta huolehtimisen:

"..mitä niin kun jossain ystäväpiirissä on puhuttu, että jos tulee joku sota, niin sitten vaan lentää äkkiä ulkomaille ja yrittää, perheen mukaan ja jotain tavaroit mukaan, ja äkkiä vaan pakenee jonnekin turvalliseen paikkaan, että, ja kyl mä, ehkä kyl mä itsekin tekisin varmaan niin, että vaikka se nyt on itsekästä ja näin, mutta, mutta että sitten vaan yrittäis saada oman perheen ja lähisukulaiset pois, että, kyllä, mä kyllä ehkä karkaisin, jos tulis sota, että, että --- kyl mä haluisin, jos ois perhe ja lapsia, niin kyl mä haluisin viedä heidät turvaan niin kun, että en mä haluis ainakaan omii lapsia, et jos nyt ois yksin näin, mutta sittenkin miettis puolisoa ja vanhemmat ja sisko ja, että, en mä haluais, että kenellekään sattuisi mitään pahaa tai noin, että... Ja sit jos ois lapsia, niin sit, et he vois kasvaa turvallisessa ympäristössä tai niin, ettei tarttis kokee mitään ihan kauheita asioita ainakaan, että..." Nainen, alle 30 vuotta

" Jaa, se on ehkä sellanen... eettinen pohja niin kun mulla, et jos niin kun lähempänä on, niin sit on vähän niin kun velvolli, koska niihin on enemmän rajapintaa ja niin kun mä oon, niin kun ainakin yheltä ihmiseltä maailma on liian suuri niin kun et voidaan alkaa hoitaa kaikkien ongelmia, mut jos hoitaa niitä niin kun läheisimpien ja tukee niitä, ja jos kaikki tekee niin, niin sitten se on okei. Et se on niin kun.. pystyy vaikuttaa läheisiin paljon enemmän, niin sit se on niin kun, se on ehkä se. Et ei oo velvollinen niin kun hoitamaan kaikkien ihmisten asioita, kaikkien ongelmia." Mies, alle 30 vuotta

Monet haastateltavat kokivat kysymyksen yksilön oikeuksista suhteessa yhteisvastuuseen kiistanalaisena. Vaikka he hyväksyivät yksilön oikeuden päättää puolustaako maata vai ei, tunnistivat he näkemysten ongelmallisuuden yhteisön jatkuvuuden ja turvallisuuden näkökulmasta:

"Et... toi on kyl tosi, tosi, ja jotenkin must tuntuu, et nykyään ollaan niin ns. itsekkäitä, että ei oikeestaan haluta minkään edestä niin kun.. ei haluta luopua niistä omista jutuista, vaikka ois kuinka tosi kyseessä ja mä koen ainakin, että nuori, oma sukupolvi on tosi, enkä itse siis missään nimessä kokis, että lähtisin minnekään sotimaan (naurahtaa) siis ei tulis kuuloonkaan, mut sit toisaalta, et kukas sitten täällä sotis, jos ei me." Nainen, alle 30 vuotta

"...okei, yksilönvapaus on yksilönvapaus, mut se, että jos ei voida vaatia, niin mikäs nyky-maailmassa ois meininki, et lähtiskö täältä porukka karkuun." Mies, alle 30 vuotta

Lisäksi kantaa, että yksilöä ei voi velvoittaa maanpuolustukseen perusteltiin näkökohdalla, että vapaaehtoista maanpuolustustahtoa löytyy riittävästi, jolloin ketään ei tarvitsekaan pakottaa puolustamaan maataan:

"--että ihmisillä on ihmisoikeudet, eikä niitä voida nyt, samal lailla kun ei voida vapautta riistää, niin periaatteessa pitäis pystyä sanomaan oma mielipiteensä, että mitä haluaa tehdä, koska kaikista ei todellakaan oo siihen, hommaan, että lähtis sotaan. Siit voi tulla enemmän niin kun hankaluuksia, jos kaikki lähettää sinne ja sitten tulee niitä psyykkisiä ja muita, muita.. Mut toisaalta, jos kukaan ei puolusta, niin sitten sekään ei tietenkään aja Suomen etua, mutta... kyllä mä luulen, että niitä vapaaehtosiakin löytyy kyllä sen verran." Nainen, alle 30 vuotta

Muutamissa haastatteluissa tarkasteltiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien välistä ristiriitaa pohtimalla vapauden rajoja: mihin asti yhteiskunnassa voidaan hyväksyä se, että vain osa väestöstä osallistuu vapaaehtoisuus pohjalta maanpuolustukseen. Milloin maanpuolustuksesta kieltäytyvien lukumäärä alkaa koetella yhteiskunnan turvallisuutta?

"..mä pidän sitä erittäin niin kun korkeelle rankattuna näissä tavallaan ihmisen velvollisuuksissa, mutta... mä sanosin, että eihän maanpuolustus voi olla täysin kansalaisvelvollisuus, jos omat eettiset arvot jotenkin sotii niin, niin pahasti sitä vastaan, et kyl niin kun... Mut tää on taas se, että, et täs on tietty, että kuinka paljon sitä vapautta yhteiskunta sietää, et mä sanoisin, että tällä hetkellä se sietää sitä, että ihmisillä pitää olla vapaus sanoa, että en osallistu henkilökohtaisesti maanpuolustuksen ylläpitämiseen. Et, et koska, mut sit jos näin ajattelevien ihmisten määrä nousis niin moneen kymmeneen prosenttiin, että, et sillä rupeis olee jo selvää vaikutusta meiän niin kun kansalliselle uskottavuudelle sitten maanpuolustustahdon kannalta, niin sitten tota mä sanosin, et se on enemmistön velvollisuus, mutta pitää sietää myös sitä omantunnon syistä ja eettisistä näkemyksistä ja asenteista riippuvaa erilaisuutta, että kukaan ei voi kenellekään toiselle arvoja ja asenteita niin kun määrittää, piste." Mies, yli 30 vuotta

Toisaalta joissakin haastatteluissa kyseenalaistettiin yleinen asevelvollisuus. Sitä pidettiin vanhanaikaisena ja epäoikeudenmukaisena järjestelmänä. Järjestelmä on epäoikeudenmukainen, koska se koskee vain miehiä ja koska se on vastoin yksilön vapaata tahtoa.

"Euroopassa on menossa se trendi, että yleinen asevelvollisuus kielletään, ja sitä ei nähä enää tarpeellisena. -- Et tota, et Suomi on jotenkin tosi jälkijunassa täs hommassa. Et ehkä täs eletään vielä semmosta toisen talvisodan tai talvisodan aikaa, et me tarvittais se, et kyl siihen joku muu ratkasu siihen pitäs mennä. Sitä paitsi, kuinkakohan paljon armeijaan menee ihmsii, jotka niin kun ei, jost ei oo oikeesti sotimaan? Kyllä niist tietysti karsiutuu osa pois, mut kun ei ne kaikki vaan mee siihen, ja sit se on jotenkin niin epäreiluu ihan siis sen, tai siis loukkaavaa siitkin, et se on miehille pakollinen mut ei naisille, en tarkota, et naisillekin pitäs olla pakollinen, vaan et se pitäs olla kaikille vapaaehtonen sitten" Nainen yli 30 vuotta

Haastatteluissa tuli esiin myös se seikka, että ihmisillä on kuitenkin periaatteessa mahdollisuus vaikuttaa ongelman ratkaisuun osallistumalla kansalaiskeskusteluun ja päätöksentekoprosesseihin:

"Mut tota mun puolesta, jälleen kerran, mulle tulee vaan sana vapaamatkustaja niin kun ongelma mieleen, mut jos se ei ois kansalaisvelvollisuus, niin silloin se, muut hyötyis siitä, mitä ne muut tekee, tai mitä pieni osa tai ihmiset osa, pieni osa ihmisistä tekis, niin tota, niin se sikäli on tavallaan kansalaisvelvollisuus. Sen määrään mun mielestä, sitä pitää sitten yhdessä, eli käytännössä eduskunnassa, poliittiset päättäjät pitää sitä kansalaisten niin kun valtuuttamana sitten miettiä, et mikä se, mikä se oikee määrä on. Jokainen voi siihen ite vaikuttaa kansalaiskeskustelulla tai.." Mies, alle 30 vuotta

Yhtenä näkökulmana haastatteluissa kannatettiin yksilön vapautta ja yksilön oikeutta päättää osallistumisestaan maanpuolustukseen, mutta samalla ryhmän oikeutta päättää puolustukseen osallistumattomien jäsenten ryhmään kuulumisesta. Yhteiskunnan ei siis tarvitsisi hyväksyä vapaamatkustajia jäsenikseen.

"Mut se on jossain määrin niin ehkä niin kun niin kun sen individen, individen niin kun oma asia, että jos se niin kun kokee, että ... joku asia on niin kun puolustamisen arvonen, niin silloin se on. Et jos se ei oo sitä mieltä, niin okei, mutta sitten se välttämättä sen jälkeen, kun ei tarte puolustaa, niin ... välttämättä sit oo niin kun, sillä ei oo oikeutta tulla takasi siihen ryhmään niin kun jossain määrin kyllä. Et kyl mä ymmärrän sen, että se on niin kun, jos on niin kun jossain ryhmässä, kaikki ryhmäläiset tekee jotain niin kun sen vuoksi, et yks lintsaa, niin kyllä se vähän on... on se sinänsä mun mielest velvollisuus tehdä se" Mies, alle 30 vuotta.

Joissakin haastatteluissa otettiin suoraan kriittinen kanta yksilön oikeuksien näkökulmaan erityisesti yhteen hiileen puhaltamisen kohdalla. Kantaa perusteltiin sillä, että liiallinen yksilöllisyys romuttaa yhteistoimintaa ja yhteisvastuuta:

"...ehkä se, mikä pelottaa ja ärsyttää ja luo pessimismiä itelle, niin on se, että tällä hetkellä kuitenkin kaikki vahtii lähinnä sitä omaa pesänsä niin vahvasti verrattuna myös aikasempiin sukupolviin, et sitten se, sitten mä ehkä jotenkin pelkäisin, että siinä tulee helposti semmosta, että mitä mä tästä hyödyn, ja että minä nyt oon ainakin antanu oman panokseni ja että tämmösiä niin kun semmosia, jotka ehkä rikkoo sitä rintamaa sillä tavalla, mitä se aikasemmin on, aikasemmin se on kuitenkin ollu semmosta niin kun selkeesti talkoohenkistä työtä, nykyään niistä talkoista pitäis saada rahaa, et sitten se, sit se niin kun, ja että sitä kautta osittan luo pessimismiä tuota kohtaan," Mies, alle 30 vuotta

Toisaalta uskottiin, että todellisessa vaaratilanteessa yksilöllisyydestä huolimatta yhteisöllisyys herää, josta haastateltavilla oli myös konkreettisia esimerkkejä:

"Mut kyllä se sitte taas mikä näky siellä tota...Keski-Uudenmaan alueella, kun oli tällänen oikee konkreettinen iso tilanne päällä, niin kyllä, kyl kaikki puhals oikeesti yhteen hiileen. Ja kaikki oli hirveen järkyttyneitä siit tapahtumasta, Jokelasta siis. Ja tota se niin kun oli mun mielestä todella...mahtava nähä et niin ku yli näitten kuntarajojen niin päättäjätkin sitte pysty keskustelemaan asioista ja tukemaan toisiaan." Nainen, yli 30 vuotta

Yksilön velvollisuuksien näkökulmaa, eli kantaa, että yksilöiden tulee tuntea vastuuta myös muiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta kuin omastaan, ja samalla myönteistä kantaa maanpuolustukseen perusteltiin usein eri tavoin. Yhtenä perusteluna esitettiin, että yksilö on velvollinen toimimaan yhteiskunnan hyväksi, koska saa itse siltä palveluja ja hyvinvointia. Kyse on vastavuoroisuudesta:

"Mutta sit taas se että...saa meidän valtiolta Suomen kansalaisena paljon etuja. Jonka puolesta taas vois kuvitella että olemme velkaa valtiolle näistä asioista, että meil on kaikki nää systeemit..." Nainen, alle 30 vuotta

"..kyl se mun mielestä periaatteessa voi, että tavallaan silloin kun kansalaiset nauttii yhteiskunnan ja valtion etuja noin muuten elämässään, niin onhan se tavallaan, sitten niiden pitää myös asettua puolustamaan sitä, että tota, että että eihän semmonen toimi käytännössä missään muussakaan, että ollaan valmiina ottamaan etuja, mutta ei olla valmiina uhraamaan ite, koska sitähan se tavallaan on..." Mies, alle 30 vuotta

Sen lisäksi, että konkreettisesti saa valtiolta palveluja, sen tuoma turvallisuus luo arvostusta, jota pidettiin tärkeänä perusteena myönteiseen suhtautumiseen maanpuolustukseen. Tunne siitä, että Suomessa on hyvä elää ja olla, vahvistaa selkeästi maanpuolustustahtoa.

"Maanpuolustustahdossa. Tota...Kyllähän se. Sehän on kyllä tosi tunnepohjasta. Ja...Osalle se on varmaan semmonen just kansalaisvelvollisuus mikä on jo kerrottu niille kun ne on ollu tosi pieniä ja se voi tietysti siinä vaiheessa se ei...jos ei näe tätä suomalaista yhteiskuntaa hyvänä asiana ollenkaan niin todennäköisesti sillon sä halua puolustaakaan sitä, jos et sä näe mitään puolustettavaa. Niin siin on varmaan yhteys siihen. Et se niin kun kuitenkin se oma näkemys ja oma suhtautuminen siihen puolustettavaan asiaan eli täs tapaukses Suomeen pitää olla aika hyvä. Jos sul on tosiaan semmonen olo, et heti kun pystyn niin muutan täältä ulkomaille, niin et sä varmasti jäis tätä maata puolustaan aseellisesti. Sä oisit jo Tallinnan laivassa ihan saman tien (naurua). Mäki varmaan olisin sillon. Mä oisin jo matkalla. Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana. Sitä kautta." Mies, yli 30 vuotta

"No tääl on, tää on hyvä maa tää Suomi. Tääl on asiat hyvin ja... Ehkä jos ois semmonen maa jos ois paljon...mitä tää nyt on, korruptiota ja kaikkee tällästä niin sit ehkä ois sille vähän... suhtautuis negatiivisemmin koko isänmaahansa. Mut niinkun mä uskon Suomeen ja Suomen systeemeihin ni se varmaan luo sellasta halua myös puolustaa sitä. Niinhän se kaikki, et jos sä oot työssä jossain ja siel on nihkeet oltavat nii et sä halua tehdä oikeesti sä vaan välttellet niit kaikkii töitä. Mut jos sitte...oikeesti haluut tehdä sen...siel on sua kohdeltu hyvin ja uskot siihen mitä sä teet, niin kai sä teet myös parhaas. Ja oot valmis jäämään töitten jälkeen hommia et kuhan vaan hoituu. Et ihan samalla tavalla. Nii ja kyl sitä lisää se että tääl on asiat hyvin ja uskon systeemiin ja uskon poli- tai niinkun politiikkaan ja poliittiseen järjestelmään ja siihen että kuitenkin pääosin ne on, ne halua tehdä. Tai siis. Tehdäänkin kaikki mitä voidaan." Nainen alle 30 vuotta

Lisääntyneen valinnanvapauden asevelvollisuuden suorittamisessa (valinta armeijan ja siviilipalveluksen välillä) sekä mahdollisuuden kouluttautua asepalveluksessa erikoisosajaksi uskotaan edesauttavan myönteistä asennoitumista maanpuolustukseen.

"Kumminkin, et eiköhän toi oo nyt kohtalaisen hyvä oo toi maanpuolustushenki, tai sillai nuorilla, nykyään halutaan mennä, et enää ei oo semmosta niin kun syyttelyä, jos joku, eikä siitä ketää enää kai niin välttämättä, jos joku halua mennä siviilipalvelukseenkaan, niin sillä lailla leimata, että.. Se on varmaan ihan sen takii, kun sinne pääsee nykyään, ja armeijasta pääsee poiskin vaan kun sanoo, et mä en pärjää täällä, niin ne päästää niin kun pois, et ennen se oli paljon vaikeempaa. -- Et motivaatio on varmaan parempi, ja sit kun näitä nyt tämmösiä, voisko sanoa mediaseksikkäitä aselajejakin nykyään niin kun näe erikoisjäkäkärin ja sota, noihin poliisijoukkoihin tuntuu olevan, on aika paljon porukkaa aina haussa, että kun monikin ajattelee sitte sitä tulevaisuuden ammattia ehkä poliisina tai sitten turvapuolella.." Mies, yli 30 vuotta

Myönteistä kantaa maanpuolustukseen perusteltiin edelleen velvollisuuden tunteella:

K: "Sit tällanen väittämä, että maanpuolustus on kansalaisvelvollisuus.

V: Joo kyl mä aika samoilla linjoilla oon. Eli...Koska se on aika tehotonta, jos se olisi vaan semmonen, että sillon kun tuntuu, niin sillon puolustetaan maata. Että se pitäis, että se on niin sanotusti velvollisuus ihan kun lain noudattaminen ja muuta. Tai liikennesääntöjen ja muut, et se on vaan siinä yhteiskuntajärjestyksessä ja tietyt asiat on päätetty näin. Niin..... Niin. Kyl se mun mielest juuri se on velvollisuus." Mies, yli 30 vuotta

V: "No kyllä se mun mielest tavallaan on niin kun kansalaisvelvollisuus, ja... Joo, kyllä se mun mielestä sinänsä on. Mut ehkä täs on vähän sama kun siinä äskösessäkin, että, että sit ihmiset haluaa niin eri asioita elämältä ja noin että, että kaikki ei välttämättä koe sitä niin tärkeeks ja ehkä välttämättä enää nykypäivänä, mikä sit taas vois tuntuu vaik meidän isovanhemmista ihan kauheelta, kun he on niin kun taistellut Suomen itsenäisyyden puolesta ja noin... Mut kyl mä kuitenkin sanon, et kyl se niin kun, niin kun tietyl tavalla ainakin on mun mielest kansalaisvelvollisuus.

K: Joo. No mistä sun mielestä semmonen kansalaisvelvollisuus sitten niin kun kumpuaa? Että miks se on ihmiselle kansalaisvelvollisuus?

V: --Et mistä se tulee se kansalais.. no ehkä se tulee just siit isänmaallisuudesta ja siitä, et meillä on oma itsenäinen valtio ja halutaan, että se jatkuu näin ja puolustaa sitä kotia ja perhettä ja sukua ja maata ja näin." Nainen, alle 30 vuotta

Oman havaintoluokkansa muodostavat perustelut, joiden mukaan velvollisuus osallistua maan-puolustukseen kumpuaa ryhmäjäsenyydestä: yhteiskunnan jäsenyys edellyttää sen toimintaan ja puolustamiseen osallistumista:

"Et tota, jos me ollaan Suomen kansalaisia, niin kyl ihmisen pitäs olla sen verran epäitsekäs, et se osallistuu yhteiskunnan ylläpitoon ja kaikkein niin kun äärimmäisin muoto niin kun siitä on, on niin kun itsensä alttiiks paneminen hengen tai terveyden suhteen, kyllä, et jotain peruuttamatonta sellasta on, ja mun mielestä... se pitäs olla, se pitäs ymmärtää, et me ollaan laumaeläimiä ja yhteiskunnan niin kun, me ei voida sulkeutuu yhteiskunnan ulkopuolelle." Mies, yli 30 vuotta

Velvollisuudentunteen taustalla nähtiin useissa perusteluissa perinteet, synnyinmaan ja Suomen historian kunnioittaminen. Maanpuolustusmyönteiset arvot opitaan haastateltavien mukaan usein jo lapsuudessa.

"No ehkä vaan sit semmonen niin kun tavallaan kunnioitus, niin kun et kun justin ei oo pitkä aika siitä kun on sodittu, niin kunnioitus sitä kohtaan, että silloin sodittiin, että semmosta henkee ehkä vielä on. Just itsenäisyyspäivänä tulee Tuntematon sotilas ja sit että tuolla mun isovanhemmat on ollu ja sit semmosta ehkä, et halua antaa takasin vähän, että mun mielest ehkä meidän sukupolvi on semmonen vähän konservatiivisempi kuin edellinen, että, mä luulen, että semmonen sit arvotausta voi olla toinen." Nainen alle 30 vuotta

K: "Joo. Osaat sä sanoa, että mistä sulle tulee se olo, että voidaan vaatia?"

V: Mä luulen... (miettii) no se, mä, mun mielest, tai siis se, miten mulla on ollu täällä turvallista elää ja olla ja mennä, niin se on, se on turvattu joskus aikasemmin..." Mies, alle 30 vuotta

Kielteistä kantaa väittämään "yksilöitä ei voida vaatia asettamaan henkeään alttiiksi Suomen puolesta", eli siis maanpuolustusmyönteistä kantaa, perusteltiin joissain haastatteluisilla sillä, että yksilöt asettavat henkensä vapaaehtoiseksi alttiiksi monien muidenkin asioiden puolesta, kuten poliisit ja palomiehet työssään, ja että toisten auttaminen yleensä kuuluu ihmisen perusvelvollisuuksiin.

"Mää en allekirjota tätä (naurahtaa). Eli tota, silloinhan me oltas yksilökeskeinen, eli pelkästään vaan jokainen ajattelis omaa napaansa, mutta niin kun mä uskon enemmänkin yhteisöllisyyteen. Eli siihen, et jos jokainen, muutama ihminen voi uhrautuu sen takii, et sata ihmistä säästyy vaikka onnettomuuksissa ja muissa, ja tietysti meillä on paljon sellasii töitä, palomiehet joutuu uhraamaan ittensä, joten jos joku yksilö ei ymmärrä sitä, niin sit se vaaditaan siltä, et se uhrautuu, eli mä oon selkeesti sitä mieltä, että, et tää tietysti Suomen puolesta, isän-

maallisuus on ehkä vähän huono, mä nään enemmänkin Suomen ihmisinä, siis muiden suomalaisten puolesta, ei niinkään Suomen puolesta, et mä en tänä päivänä globaali yhteis, tai siis maailma on sellanen, et siin ei välttämättä se isänmaallisuus oo se perusjuttu, vaan se suomalaiset ihmiset, ne ihmiset, jotka siellä on, että silleen yksilön pitää uhrautuu niin kun muiden suomalaisten puolesta. Ja voidaan vaatii, ja joudutaankin vaatii, koska suurin osa ihmisistä on sellasia, että siinä tilanteessa niin nehän, ne ei pysty kriisitilanteessa, kumminkin vaan pieni osa pystyy vaan järkevästi ajattelee. " Mies, yli 30 vuotta

Yksilön vastuun arvioinnissa esiintyi myös kannanottoja, joiden mukaan yksilöt tulisi saada vapaaehtoisesti osallistumaan yhteisen hyvän tekemiseen. Kantaa perusteltiin jälleen vapaaehtoisuuden paremmalla motivaatiolla verrattuna pakotettuun tai vaadittuun toimintaan.

"Mun mielestä ei voi pakottaa ketään mihinkään, mut sit vois niin kun saada ihmiset ymmärtämään, et nyt tää alue tai nää ihmiset tarvii apua. Me tarvitaan sit niin kun hyväntahtosiin ihmisiin auttamaan niitä pääsemään yli ongelmistaan. Jos mulla olis ittellä semmonen tilanne, niin mä tekisin sen niin, mä en vois ketään pakottaa. Se ois ihan sama kun laittais niin kun ihmiselle ase ohimoon, ja sanoo sille, et tuu tai kuolet, monet varmaan olis sitä mieltä, että no, ammu vaan. Kysy nätisti, niin ehkä saat tän vielä lähtee." Mies, alle 30 vuotta

2.2.6 Identiteetti ja kansallisuustunne

Käsityksiin maanpuolustuksesta liittyy haastateltavien puheessa usein kiinteästi näkemykset ihmisen identiteetistä: kytkeytykö se nimenomaan kansallisuuteen vai enemmän universaaliin ihmis-käsitykseen. Väitettä "On vanhanaikaista pitää itseään ensisijaisesti suomalaisena" arvotettiin sekä myönteisesti että kielteisesti, näiden lisäksi asia nähtiin kiistanalaisena. Myönteistä kantaa (eli suomalaisuuden arvottamista ainakin jossain määrin vanhanaikaiseksi) perusteltiin muun muassa sillä, että ihminen ei voi itse valita, mihin päin maailmaa syntyy, joten kansallisuuksien arvottaminen on tarpeetonta. Ensisijaisena samastumiskohteena pidettiin silloin usein ihmiskuntaa ja ihmisiä yleensä.

"Jossain mielessä vanhentunut ajatus, että ei ehkä nyt monikaan pidä ensisijaisesti suomalaisena vaan ensisijaisesti ihmisenä ja miehenä ja naisena ja lapsena ja aikuisena ja kaikkea tätä. Mut sit tietysti jos miettii niin ku kansallisuuden kannalta, et pitäskö pitää enemmän eurooppalaisena ni kyllä mä nyt koen olevani enemmän suomalainen ku eurooppalainen. Ei oo mitään semmosta stereotyyppistä eurooppalaista minusta." Mies, alle 30 vuotta

"Mmm, no ehkä se on vanhanaikasta (naurahtaa), sanosin konservatiivista tietysti tavalla. Siis niin kun mä en haluu nähä suomalaisii mitenkään arvokkaampina kun muutkaan ihmiset, et mun mielestä mä uskon siihen, et kaikki ihmiset on yhtä arvokkaita huolimatta siitä, että mihin maapallon kolkkaan se on syntynyt. Ja se, että okei, mä oon suomalainen, mut se, että se ei oo mun mielestä mitenkään hienempi juttu, kun se, että mä olisin vaikka venäläinen tai mikä tahansa. Et tota, kaikki tämmöset uskonnot ja tämmösethän määrittyny oikeestaan siitä, et mihin sä satut syntymään, niin se, sama uskontokysymyksissäkin, mun mielestä jokainen, se on tavallaan sattumaa, että mihin uskontoon sitä nyt päättyy, niin se sama se on, et se on sattumaa, et mihin maapallon kolkkaan päättyy asumaan, tai syntymään, niin toi, et onks vanhanaikasta pitää itseään ensisijaisesti suomalaisena, no ensisijaisena, mitä se sit tarkoittaa? Olen ensisijaisena ihminen ja sit ehkä jossain vaiheessa tulee se suomalainen (naurua) sitten." Nainen, yli 30 vuotta

Perusteluissa korostettiin muun muassa ihmiskunnan yhteistä alkuperää ja ihmisten samantaisuutta kansalaisuudesta riippumatta:

"Eihän mekään loppujen lopuksi olla kun jostain Venäjältä ja Saksasta, mistä lie tänne tultu. Afrikasta." Mies, alle 30 vuotta

"..niin se tuntuu tosi naurettavalta, että noi on pahoja ja me ollaan hyviä ja sillai kuitenkin sitten siel rajan toisella puolella on ihan sama tilanne, et siel on kans pieniä lapsia ja vanhuk-sia ja muita ja sitten kun ne, tulee myös siviilihyökkäyksiä niin se on niin kun, se niin kun tosi sillai jotenkin tuntuu hölmöltä, et kukaan ei toivo, et niin käy omalle kohalle ja sit just se, mitä ei toivo toiselle, niin tekee, tai toivo itselle, niin tekee toiselle, ja sairaaloita pommitetaan ja tollast niin kun että se on niin kun ihan naurettavaa, et miten ihminen on niin tyhmä." Nainen, alle 30 vuotta

Myönteistä kantaa perusteltiin myös sillä seikalla, että postmodernissa kulttuurissa ei useinkaan ole yhtä vaikuttavaa sosiaalista identiteettiä, vaan ihminen on ensisijaisesti oma itsensä ja sitten erilaisten ryhmien jäsen.

"Mun mielest niin kun, on on niin kun erilaisii tasoja hahmottaa omaa .. olemassaoloaan, ja ainakin mun mielest semmonen, semmonen, että määrittää itsensä suoraan kansallisvaltion pohjalta on hieman ehkä vanhanaikasta. Totta kai se vaikuttaa, mut se, et kyl niin kun, mun mielestä niin kun moderni ihminen määrittää itsensä ensisijaisesti itsekseen ja sen jälkeen niin kun ehkä kuuluakseen johonkin tiettyyn ryhmittymiin tai muuta. Mut tota, nimenomaan toi ensisijaisesti suomalaisena kalskahtaa just sillai, et se peittää allensa tietyl tavalla ja ahdistaa sil tavalla." Nainen, alle 30 vuotta

Joissain haastatteluissa tuotiin samalla esiin näkökantoja, että on haitallista olla ylpeä kansallisuudestaan ja että isänmaallisuus ainakin kovin voimakkaissa muodoissaan on kielteistä pikem-minkin kielteistä kuin myönteistä.

"Että mä oon aina ollu sitä mieltä että isänmaallisuus on niin ku aika negatiivinen asia ainakin jos se menee liiallisuuksiin. -- Onhan... eihän siinä loppupeleissä voi sanoo et oot sä sitte eurooppalainen vai oot sä niin ku vaan pelkkä ihminen vai oot sä...Sinänsä johonkin ryhmään siinä loppujen lopuksi aina kuuluu. Ja mut sellai et jos... et se on vaan niinku fakta et on suomalainen on ruotsalainen, venäläinen, amerikkalainen ja nii eteenpäin. Mä vaan, siin on ongelma, jos sitä pitää aina ylpeyden aiheena. Et mä vaan synnyin...Sinänsä ku ihmiset kehuskelee yleensä maidensa historialla niin eteenpäin. Niin mä en vaan ymmärrä. Sul ei oo oikeutta olla ylpee mistään jota sä et itse tehnyt." Mies, alle 30 vuotta

Toisaalta vahvaa kansallistunnetta saatettiin pitää tietoisesti tuotettuna arvona, jota ihmiset eivät välttämättä ole itse pohdintojen kautta muodostaneet vaan omaksuneet ulkoa päin.

"Varmasti on henkilöitä, joille ei oo, jotka on aika niin kun eurooppalaisia tai maailman-kansalaisia, ihan varmasti heitäkin löytyy. Sit toisaalta, jos ajatellaan, et kuinka paljon meillä on sellasii oikeesti niin kun... aidosti ... se on ilkeä sanoo, mut aidosti itsenäisesti ajattelevia ihmisiä, et aika paljon meil on kummiskin myös semmoset, jotka menee sen yleisen, ehkä, hömpötyksen mukana, kun on MM-kisoja jääkiekossa ja urheilussa ylipäättänsä muuten ja on kova suomalainen identiteetti ja siihen niin kun paljon jo kotoa opitaan ja ryhmistä opitaan, et hei, nyt hurrataan Suomelle ja kun sit taas on niitä, jotka ei siedä urheilua ja sitä välttämättä ollenkaan --- meille annetaan vä-

hän niin kun ulkoota sitä niin kun identiteettiä ja sitä buustataan tuol niin kun, markkinointi on tietyn tyyppistä suomalaisten tuotteitten kanssa -- osittain tuntuu välillä siltä, että on vähän niin kun, et tavallaan osittain tähän hyvin liittyen, et on niin kun jäänteitä jostain aikasemmasta, kun ollaan oltu enemmän valtiojohtosia, et kun on ollu enemmän valtiolla omistuksessa olevia yrityksiä sun muita ja sit se on jäänyt sieltä päälle.”
Mies, alle 30 vuotta

Suomalaisuuden merkitykseen suhtauduttiin kiistanalaisesti mm. painottamalla, että kansallisesta identiteetistä voi hyvin olla ylpeä, mutta sitä ei saisi käyttää arvottamaan eri kansallisuuksia.

- V:** ”Meil on oma historia, meil on oma, tietynlainen kulttuuri, omat tavat, must niistä voi olla ihan hyvin ylpee. Eli kyllä mä oon ensisijaisesti suomalainen. Mutta tuota... ei sit sen enempää. --
- K:** Okei, no mitäs sä tarkoitat sillä, kun sä sanoit, että ei siitä sen enempää, niin voit sä sitä täsmentää vielä?
- V:** Niin, joo, ettei se mene sillai, et tavallaan aletaan arvottaa, et me suomalaiset ja sit joku muu, tai minä ja muut, et on aivan yhtä arvokasta olla vaikka... puolalainen tai romani-lainen, mitä nyt on puhuttu paljon lehdistössä, et on se oma historia, oma perimä. Mut-ta tuota, se, että ei siihen tule semmosta arvolatausta, että... pannaan järjestykseen.”
Nainen, yli 30 vuotta

Lisäksi haastatteluissa tuotiin esiin perusteluja, joiden mukaan kansallisella identiteetillä on positiivisia vaikutuksia muun muassa ihmisen terveydelle. Tunne kuulumisesta johonkin suurempaan ryhmään on tärkeää hyvinvoinnille.

”Mun mielest se tuottaa vähän vääristyneitä ajatuksia, et onhan se vanhanaikasta, mut toisaalta puhutaan myös siitä, et miten on, se edistää myös omaa niin kun itsetuntoa ja terveyttä, jos tota niin, tavallaan on vahvat sidokset niin kun juuriinsa. Että ymmärtää oman historiansa, tietää mistä on tullu, mist kaikki on alkanu itsensä kohdalla. Et se on niin kun hyvä säilyttää se oma niin kun suomalaisuus ja se oma itsensä, se oma sisu, mikä onkaan.”
Nainen, alle 30 vuotta

”No ihan yksilön kannalta, et se tuo niin kun semmosta jotain sun elämään, et sä tunnet kuuluvus johonkin, ihan vaan sen takia.” Nainen, alle 30 vuotta

Väitteeseen suhtauduttiin kielteisesti esimerkiksi kannanotoilla, että suomalainen identiteetti on positiivinen ja myönteisiä mielikuvia herättävä asia.

”Ei ole mielestäni vanhanaikaista, ihmiset tarvii kuitenkin jonkun semmosen kiinnityskohdan ja identiteetin, ja yhä edelleen suomalaiset kyllä mieltävät itsensä enemmän suomalaisina kuin eurooppalaisina tai maailmankansalaisina, hyvin harva voi varmaan oikeesti sanoo olevansa maailmankansalainen. Mmm, päinvastoin suomalaisuus tuo mielikuvaa just semmosista arvoista kuin rehtiys ja reiluus ja rehellisyys, niin kun tämmösen, et suomalainen on kuitenkin jotakin ylevää. Mun mielestä se ei oo vanhanaikasta.” Nainen, yli 30 vuotta

Haastatteluissa esiintyi myös kannanottoja, joiden mukaan suomalaiset yleensä ovat melko isänmaallisia.

K: Sä sanoit tossa alussa, että sä uskot, että suurin osa suomalaisia on patrioottisia, niin mihin sä perustat sen sun uskon, tai miks sä uskot niin?

V: No tietenkään, se nyt on mun käsitys, mutta tota varusmiespalveluksen suorittaneena, niin kyl se nyt niin kun kuitenkin se yleinen henki siel on se, että tota, ja se yhteisöllisyyden tunne niin kyl se tavallaan kiteytyy mun mielestä siihen niin kun jonkun näköseen patrioottisuuteen, tietenkään siin ei nyt ollu sillä tavalla ollu tosi kyseessä, että sitä ei sitten tiedä, että ketkä vetäytyis siitä sitten tilanteesta pois, jos se ois mahdollista, mutta tota noin yleisesti mitä nyt ehkä median välityksellä on välittyny, niin kyl ihmiset on ihan ylpeitä suomalaisuudesta ja kylhän se nyt osoittaa jonkin näköstä patrioottisuutta.”
Mies, alle 30 vuotta

Kansallisen identiteetin myönteistä arvottamista perusteltiin esimerkiksi sillä, että Suomi on hyvä paikka asua ja täällä asiat ovat ainakin suhteellisesti ottaen hyvin, sekä suomalaisella kulttuurilla, historialla ja tuotteilla:

K: ”Mitäs kun sä sanoit siinä alussa, että pitäis olla sellanen arvo kun tää isänmaallisuus niin miks sä ajattelet et se ois tärkeä? Et ihmisillä olis sellanen.

V: Niin se mun mielest luo ehkä sellast niin ku pysyvyyttä, turvallisuutta. Ja sitte varsinki ku mä oon jonku verran matkustanut niin mä oon nähny sitä maailmaa, niin meil on kuitenkin Suomessa asiat todella hyvin. Et vaik meilläkin on paljon parannettavaa ja tiettyjä epäkohtia, on todella niin ku, todella räikeitäkin epäkohtia mut mun mielest Suomi on sellanen asia, mitä kannattais ihmisten puolustaa.” Nainen, yli 30 vuotta

”Varmaan se identiteetti rakentuu täl hetkellä tosi paljon sen historian kautta, ja niin kun niiden tarinoiden kautta, mitä on entisistä sodista. Mutta tota mikä se tänä päivänä vois olla...? Jos se rakentus vaik firmojen kautta..” Mies, alle 30 vuotta

2.3 Yhteenveto

Tutkimuksen haastatteluosassa haastateltiin 41 eri-ikäistä naista ja miestä laadullisen asennetutkimuksen menetelmällä. Haastattelu koostui 10 maanpuolustustahtoon liittyvästä väittämästä, jotka oli muotoiltu yleisen keskustelun pohjalta ja maanpuolustukseen liittyvistä julkaisuista. Haastateltavia pyydettiin kommentoimaan vapaasti väittämiä.

Tutkimuksen haastattelujen perusteella maanpuolustustahto on moniulotteinen käsite lähtien siitä, mitä maanpuolustus on aina suomalaisuuden ja kansallisen identiteetin tärkeyteen. Yksi keskeinen kysymys onkin se, miten maanpuolustus määritellään. Maanpuolustuksen määritelmä liittyy taas muun muassa näkemykseen yksilön vastuusta suhteessa yhteisöön. Jos maanpuolustus nähdään yksinomaan aseellisena puolustamisena, voidaan sen ajatella kuuluvan vain tietyille, sopivan koulutuksen saaneille ja motivoituneille henkilöille. Maanpuolustus yhteiskunnan toimintaan rakentavasti osallistumisena nähdään helpommin koskevan kaikkia Suomessa asuvia henkilöitä.

Toiseksi nousee kysymys, millaista sota on? Onko se ns. perinteistä rintamasotaa tavanomaisilla aseilla vai korkeateknologista siviilien keskuudessa käytävää sotaa sekä joukkotuhoaseita hyödyntävää ihmiset ja luonnon tuhoavaa sotaa? Käsitukseen sodasta kytkeytyi myös näkemys Suomen maanpuolustuksen uskottavuudesta. Ottaen huomioon Suomen resurssit ja sodan teknistyminen esitettiin epäilyjä siitä, kuinka tehokkaasti Suomen armeija pystyisi puolustautumaan. Toisaalta uskottiin Suomen mahdollisuuksiin osaltaan vahvan henkisen maanpuolustustahdon takia.

Yksi maanpuolustustahtoa määrittävä tekijä on käsitys siitä, uhkaako Suomea lähiaikoina mikään sisäinen tai ulkoinen tekijä. Haastatteluissa esiintyi kantoja, joiden mukaan mitään uhkia ei ole, joten maanpuolustusvalmiuttakaan ei pidetä kovin tarpeellisena. Toisaalta kommentoitiin, että vaikka nyt on turvallista, tulevaisuudesta ei koskaan voi tietää. Lisäksi ympäristöuhkia tai ihmisten henkistä pahoinvointia voidaan pitää vakavampina uhkina kuin sotilaallisia uhkia.

Kuten käsitys yksilön vastuusta suhteessa yhteisöön on yhteydessä käsitykseen maanpuolustuksesta, näyttää se kytkeytyvän myös tahtoon osallistua maanpuolustukseen. Kansat yksilön vastuusta vaihtelevat yksilön oikeuksien ja oman turvallisuuden korostamisesta velvollisuudeksi toimia yhteisön hyväksi tarvittaessa myös vaatimalla. Kansallistunne/ isänmaallisuus liittyvät edelliseen korostaen joko yksilön erillisyyttä ja globaalimpaa identiteettiä tai suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä. Kuten edellä on mainittu, myönteiset tunteet isänmaata kohtaan voidaan jakaa patriotismiin ja nationalismiin, joista patriotismi käsitetään kiintymykseksi omaa kansallisuutta kohtaan ilman ulkoryhmiin kohdistuvaa vertailua ja nationalismi on oman kansallisuuden pitämistä muita kansallisuuksia parempana. (esim. Mummenday, Klink & Brown, 2001.) Osassa haastatteluista korostettiin erityisesti vertailuaspektin uupumista kansallisesta identiteetistä puhuttaessa: halutaan olla ylpeitä suomalaisuudesta ja kiintyneitä Suomeen, mutta painotetaan samalla, että kansallisuuksia ei voi asettaa tärkeysjärjestykseen ja mikään ei ole toista parempi.

Kokoavasti voi sanoa, että maanpuolustustahtoa vahvistavat ensinnäkin tunne siitä, että Suomi on hyvä paikka elää. Tämän mahdollistavat muun muassa Suomen demokraattinen yhteiskuntajärjestys, sananvapaus ja julkiset palvelut. Toinen maanpuolustustahtoa selkeästi vahvistava tekijä on velvollisuudentunto, joka kumpuaa usein lapsuudesta ja kotikasvatuksesta ja jonka mukaan on opittu kunnioittamaan aiempien sukupolvien saavutuksia Suomen itsenäisyyden eteen. Velvollisuudentunto kytkeytyy haastatteluissa usein isänmaallisuuteen sekä vastuun tuntemiseen toisten turvallisuudesta. Laajemmassa mittakaavassa maanpuolustustahto ulotettiin myös muiden ihmisten kuin suomalaisten elämän turvaamiseen esimerkiksi sotilaallisten konfliktien aiheuttamilta ongelmilta sekä ympäristökatastrofeilta. Tulokset vastaavat oikeudenmukaisuustutkimuksissa saatuja tuloksia siitä, että kun yksilöä kohdellaan oikeudenmukaisesti ja arvostavasti, hän tuntee ylpeyttä ryhmäjäsenyydestä ja on valmis ponnistelemaan ryhmän eteen (Tyler,

Degoey & Smith 1996). Suomen hyväksi ja puolustamisen arvoiseksi paikaksi kokevat tuntevat myönteisiä tunteita Suomea ja suomalaisia kohtaan sekä ovat valmiimpia osallistumaan yhteisön jatkuvuuden turvaamiseen.

Maanpuolustustahtoa heikentäviä tekijöitä ovat yksilöllisiä psyykeen liittyvät syyt: kaikkien psyyke ei kestä sotimista sekä oman ja läheisten turvallisuuden pitäminen tärkeämpänä kuin yleisen turvallisuuden. Osa maanpuolustustahtoon liittyvistä tekijöistä on sellaisia, että ne voivat joko heikentää tai vahvistaa maapuolustustahtoa. Tällaisia ovat lähinnä ympäristön kautta vaikuttavat tekijät kuten ensinnäkin kuva nykyisestä sodankäynnistä, käsitys Suomea uhkaavista vaaroista sekä siihen liittyen käsitys Suomen maanpuolustusvalmiudesta.

Haastatteluista piirtyvä sodankuva on korkeateknologiaa sekä joukkotuhoaseita hyödyntävä, siviilejä ja ympäristöä tuhoava aseellinen selkkaus. Sodankuva näyttää olevan melko yhteisesti jaettu sosiaalinen representaatio, sillä käsityksissä esiintyi kaikkein vähintään kirjoa ja erilaisia näkökulmia. Sodankuva kuitenkin vaikuttaa maanpuolustustahtoon vähentämällä halua puolustautua. Toisaalta se laajentaa näkemystä maanpuolustuksesta kannustamalla etsimään vaihtoehtoisia tapoja maanpuolustukseen kuin perinteisen sotilaallisen puolustuksen, esimerkiksi hyvien taloudellisten ja poliittisten suhteiden luomisen muihin valtioihin.

Käsitys Suomea uhkaavista vaaroista kytkeytyy osittain maanpuolustusvalmiuden tarpeen arviointiin. Vaikka tyypillisimmin Suomen tilannetta pidetään turvallisena, esiintyi haastatteluissa kannanottoja, joiden mukaan tulevaisuudessa sotilaallisiakin uhkia voi esiintyä ja niihin on tarpeen varautua pitämällä yllä maanpuolustusvalmiutta. Vastakkaisten kannanottojen mukaan mitään vaaroja ei ole näköpiirissä eikä maanpuolustusvalmiuden ylläpitämisellekään ole tarvetta. Oman havaintoluokkansa muodostavat kannanotot, joiden mukaan sotilaallisia uhkia todennäköisempiä Suomessa ovat ympäristö- ja sosiaaliset uhat, kuten ilmastonmuutos ja henkinen pahoinvointi. Maanpuolustusvalmiuttakin tulisi siis enemmän suunnata tällaisten uhkien torjumiseen.

Suomen maanpuolustusvalmius arvioitiin haastatteluissa sekä huonoksi että hyväksi. Leimallisina käsityksinä on, että maanpuolustusvalmius ei ole riittävää nykyisessä sodankäynnissä, joka siis yleisesti käsitetään suurta tuhoa aiheuttavaksi. Suomen puolustusvoimien sekä mie- että varusteresurssien riittävyttä epäiltiin mahdollisessa kriisitilanteessa. Toisaalta uskottiin Suomen armeijan kalustoon ja tietotaitoon sekä henkiseen maanpuolustusvalmiuteen, mikä tarvittaessa korvaisi puuttuvat fyysiset resurssit.

Haastatteluista erottuneiden kuuden olottuvuuden pohjalta muotoiltiin osioita maanpuolustustahtoa mittaavaan kyselyyn. Tavoitteena oli kehittää suunnilleen yhtä monta kutakin olottuvuutta kuvaavaa osiota. Seuraavassa esitellään kyselyn laatimista ja sen sisältöä tarkemmin.

3 Kyselytutkimus

Haastattelujen tulosten ja niissä esiintuotujen näkökulmien perusteella laadittiin 34 maanpuolustus-tahtoa mittaavaa osiota, jotka muotoiltiin siten, että ne edustaisivat maanpuolustustahdon eri ulottuvuuksia. Kyselyn 34 osiosta osa (kansallista identiteettiä mittaavat MP01, MP06, MP12, MP16, MP22 ja MP29) on otettu Jorma Anttilan (2007) väitöskirjasta Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samastuminen ja yksi (MP13) Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen Pyhtää-tutkimuksen kyselystä (Helkama & Finell, 2007). Kaksi osiota on muokattu Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (2007) käyttämistä kysymyksistä (MP23 ja MP30) ja yksi (MP21) on City-lehden Talous-tutkimuksella teettämästä nuorten arvobarometristä (Pettersson & Oksanen, 2009). Muut on kehitetty tätä kyselyä varten. Vastausasteikkona käytettiin perinteistä 5-portaista Likert-asteikkoa, jossa vastausvaihtoehdot olivat: 1=täysin eri mieltä; 5=täysin samaa mieltä. Vaikka kansallista identiteettiä mittaavia osioita tuli loppujen lopuksi kyselyyn eniten, voidaan niitä tarvittaessa vähentää jatkokyselyissä.

Seuraavassa kyselyyn muotoillut osiot teeman mukaan.

Kansallinen identiteetti:

- MP01. Suomalaisien pitäisi säilyttää kansallinen identiteettinsä kaikin keinoin.
- MP22. Isänmaallisuus on nyky maailmassa pikemminkin vahingollista.
- MP16. Suomalainen kulttuuri on minulle tärkeä ja läheinen.
- MP06. Olen isänmaallinen.
- MP29. Olen hyvin ylpeä siitä, että olen suomalainen.
- MP10. Suomalainen yhteiskuntajärjestys on puolustamisen arvoinen.
- MP12. Tunnen suurta yhteenkuuluvuutta muiden suomalaisten kanssa.
- MP13. Jokaisen nuoren suomalaisen velvollisuus on kunnioittaa Suomen historiaa ja kulttuuriperintöä.
- MP33. Suomen luonto on minulle hyvin tärkeä.

Maanpuolustus:

- MP02. Hyvät poliittiset ja taloudelliset suhteet muihin valtioihin ovat paras tapa ehkäistä sotilaallista uhkaa.
- MP05. Jokainen voi turvata Suomen tulevaisuutta osallistumalla yhteiskunnan toimintaan kykyjensä mukaan.
- MP21. Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia.
- MP14. Asepalvelukseen tulee valikoida vain kaikkein motivoituneimmat henkilöt.
- MP09. Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista.
- MP11. Maanpuolustusvelvollisuuden pitäisi tähdätä muidenkin reservien (kuten ympäristönsuojelu, terveydenhoito) kuin asevelvollisuusreservin muodostamiseen.

Sota/uhat:

- MP03. Tulevaisuuden sodissa ei pärjää perinteisillä aseilla.
- MP07. Nykypäivänä sodat ovat tuhoisampia kuin aiemmin.
- MP15. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.
- MP25. Sodankäynti ei ole juurikaan muuttunut toisen maailmansodan jälkeen.
- MP28. Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti.
- MP30. Seuraavan 5 vuoden aikana suomalaiset tulevat elämään turvallisemmassa maailmassa kuin nykyään.
- MP17. Suomen sisäistä turvallisuutta ei uhkaa mikään seuraavan 10 vuoden aikana.

- MP23. Sotilaallinen tilanne Suomen lähialueilla uhkaa Suomen turvallisuutta.
- MP19. Jos kukaan ei suostuisi sotimaan, sodat loppuisivat maailmasta.
- MP34. Kansainvälinen terrorismi on uhka Suomelle.
- MP27. Ympäristöuhat ovat nykypäivänä vakavampia uhkia kuin sotilaalliset uhat.
- MP32. Sodat johtuvat valtioiden johtajien kyvyttömyydestä hoitaa asioita.

Yksilön vastuu

- MP04. Yhteisön turvallisuus menee yksilön turvallisuuden edelle kriisitilanteessa.
- MP18. Velvollisuuteni on puolustaa maatani, jos sitä uhataan.
- MP08. Yksilön tulee toimia yhteisönsä hyväksi etenkin kriisitilanteissa.
- MP20. Vaaran hetkellä läheisten turvallisuudesta tulee huolehtia kaikin keinoin.
- MP24. Ihmishenki on liian arvokas uhrattavaksi minkään asian puolesta.
- MP26. Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteiseksi hyväksi.
- MP31. Kriisitilanteessa on oikein rajoittaa kansalaisten vapauksia.

Maanpuolustustahtokysymysten lisäksi kysely sisälsi arvokyselyn (Schwartz, Lehman & Roccas, 1999), huolestumismittarin (Penn State Worry Questionnaire; Meyer ym., 1990; Pallesen ym., 2006)), kysymyksiä ryhmiin samastumisista sekä paikkakiintymysmittarin (Place Attachment Scale, Lewicka, 2008), jossa mitataan tunteita kolmea paikkaa kohtaan: naapurusto, lähiö sekä kotikaupunki/kunta.

Arvokysely perustuu Shalom Schwartzin (Schwartz, Lehman & Roccas, 1999) mittariin, josta on kehitetty lyhyempi 21 osion versio European Social Survey – tutkimusta varten. Tässä tutkimuksessa käytetty mittari sisälsi myös kaksi työnarvoja mittaavaa osiota. Kyselely sisältää lyhyitä kuvauksia erilaisista ihmisistä, ja vastaajan tulee arvioida kuinka samanlainen tai erilainen hän itse on kuvattuun henkilöön verrattuna (esimerkiksi: "Hän haluaa olla ideoiva ja luova. Hän haluaa olla omaperäinen ja tehdä asiat omalla tavallaan."). Vastausvaihtoehdot ovat: 1=ei lainkaan samanlainen kuin minä; 6= erittäin paljon samanlainen kuin minä.

Arvokyselyn osioista muodostettiin 11 summamuuttujaa: universalismi, hyväntahtoisuus, perinteet, yhdenmukaisuus, turvallisuus, valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys, itseohjautuvuus ja työ. Summamuuttujista muodostettiin edelleen neljä pääulottuvuutta: itsensä ylittäminen (universalismi + hyväntahtoisuus), itsenä korostaminen (valta + suoriutuminen), muutosvalmius (itseohjautuvuus, virikkeisyys ja mielihyvä) ja säilyttäminen (perinteet, yhdenmukaisuus ja turvallisuus). Työn arvoja ei sisällytetty mihinkään pääulottuvuuksista, koska ne eivät alun perin kuulu Schwartzin malliin ja niiden yhteydet muihin arvoihin vaihtelevat aineistosta toiseen. Aineiston tarkasteluissa käytettiin arvomuuttujissa normeerattuja keskiarvoja, joka ottaa huomioon vastaajan taipumuksen käyttää vastausasteikkoa. Mitä korkeampi lukuarvo sitä tärkeämpi arvo on vastaajalle.

Huolestumismittari (PSWQ; Meyer et al., 1990) mittaa yleistä taipumusta olla huolissaan eikä siis ole sidottu mihinkään erityiseen kohteeseen. Se sisältää 16 osiota, esimerkiksi "Vaikka minulla ei ole riittävästi aikaa tehdä kaikkea, ei se huolestuta minua" ja "Olen ollut murehtija koko elämäni", joita arvioidaan 5-portaisella asteikolla: 1=ei kuvaa minua lainkaan; 5=kuvaa minua erittäin hyvin. Mittari on yksiulotteinen, eli kaikki 16 osiota lasketaan yhteen kokonaishuolestumispistemäärän saamiseksi. Pistemäärä voi vaihdella 16–80 välillä korkeamman pistemäärän osoittaessa suurempaa huolestumistaipumusta.

Samastumismittarissa kysyttiin samastumista kahdeksaan eri kohteeseen (kotikaupungin/kunnan asukkaisiin, kotimaakunnan asukkaisiin, suomalaisiin, pohjoismaalaisiin, eurooppalaisiin, maailmankansalaisiin, ihmiskuntaan ja perheeseen) 5-portaisella asteikolla (1= ei lainkaan; 5 = erittäin paljon). Samastumiskohteet on poimittu Anttilan (2007) väitöskirjassa käytetyistä samastumiskohteista. Samastumiskohteita käytetään yksittäisinä muuttujina.

Paikkakiintymystä (place attachment; Lewicka, 2008) mitattiin kolmeen kohteeseen: naapurustoon, kaupungin-osaan/kylään ja kotikaupunkiin/kuntaan. Jokaista paikkaa arvioitiin 12 kysymyksellä, kuten "Puolustan tätä paikkaa jonkun arvostellessa sitä" ja "Olen ylpeä tästä paikasta". Mitta-asteikkona on viisiportainen Likert-asteikko (1=täysin eri mieltä; 5=täysin samaa mieltä). Kuhunkin kohteeseen liittyvät osiot lasketaan yhteen ja jaetaan osioiden lukumäärällä, eli summamuuttujien lukuarvot voivat vaihdella yhdestä viiteen.

3.1 Kyselytutkimuksen aineisto

Maanpuolustustahto kyselyä testattiin 110 hengen aineistolla. Aineistoa kerättiin sekä paperi-lomakkeena Helsingin avoimen yliopiston luennolta (n=34) että internet-kyselynä (n=78). Kaksi internetin kautta vastannutta jouduttiin poistamaan aineistosta puutteellisten tietojen vuoksi. Vastaajista 59 (54 %) on naisia ja 51 (46 %) miehiä. Iältään vastaajat ovat 18–68 -vuotiaita, keski-ikä ollessa 38,2 vuotta. 12 vastaajaa ei kertonut kyselyssä ikäänsä.

Taulukko 2. Vastaajien siviilisäätty

	%	n
Naimaton	46	51
Avoliitossa	21	23
Naimisissa	26	28
Eronnut	7	8
Yhteensä	100	110

Taulukko 3. Lasten lukumäärä

	%	n
Ei lapsia	60	65
1 lapsi	5	5
2 lasta	24	26
3 tai enemmän	11	13
Yhteensä	100	109

Lähes puolet vastaajista on naimattomia, viidennes avoliitossa, reilu neljäsosa avioliitossa ja eronneita on alle 10 % (Taulukko 2). Lapsettomia on 60 % ja tyypillisimmin (24 %:lla) vastaajilla on kaksi lasta. Yhden vastaajan kohdalla tässä muuttujassa on puuttuva tieto (Taulukko 3).

Kaksi kolmasosaa vastanneista on peruskoulutukseltaan ylioppilaita. Ammattikoulutuksen mukaan on sen sijaan enemmän hajontaa: vajaa neljännes on opiskelijoita ja vajaalla kolmanneksella on korkeakoulututkinto. Taulukossa 4 on kuvattu ammattikoulutustaso sukupuolen mukaan.

Taulukko 4. Ammattikoulutustaso sukupuolen mukaan frekvensseinä (suluissa prosentiosuudet)

	Ei ammattikoulutusta (opiskelija tms.)	Ammattikoulu	Opisto	Ammattikorkeakoulu	Korkeakoulu	Muu koulutus	Yhteensä
Nainen	11 (18,6)	2 (3,4)	6 (10,2)	14 (23,7)	25 (42,4)	1 (1,7)	59 (100)
Mies	15 (29,4)	14 (27,5)	8 (15,7)	5 (9,8)	9 (17,6)	-	51 (100)
Yhteensä	26 (23,6)	16 (14,5)	12 (12,7)	19 (17,3)	34 (30,9)	1 (0,9)	110 (100)

3.2 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet kyselytutkimuksen perusteella

Tilastollisen analyysin pohjalta kyselyn 34 osiota tiivistettiin faktorianalyysillä viideksi maanpuolustustahdon faktoriksi tai ulottuvuudeksi. Seuraavissa taulukoissa (5-9) on esitetty ulottuvuudet, niille latautuvat tai sijoittuvat osiot, osioiden keskiarvot (Ka) ja -hajonnat (Kh) sekä ulottuvuuksista muodostettujen summamuuttujien keskiarvot, keskihajonnat sekä luotettavuus-tarkastelut (Cronbachin alfa). Negatiivisesti latautuneiden osioiden (merkitty miinusmerkillä) asteikot on käännetty samansuuntaisiksi muiden osioiden asteikkojen kanssa ennen summamuuttujien muodostamista. Taulukoissa on raportoitu alkuperäisten osioiden keskiarvot. Lataus tarkoittaa sitä, kuinka paljon faktori selittää kunkin muuttujan vaihtelusta. Mitä suurempi latauksen itseisarvo, sitä paremmin faktori selittää kyseisen muuttujan vaihtelua. (Nummenmaa, 2004.)

Ensimmäiselle ulottuvuudelle (taulukko 5) sijoittui 10 osiota, muun muassa lähes kaikki kansallista identiteettiä mittaavat osiot (MP13, MP29, MP06, MP12, MP01, MP22 ja MP16). Näiden lisäksi ulottuvuudelle latautui osioita teemasta maanpuolustus (MP21), yksilön vastuu (MP18) sekä sota/uhat (MP34). Tämä ulottuvuus nimettiin kansallistunteeksi, ja se ilmentää siis vahvaa kansallista identiteettiä sekä maanpuolustusmyönteisyyttä. Samalla se heijastelee pelkoa ulkopuolelta tulevaa uhkaa kohtaan osiolla MP34 (Kansainvälinen terrorismi on uhka Suomelle), vaikkakin tämän osion lataus oli kaikkien alhaisin. Osio ei kuitenkaan ollut yhteydessä mihinkään muuhun ulottuvuuteen. Osioista muodostetun summamuuttujan luotettavuus (reliabiliteetti) on erittäin korkea (0.91).

Kansallistunneulottuvuudelle latautuvat osiot saavat keskimäärin melko korkeita keskiarvoja asteikolla 1-5. Korkein keskiarvo (4,0) on kansallista identiteettiä kuvaavalla osiolla MP29 "Olen hyvin ylpeä siitä, että olen suomalainen". Kaikista maanpuolustustahtokysymyksistä suurin keskihajonta (1,45) on osiolla MP21 "Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia", eli sen saamat pistemäärät levittäytyvät kauimmas aineiston keskiarvosta. Matalimman keskiarvon ulottuvuuden osioista saa MP34 "Kansainvälinen terrorismi on uhka Suomelle", jonka arvottaminen keskittyy jokseenkin eri mieltä - jokseenkin samaa mieltä välisille arvoille ääripäiden ollessa hyvin harvinaisia. Vain n. 3 % vastaajista valitsi tämän väittämän kohdalla jommankumman ääripään.

Taulukko 5.

Ulottuvuus 1: Kansallistunne	Ka	Kh	lataus
MP13. Jokaisen nuoren suomalaisen velvollisuus on kunnioittaa Suomen historiaa ja kulttuuriperintöä.	3,75	1,13	.830
MP29. Olen hyvin ylpeä siitä, että olen suomalainen.	4,00	0,95	.810
MP06. Olen isänmaallinen.	3,78	1,10	.789
MP12. Tunnen suurta yhteenkuuluvuutta muiden suomalaisten kanssa.	3,54	1,01	.772
MP21. Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia.	3,33	1,45	.731
MP01. Suomalaisten pitäisi säilyttää kansallinen identiteettinsä kaikin keinoin.	3,50	1,12	.716
MP18. Velvollisuuteni on puolustaa maatani, jos sitä uhataan.	3,88	1,15	.674
MP22. Isänmaallisuus on nykymaailmassa pikemminkin vahingollista. (-)	2,37	1,15	.554
MP16. Suomalainen kulttuuri on minulle tärkeä ja läheinen.	3,80	0,92	.502
MP34. Kansainvälinen terrorismi on uhka Suomelle.	2,97	0,89	.342
Summan reliabiliteetti (alfa) 0.91	3,62	0,81	

Toiselle ulottuvuudelle (taulukko 6) sijoittui kahdeksan osiota, viisi teemasta yksilön vastuu (MP08, MP20, MP04, MP26 ja MP31), yksi teemasta kansallinen identiteetti (MP10) ja kaksi teemasta maanpuolustus (MP10 ja MP02). Osiot kuvastavat suhtautumista yksilön vastuuseen suhteessa yhteisöön ja läheisiin sekä asennetta suomalaiseen yhteiskuntajärjestykseen. Ulottuvuus nimettiin yhteisvastuiksi. Summan luotettavuus on hieman alhaisempi kuin ensimmäisen ulottuvuuden (0,78), mutta edelleen hyvä.

Yhteisvastuu-ulottuvuudelle latautuvat osiot saavat myös varsin korkeita keskiarvoja eli vastaajat ovat tyypillisimmin samaa mieltä näiden väittämien kanssa (MP26-osion kohdalla useammin eri mieltä siitä, ettei yksilön tarvitse toimia yhteiseksi hyväksi). Korkein keskiarvo on väittämällä MP20 "Vaaran hetkellä läheisten turvallisuudesta tulee huolehtia kaikin keinoin". Osiolla on myös maanpuolustustahtokysymysten pienin keskihajonta, eli yksittäisten vastaajien pistemäärät keskittyvät otoksen keskiarvon ympärille asteikon yläpäähän: 90 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä tai samaa mieltä tämän väittämän kanssa.

Taulukko 6.

Ulottuvuus 2: Yhteisvastuu	Ka	Kh	lataus
MP05. Jokainen voi turvata Suomen tulevaisuutta sallistumalla yhteiskunnan toimintaan kykyjensä mukaan.	3,97	0,86	.675
MP08. Yksilön tulee toimia yhteisönsä hyväksi etenkin kriisitilanteissa.	3,97	0,87	.646
MP10. Suomalainen yhteiskuntajärjestys on puolustamisen arvoinen.	4,18	0,90	.518
MP20. Vaaran hetkellä läheisten turvallisuudesta tulee huolehtia kaikin keinoin.	4,26	0,75	.459
MP04. Yhteisön turvallisuus menee yksilön turvallisuuden edelle kriisitilanteessa.	3,68	0,94	.423
MP26. Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteiseksi hyväksi. (-)	2,38	1,01	.417
MP02. Hyvät poliittiset ja taloudelliset suhteet muihin valtioihin ovat paras tapa ehkäistä sotilaallista uhkaa.	4,24	0,84	.402
MP31. Kriisitilanteessa on oikein rajoittaa kansalaisten vapauksia.	3,67	0,87	.369
Summan reliabiliteetti (alfa) 0.78	3,81	0,48	

Kolmannelle ulottuvuudelle (taulukko7) sijoittui seitsemän osiota; kolme teemasta sota/uhat (MP19, MP27, MP32), kaksi teemasta maanpuolustus (MP09 ja MP11), yksi teemasta kansallinen identiteetti (MP33) sekä yksi teemasta yksilön vastuu (MP 24). Nämä osiot korostavat ihmisarvon ja ympäristön tärkeyttä sekä kyseenalaistavat aseellisen maanpuolustuksen merkityksen. Tämä ulottuvuus sai nimen universaalit arvot. Summamuuttujan luotettavuus on kohtuullisen hyvä (0,72).

Universaalit arvot – ulottuvuudelle latautuvien osioiden keskiarvot vaihtelevat aineiston pienimmästä aineiston suurimpaan: MP09 "Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista" saa maanpuolustustahtokysymyksistä pienimmän keskiarvon (2,60) ja MP33 "Suomen luonto on minulle hyvin tärkeä" korkeimman (4,30). Keskihajonnat ulottuvuuden kaikissa osioissa ovat silti kohtuullisia, ja melko osassa melko korkeitakin (MP19, MP09, MP24). Vastaajat siis näyttävät olevan montaa mieltä näistä kysymyksistä.

Taulukko 7.

Ulottuvuus 3: Universaalit arvot	Ka	Kh	lataus
MP09. Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista.	2,60	1,21	.570
MP11. Maanpuolustuskoulutuksen tulisi tähdätä muidenkin reservien kuin asevelvollisuusreservin muodostamiseen (esim. ympäristön-suojelu, terveydenhuolto).	3,84	1,08	.569
MP24. Ihmishenki on liian arvokas uhrattavaksi minkään asian puolesta.	3,32	1,22	.551
MP33. Suomen luonto on minulle hyvin tärkeä.	4,30	0,83	.525
MP19. Jos kukaan ei suostuisi sotimaan, sodat loppuisivat maailmasta.	3,21	1,38	.486
MP27. Ympäristöuhat ovat nykypäivänä vakavampia uhkia kuin sotilaalliset uhat.	3,61	0,95	.480
MP32. Sodat johtuvat valtioiden johtajien kyvyttömyydestä hoitaa asioita.	3,45	1,01	.406
Summan reliabiliteetti (alfa) 0.72	3,47	0,68	

Neljännelle ulottuvuudelle sijoittui neljä osiota, kaikki teemasta sota/uhat (MP17, MP23, MP15 ja MP28), jotka ilmentävät positiivista tunneilmastoa turvallisesta elinympäristöstä sekä uskoa Suomen maanpuolustusvalmiuteen (Taulukko 8). Ulottuvuus nimettiin uskoksi turvallisuuteen. Tämän summan luotettavuus jää kuitenkin alle 0,60, jota yleensä pidetään karkeana rajana kohtuulliselle luotettavuudelle. Osioden välisessä tarkastelussa kävi myös ilmi, että osio MP23 (Sotilaallinen tilanne Suomen lähialueilla uhkaa Suomen turvallisuutta) ei ollut kovin vahvasti yhteydessä muihin kolmeen osioon. Sen sijaan osio MP30 "Seuraavan 5 vuoden aikana suomalaiset tulevat elämään turvallisemmassa maailmassa kuin nykyään", vaikkakaan se ei faktorianalyyssissä sijoittunut tälle ulottuvuudelle, korreloi merkittävästi osioiden MP15, MP17 ja MP28 kanssa. Osion keskiarvo on 2,72 ja keskihajonta 0,82, ja se näyttää keskittyvän asteikossa jokseenkin eri mieltä – ei samaa eikä eri mieltä valintoihin. Summamuuttuja, joka sisältää osion MP30, mutta josta MP23 on poistettu, saavuttaa kohtalaisen luotettavuuden. Lisäksi jatkoanalyysia varten on muodostettu summamuuttuja, joka sisältää kaksi pelkästään maanpuolustuksen uskotavuuteen liittyvää osiota (MP15 "Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa" sekä MP28 "Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti").

Taulukko 8.

Ulottuvuus 4: Usko turvallisuuteen	Ka	Kh	lataus
MP17. Suomen sisäistä turvallisuutta ei uhkaa mikään seuraavan 10 vuoden aikana.	3,00	1,06	.617
MP23. Sotilaallinen tilanne Suomen lähialueilla uhkaa Suomen turvallisuutta. (-)	2,68	1,00	.566
MP15. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.	3,02	0,80	.558
MP28. Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti.	3,29	0,93	.439
Summan reliabiliteetti (alfa) 0.59	3,12	0,70	
Pelkkä maanpuolustuksen uskottavuus (MP15+MP28) alfa=0.66	3,15	0,75	
Summamuuttuja, johon lisätty väite MP30: "Seuraavan 5 vuoden aikana suomalaiset tulevat elämään turvallisemmassa maailmassa kuin nykyään" ja poistettu väittämä MP23, alfa =0.63	3,01	0,62	

Muutenkin ulottuvuudelle sijoittuvien osioiden keskiarvot asteikon keskipaikkeilla eli ei samaa eikä eri mieltä valinnan ympärillä, vaikka kohtuullista hajontaa esiintyy. Näyttää siis, että kannan ottaminen kysymyksiin on koettu hankalana ja monet ovat valinneet "ei samaa eikä eri mieltä" - vaihtoehdon.

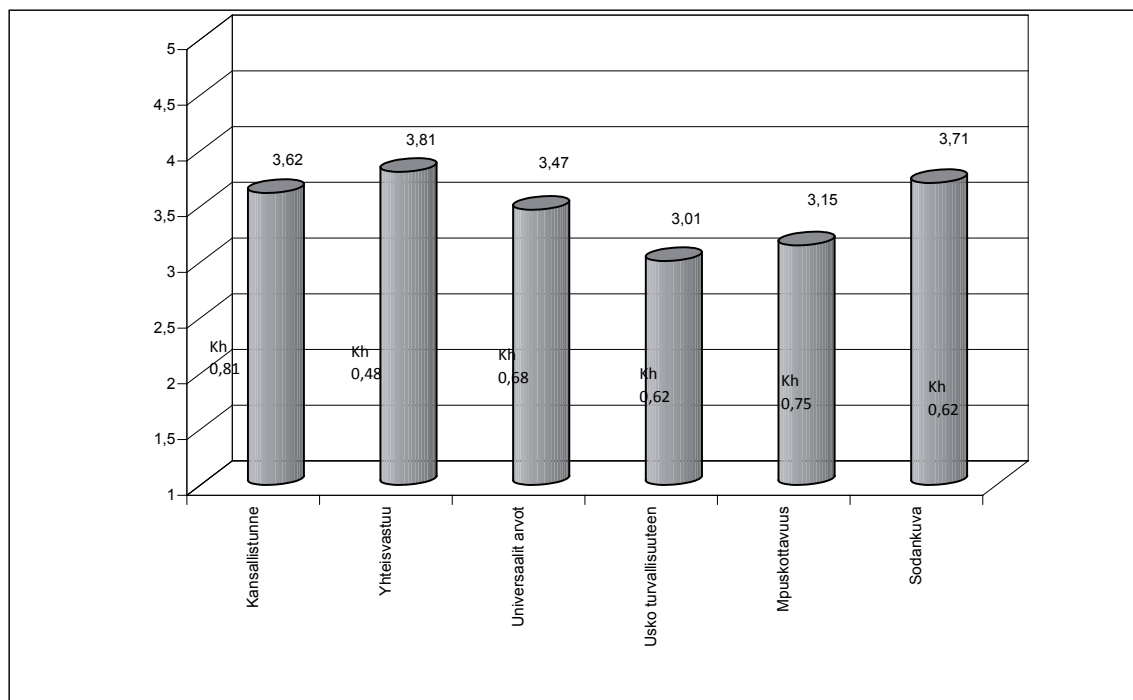
Viimeisen, eli viidennen, ulottuvuuden muodostavat neljä osiota, kolme teemasta sota/ uhat (MP25, MP07 ja MP03) ja yksi teemasta maanpuolustus (MP14) (Taulukko 9). Osiot liittyvät paitsi käsitykseen sotien muuttumisesta tuhoisammiksi myös ajatukseen valikoivasta asepalveluksesta. Vaikka ulottuvuus, joka nimettiin sodankuvaksi, on selvästi toisista ulottuvuuksista erottuva, ovat osioiden lataukset sille kaikkien alhaisimmat ja siksi myös osiosta muodostetun summamuuttujan luotettavuus jää alhaisimmaksi.

Tällä ulottuvuudella useimmat osiot ovat keskiarvoltaan noin neljä, eli keksimäärin vastaajat ovat jokseenkin samaa mieltä väittämien kanssa. Vastaukset väittämään MP14 "Asepalvelukseen tulee valikoida vain kaikkien motivoituneimmat henkilöt" keskittyvät asteikon keskipaikkeille jokseenkin eri mieltä – jokseenkin samaa mieltä vaihtoehtojen välille.

Taulukko 9

Ulottuvuus 5: Sodankuva	Ka	Kh	lataus
MP25. Sodankäynti ei ole juurikaan muuttunut toisen maailmansodan jälkeen. (-)	2,05	0,88	.580
MP07. Nykypäivänä sodat ovat tuhoisampia kuin aiemmin.	3,92	0,99	.411
MP14. Asepalvelukseen tulee valikoida vain kaikkien motivoituneimmat henkilöt.	2,92	1,10	.387
MP03. Tulevaisuuden sodissa ei pärjää perinteisillä aseilla.	4,05	1,00	.384
Summamuuttujan reliabiliteetti (alfa) 0.49	3,71	0,62	

Kuviossa 2 on esitetty maanpuolustustahdon summamuuttujat, niiden keskiarvot ja hajonnat. Keskiarvot on laskettu summaamalla osioiden lukuarvot yhteen ja jakamalla summa osioiden lukumäärällä. Näin summamuuttujien arvojen vaihteluväliksi saadaan 1-5 eli sama kuin yksittäisten väittämien. Korkeimmat, lähemmäs neljää sijoittuvat, keskiarvot saavat yhteisvastuu (Ka=3,81; vaihtelu 1,89–4,78) ja sodankuva (Ka=3,71; vaihtelu 2,25–5,0). Vastaajat ovat siis keskimäärin jokseenkin samaa mieltä näiden muuttujien sisältöjen kanssa. Yhteisvastuun keskihajonta on kaikkien pienin (0,48), mikä osoittaa sitä, että yksittäisten vastaajien keskiarvot keskittyvät lähemmäksi muuttujan keskiarvoa kuin muissa summamuuttujissa. Yhteisvastuu korostaa läheisten turvallisuudesta huolehtimista, yksilön velvollisuutta yhteisöön nähden sekä hyviä suhteita muihin valtioihin. Korkea pistemäärä sodankuvassa ilmentää käsitystä, että sodat ovat teknistyneet ja muuttuneet tuhoisammiksi ja että niitä tulisi käydä vain motivoituneet henkilöt.

Kuvio 2. Maanpuolustustahdon summamuuttujat

Kansallistunne ja universaalit arvot – muuttuja asettuvat maanpuolustuksen osatekijöiden välisessä tarkastelussa keskipaikkeille ja niiden keskiarvot ei samaa eikä eri mieltä – jokseenkin samaa mieltä arvojen väliin. Kansallistunteessa on korkein keskihajonta (0,81), mikä osoittaa yksittäisten keskiarvojen jakaantuvan kauimmaksi koko aineiston keskiarvosta (Ka=3,62; vaihtelu 1,30–4,90). Kansallistunne kuvastaa vahvaa kansallista identiteettiä ja myönteisyyttä aseelliseen maanpuolustukseen. Universaalit arvot – summamuuttujan pistemäärät jakaantuvat melko tasaisesti koko asteikolle painottuen kuitenkin ei samaa eikä eri mieltä ja jokseenkin samaa mieltä arvojen väliin (Ka=3,47; vaihtelu 1,43–5,00).

Matalimmat, asteikon keskipaikkeille sijoittuvat, keskiarvot saavat summamuuttujat usko turvallisuuteen ja maanpuolustuksen uskottavuus. Yksittäisten vastaajien saamien pistemäärien vaihtelu on kuitenkin melko suurta: uskossa turvallisuuteen keskiarvot vaihtelevat välillä 1,25–4,75 ja maanpuolustuksen uskottavuudessa vaihtelu on 1-5. Aineistosta löytyy siis myös sellaisia vastaajia, jotka saavat joko hyvin matalan tai hyvin korkean pistemäärän tällä näillä muuttujilla.

Summamuuttujista sodankuvan saamat pistemäärät ovat kaikkien tasaisimmin jakaantuneet aineiston keskiarvon ympärille, vaikka pistemäärien vaihteluväli on pienin, 2,25–5. Täysin erimielinen sotien muuttumisesta tuhoisammaksi ei tässä aineistossa kukaan näytä olevan.

Taulukossa 10 esitetään maanpuolustustahdon ulottuvuuksien väliset yhteydet. Kansallistunne ja yhteisvastuu ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, samoin kansallistunne on positiivisesti merkitsevästi yhteydessä turvallisuususkoon sekä maanpuolustuksen uskottavuuteen. Mitä korkeampi pistemäärä kansallistunne-summamuuttujalla saavutetaan, sitä enemmän siis uskotaan maanpuolustus-valmiuteen sekä siihen, että uhkia ei ole näköpiirissä. Sen sijaan kansallistunne on negatiivisesti yhteydessä universaalien arvojen kannatukseen. Yhteisvastuu on kansallistunneen lisäksi positiivisesti yhteydessä maanpuolustuksen uskottavuuteen. Lisäksi mitä korkeampi pistemäärä vastaajalla on universaaleissa arvoissa, sitä todennäköisemmin hän pitää sotia tuhoisampina kuin ennen.

Taulukko 10. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien väliset yhteydet

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Kansallistunne	-					
2. Yhteisvastuu	.59***	-				
3. Universaalit arvot	-.25**	-.09	-			
4. Sodankuva	-.12	-.00	.21*	-		
5. Usko turvallisuuteen	.27**	.16	.07	-.09	-	
6. Maanpuolustuksen uskottavuus	.36***	.21*	.07	-.19+	.83***	-

Huom. *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$; + $p < 0.10$

3.3 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet sukupuolen ja iän mukaan

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan mielipidetutkimuksissa on eroja maanpuolustus-tahdossa havaittavissa erityisesti sukupuolen ja iän mukaan. Miehet ja vanhemmat ikäluokat ovat tutkimusten perusteella maanpuolustustahtoisempia kuin naiset ja alle 25-vuotiaat. Siten tässäkin tutkimuksessa yhtenä kiinnostuksen kohteena on tarkastella eroja maanpuolustustahdon summa-muuttujissa sukupuolen ja iän mukaan. Aineiston pienen vuoksi jaettiin ikä kahteen luokkaan siten, että ensimmäisen ryhmän muodostavat 30-vuotiaat tai sitä nuoremmat vastaajat ja toisen ryhmän yli 30-vuotiaat. Näin saatiin tarkasteltaviksi suunnilleen tasakokoiset ryhmät (Taulukko 11). Tässä on jälleen huomattava, että koska syntymävuodessa oli puuttuvia tietoja (n=12), on kokonaisvastaajamäärä ikäryhmätarkasteluissa vain 97.

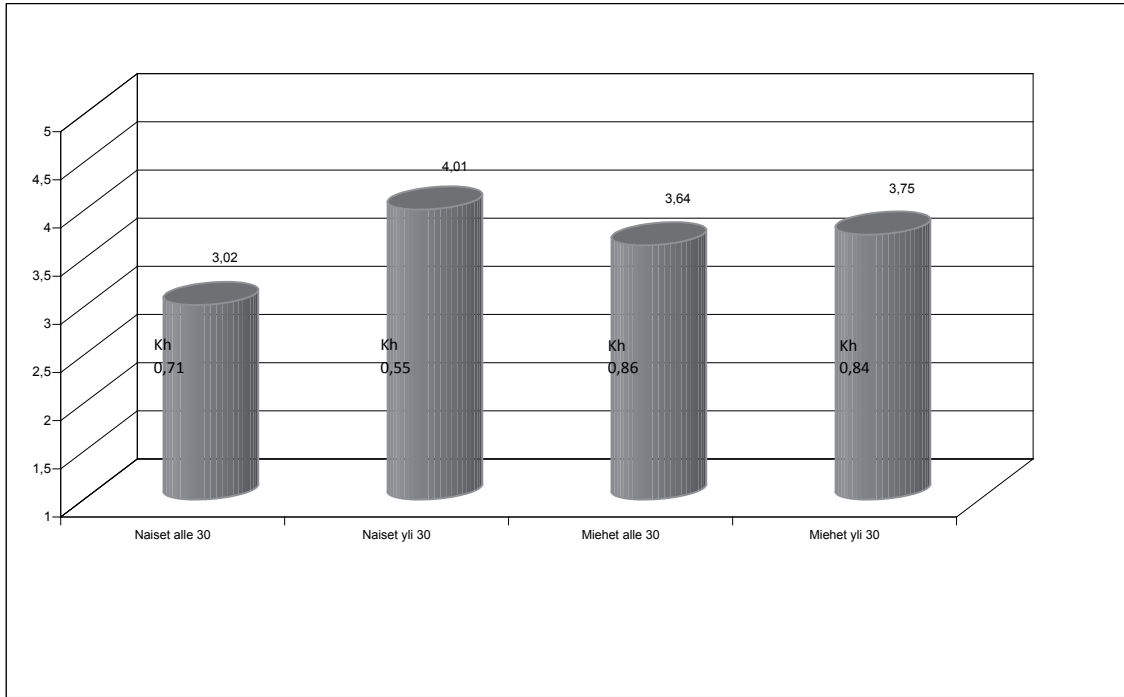
Taulukko 11. Aineisto sukupuolen ja iän mukaan (huom. N=97)

	30 tai alle	Yli 30	Yhteensä
Naiset	26	25	51
Miehet	26	20	46
Yhteensä	52	45	97

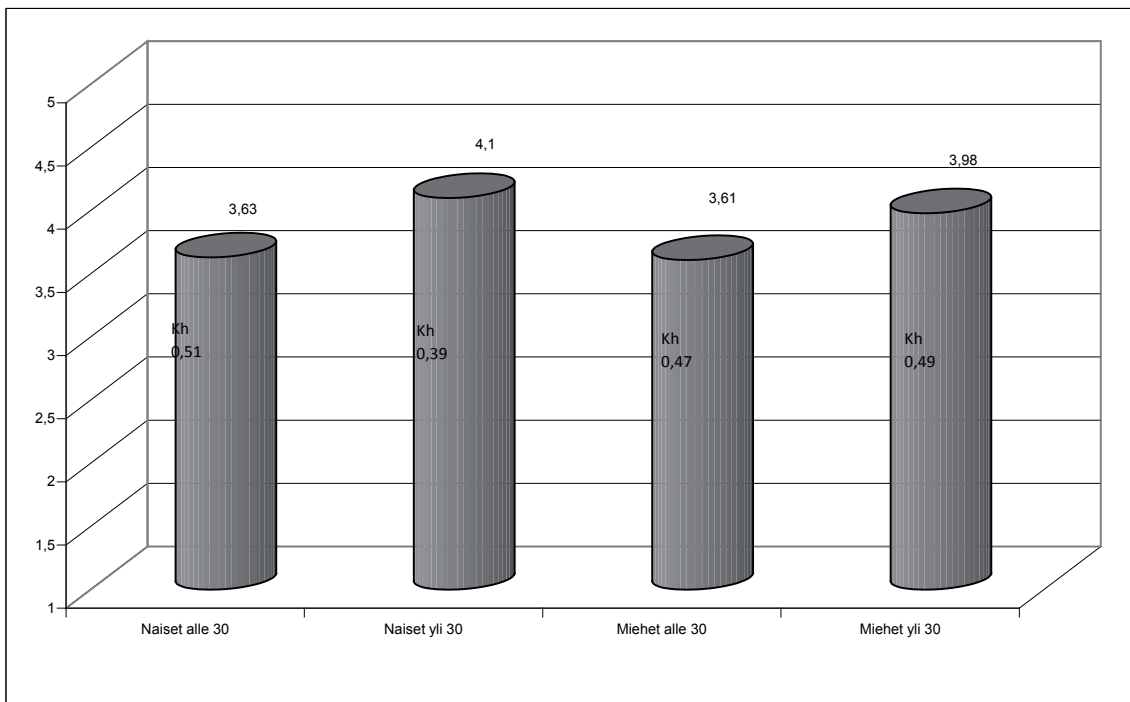
Maanpuolustustahdon osa-alueiden eroja tarkasteltiin monisuuntaisella varianssianalyysillä sekä kontrasti- ja monivertailuilla. Taulukko muuttujien keskiarvoista ja hajonnoista sekä yksityiskohtainen selostus analyyseistä on raportoitu liitteessä 1. Tässä esittelen osatekijöiden väliset erot pylväskuvioina (Kuviot 3-8).

Kansallistunne (Kuvio3) lisääntyy naisilla voimakkaasti nuoremmasta ikäryhmästä vanhempaan siirryttäessä miehillä sen pysyessä lähes samana. Kansallistunteessa onkin havaittavissa sukupuolen ja iän yhteisvaikutus siten, että naisilla pistemäärän nousu ikäryhmästä toiseen on tilastollisesti merkitsevän suurta. Yhdysvaikutuskontrastien lähempi vertailu osoittaa lisäksi, että alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä naisten pistemäärä on merkitsevästi matalampi kuin miesten. Nuoremmat naiset näyttävät siis tuntevan vähemmän kansallistunnetta kuin samanikäiset miehet, mutta ero tasoittuu iän mukana. Tässä aineistossa yli 30-vuotiaiden naisten kansallistunne on jopa hieman korkeampi kuin samanikäisten miesten.

Yhteisvastuussa iällä on päävaikutus eli sekä naisilla ja miehillä sen merkitys lisääntyy iän mukana (Kuvio 4).

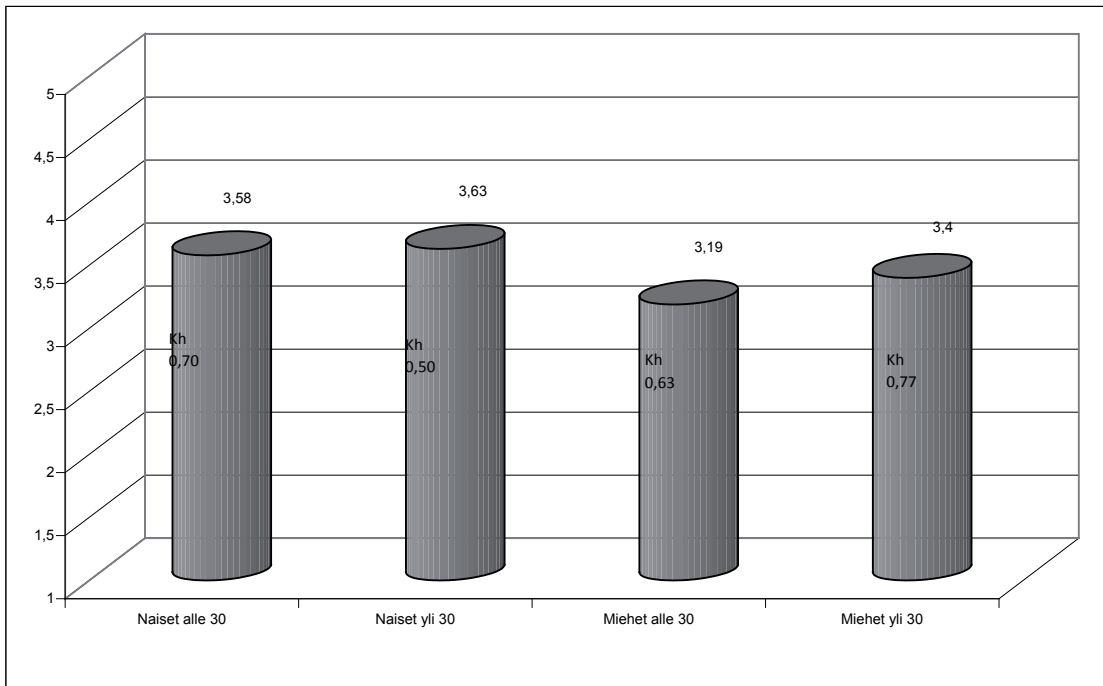

Kuvio 3. Kansallistunne sukupuolen ja iän mukaan

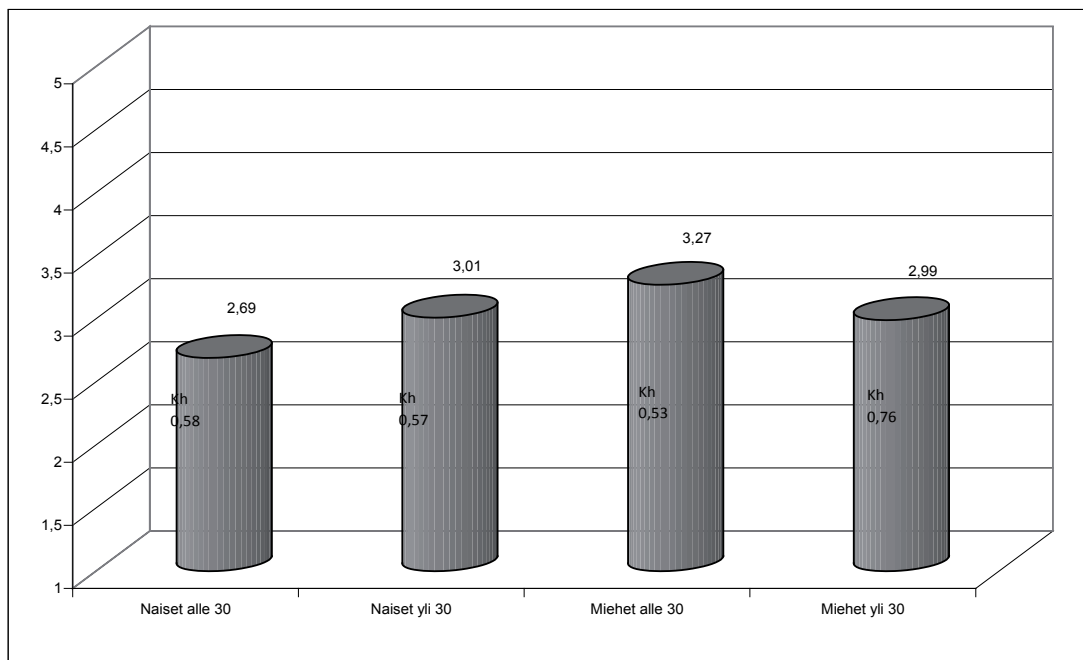
Kuvio 4. Yhteisvastuu sukupuolen ja iän mukaan

Vaikka universaalien arvojen merkitys lisääntyikin molemmilla sukupuolilla hieman iän mukana, olennaisin ero tässä summamuuttujassa on sukupuolten välinen ero: naiset pitävät universaaleja arvoja tärkeämpänä kuin miehet iästä riippumatta (Kuvio 5).

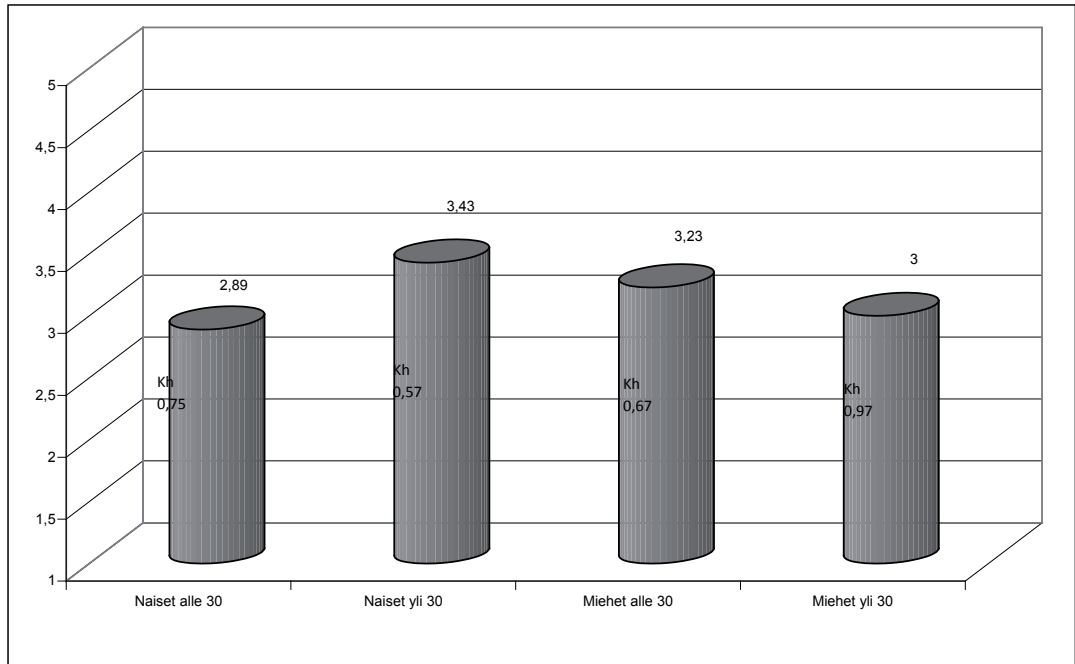
Kuvio 5. Universaalit arvot sukupuolen ja iän mukaan

Naisilla usko turvallisuuteen kasvaa iän myötä kun taas miehillä se näyttää vähenevän. Naisien kohdalla uskon lisääntyminen on tilastollisesti merkitsevän suurta (Kuvio 6). Kun tarkastellaan pelkästään maanpuolustuksen uskottavuuteen (osiot MP15 ja MP28) liittyvän pistemäärän vaihtelua, esiintyy siinä sama trendi, mutta naisten kohdalla vielä vahvempana, eli naisten usko Suomen maanpuolustukseen lisääntyy merkittävästi alle 30-vuotaiden ja yli 30-vuotaiden välillä (Kuvio7).

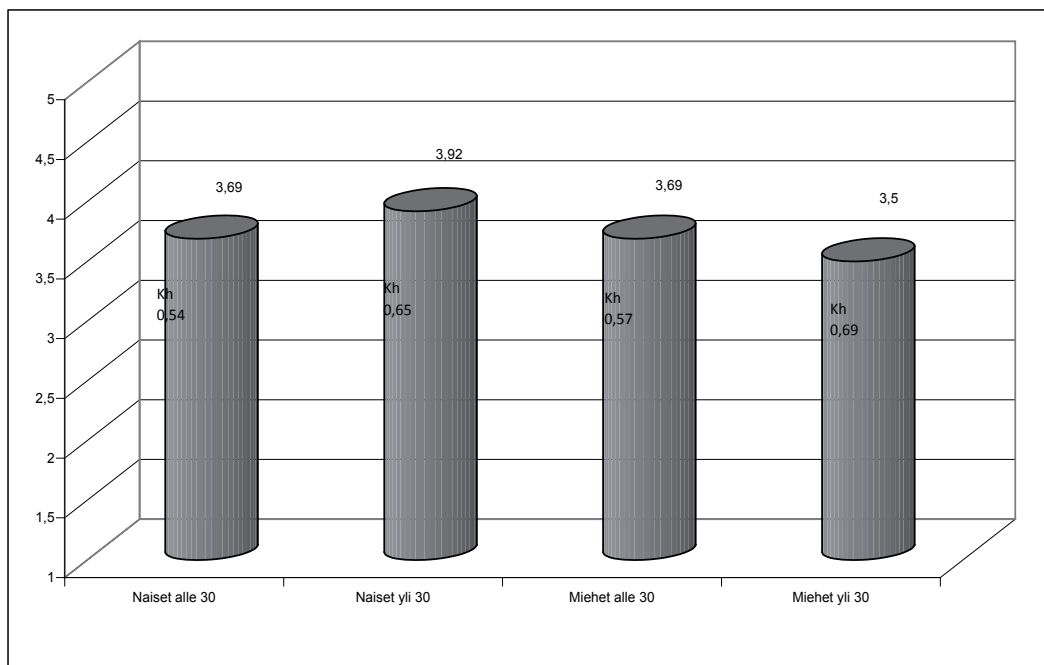
Kuvio 6. Usko turvallisuuteen sukupuolen ja iän mukaan

Kuvio 7. Maanpuolustuksen uskottavuus sukupuolen ja iän mukaan

Naisten käsitys sodasta näyttää muuttuvan hieman iän mukana siten, että nuoremmat vastaajat pitävät sotaa vähemmän tuhoisana kuin vanhemmat vastaajat (Kuvio 8). Miehillä muutos on päinvastainen, mutta pienempi. Kummatkaan erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä, eli käsitys siitä, millainen sota on, ei näyttäisi vaihtelevan merkittävästi sukupuolen ja iän mukaan ainakaan tässä aineistossa.

Kuvio 8. Sodankuva sukupuolen ja iän mukaan

3.4 Maanpuolustustahto, henkilökohtaiset arvomieltymykset ja huolestumistaipumus

Kyselyn yhtenä tavoitteena on tarkastella maanpuolustustahtoon liittyvien kysymysten ja ulottuvuuksien validiteettia, eli mittaavatko kysymykset sitä, mitä niiden pitäisi mitata. Tätä varten kyselyyn otettiin mukaan muita muuttujia, kuten henkilökohtaiset arvomieltymykset ja huolestumistaipumusmittari. Oletuksena on, että yksilöiden arvovalinnat heijastelevat heidän suhtautumistaan myös maanpuolustukseen ja maanpuolustustahtoon. Käytetyn arvomittarin osioista muodostettiin 11 arvomuuttujaa: valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys, itseohjautuvuus, universalismi, hyväntahtoisuus, perinteet, yhdenmukaisuus, turvallisuus sekä työ. Tämän lisäksi arvomuuttujia yhdistettiin kahdeksi pääulottuvuudeksi muodostaen muuttujat itsensä korostaminen (valta + suoriutuminen), itsensä ylittäminen (universalismi + hyväntahtoisuus), muutosvalmius (mielihyvä, virikkeisyys ja itseohjautuvuus) ja säilyttäminen (perinteet, yhden-mukaisuus ja turvallisuus).

Taulukossa 12 on raportoitu maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet arvomuuttujiin. Kansallistunne on positiivisesti yhteydessä perinteisiin, turvallisuuteen ja työn arvoihin sekä arvoulottuvuuksista säilyttämiseen, eli vahvemman kansallistunteen omaavat vastaajat arvostavat asioiden pysyvyyttä ja ympäristön turvallisuutta. He pitävät tärkeänä myös työn arvoihin sisältyviä ahkeruutta ja täsmällisyyttä. Sen sijaan muutosvalmiusulottuvuudesta erityisesti mielihyvä ja itseohjautuvuus ovat heille vähemmän tärkeitä.

Yhteisvastuussa korkeita pisteitä saavat vastaajat taas arvostavat universalismia ja hyväntahtoisuutta, eli toisten ihmisten hyvinvoinnista huolehtimista. Negatiivisesti yhteisvastuu on yhteydessä suoriutumiseen eli henkilökohtaisen menestyksen ja kyvykkyyden arvostamiseen. Siten arvoulottuvuuksista itsensä korostaminen ja muutosvalmius ovat vähän arvostettuja kun taas itsensä ylittämistä pidetään tärkeänä.

Universaalit arvot ulottuvuus käsittää ihmisarvon ja luonnon kunnioittamisen. Siinä korkean pistemäärän saavat vastaajat pitävätkin arvoista universalismia tärkeänä. Universalismihan tähtää paitsi kaikkien ihmisten hyvinvoinnista huolehtimiseen myös ympäristöstä huolehtimiseen. Universaalit arvot – ulottuvuus on negatiivisesti yhteydessä yhdenmukaisuuteen ja turvallisuuteen ja sitä myöten säilyttämiseen. Itsensä ylittäminen on sen sijaan positiivisesti yhteydessä tähän muuttajaan.

Usko turvallisuuteen – turvallisuuden tunne ja maanpuolustuksen pitäminen uskottavana – on negatiivisesti yhteydessä itseohjautuvuuteen ja universalismiin, eli näitä arvoja arvostavat pitävät Suomen tunneilmastoa turvattomampana ja he ovat epäileväisempiä Suomen maanpuolustus-valmiuden suhteen. Tämän lisäksi usko turvallisuuteen on negatiivisesti yhteydessä yleiseen huolestumistaipumukseen. Mitä turvallisempana vastaaja tunneilmastoa pitää, sitä vähemmän huolestunut hän yleisesti ottaen näyttää olevan. Pelkkä maanpuolustuksen uskottavuutta kuvaava muuttuja ei sen sijaan ole yhteydessä arvoihin eikä huolestumistaipumukseen. Sodankuva on merkitsevästi yhteydessä arvoista vain perinteisiin, ja siihen negatiivisesti. Eli vastaajat, joiden mielestä sodat ovat tuhoisampia kuin ennen ja niissä ei pärjää enää perinteisillä aseilla, pitävät perinnearvoja vähemmän tärkeinä kuin sodankuvan muutokseen kielteisemmin suhtautuvat.

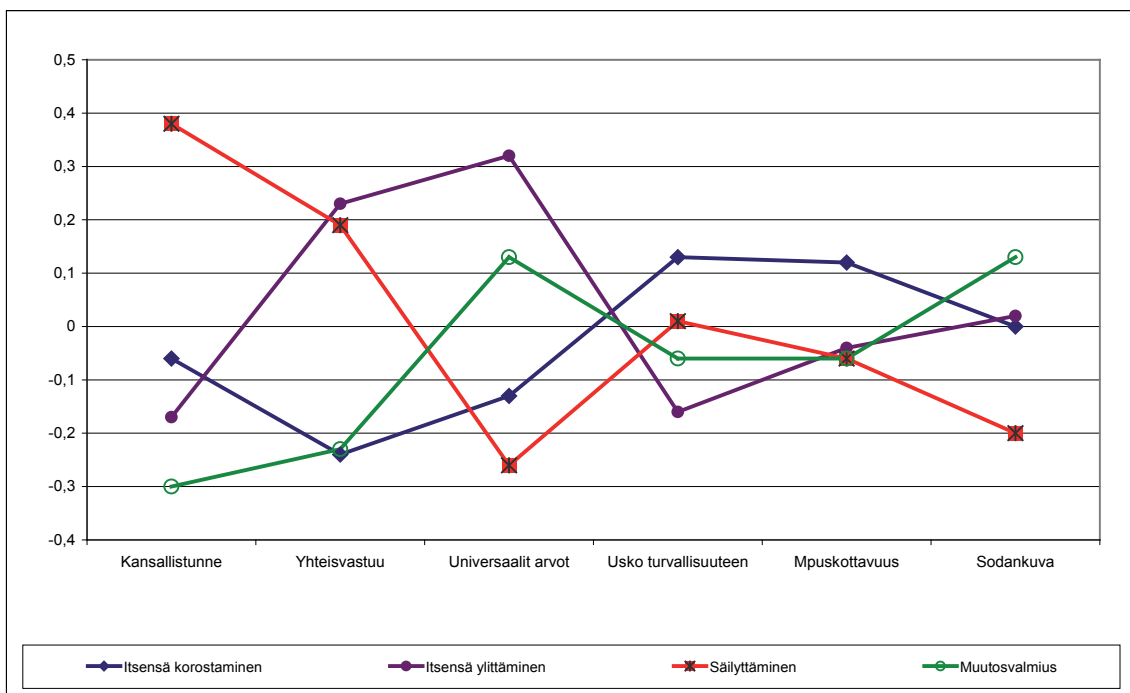
Taulukko 12. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteys henkilökohtaisiin arvomieltymyksiin ja yleiseen huolestumistaipumukseen

	Kansallis- tunne	Yhteisvastuu	Universaalit arvot	Usko turvalli- suuteen	Mp uskotta- vuus	Sodankuva
Valta	0.03	-0.18	-0.17	0.15	0.11	0.06
Suoriutuminen	-0.15	-0.25**	-0.06	0.08	0.11	-0.06
Mielihyvä	-0.19*	-0.15	0.15	0.07	-0.00	0.16
Virikkeisyys	-0.04	-0.12	0.00	0.04	0.04	0.11
Itseohjautuvuus	-0.31**	-0.15	0.08	-0.23*	-0.14	-0.05
Universalismi	-0.17	0.19*	0.36***	-0.19*	-0.04	0.08
Hyväntahtoisuus	-0.09	0.20*	0.15	-0.05	-0.03	-0.07
Perinteet	0.26**	0.10	-0.15	0.04	-0.07	-0.23*
Yhdenmukaisuus	0.10	0.09	-0.21*	-0.07	-0.16	-0.11
Turvallisuus	0.45***	0.21*	-0.19*	0.07	0.11	-0.09
Työ	0.25**	0.06	-0.12	0.16	0.07	0.08
Itsensä	-0.06	-0.24*	-0.13	0.13	0.12	0.00
Itsensä	-0.17	0.23*	0.32**	-0.16	-0.04	0.02
Muutosvalmius	-0.30**	-0.23*	0.13	-0.06	-0.06	0.13
Säilyttäminen	0.38***	0.19	-0.26**	0.01	-0.06	-0.20
Huolestumis- taipumus	-0.17	-0.09	-0.06	-0.27**	-0.17	-0.07

Huom. *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Kuviosta 9 on nähtävissä graafisesti maanpuolustustahdon osatekijöiden yhteydet arvoulottuvuuksiin itsensä korostaminen, itsensä ylittäminen, säilyttäminen ja muutosvalmius. Parhaiten arvot selittävät kansallistunnetta, yhteisvastuuta ja universaaleja arvoja. Kansallistunne on vahvimmin positiivisesti yhteydessä säilyttämiseen ($r=0,38$) ja negatiivisesti muutosvalmiusarvoihin ($r=-0,30$). Yhteisvastuun yhteydet arvoihin polarisoituvat siten, että itsensä ylittämisen- ja säilyttämisarvoja tärkeinä pitävät saavat korkeammat pisteet yhteisvastuussa ja itsensä korostamista sekä muutosvalmiutta arvostavat matalimmat pisteet. Universaalit arvot – ulottuvuus on vahvasti positiivisesti yhteydessä itsensä ylittämiseen ja negatiivisesti säilyttämiseen. Muihin maanpuolustustahdon osatekijöissä arvot eivät näytä olevan kovin vahvasti yhteydessä, vaikka joitakin merkitseviä korrelaatioita arvomuuksiin onkin havaittavissa.

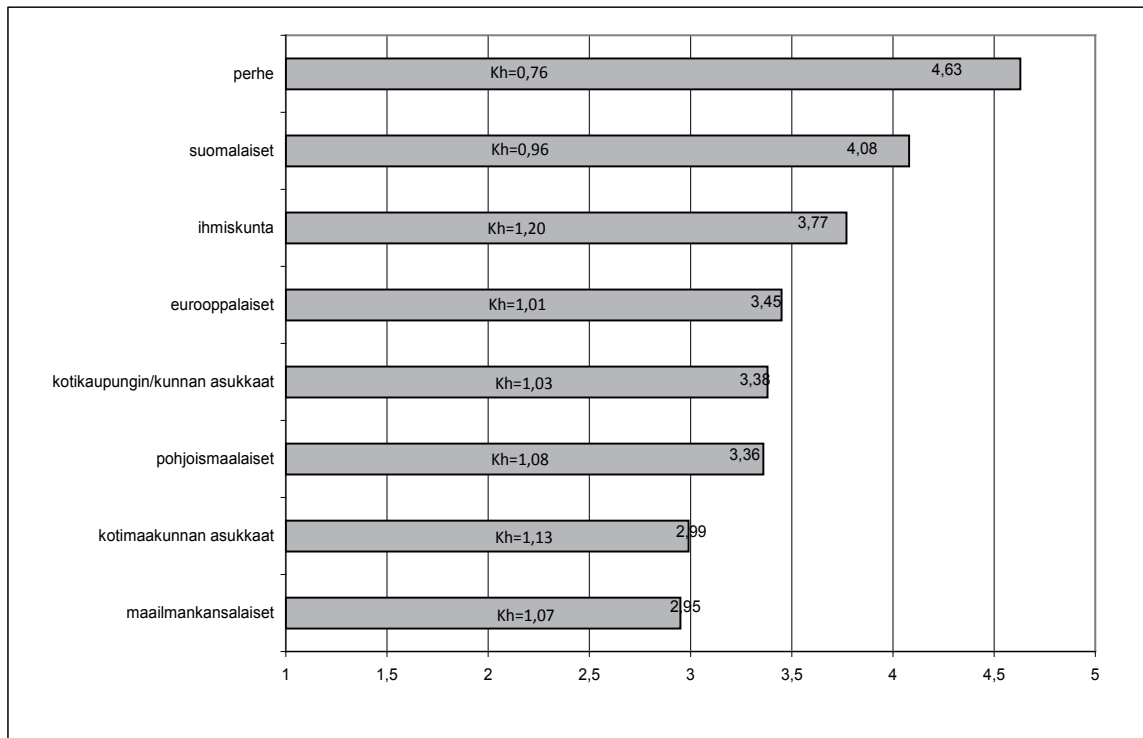
Koska säilyttäminen ja muutosvalmius ovat vastakkaisia arvoulottuvuuksia ja ne motivoivat ihmisiä tavoittelemaan vastakkaisia päämääriä (vallitsevien olosuhteiden säilyttäminen vs. omien älyllisten ja emotionaalisten tarpeiden tyydyttäminen) on myös Schwartzin (1992) arvoteorian mukaista, että niiden yhteydet kansallistunteeseen ja yhteisvastuuseen ovat päinvastaiset. Samoin itsensä ylittäminen ja itsensä korostaminen edustavat vastakkaisia intressejä (toisista huolta pitäminen vs. oman aseman ja menestyksen korostaminen), joten niidenkin yhteydet kansallistunteeseen ja yhteisvastuuseen ovat ymmärrettävissä arvoteorian pohjalta. Universaalien arvojen arvoprofilissa itsensä ylittäminen ja säilyttäminen eivät olekaan enää samalla puolella kuten yhteisvastuussa vaan korreloivat vastakkaisesti ja itsensä korostaminen ja muutosvalmius sijoittuvat myös vastakkaisille puolille, tosin ei-merkittävästi. Näyttää siis siltä, että yhteisvastuu ja universaalit arvot – huolimatta osittaisesta samankaltaisuudesta – ovat psykologisesti erillisiä ulottuvuuksia, joita selittävät erilaiset tekijät.

Kuvio 9. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet arvoulottuvuuksiin.

3.5 Maanpuolustustahto, ryhmiin samastuminen ja paikkakiintymys

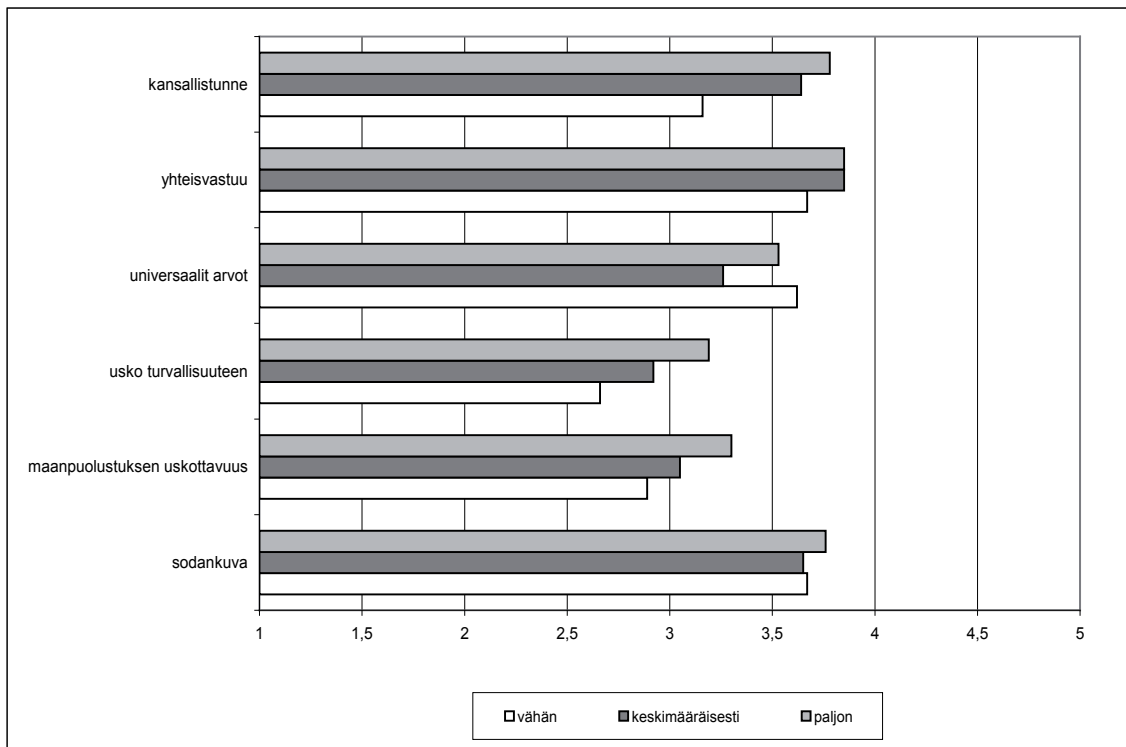
Yksi kiinnostava kysymys maanpuolustustahtoon liittyen on, onko se yhteydessä ryhmiin samastumisen ja paikkakiintymykseen. Kyselyssä pyydettiin arvioimaan samastumista - yhteenkuuluvuuden tunnetta - kahdeksaan erilaiseen kohteeseen: kotikaupungin/kunnan asukkaat, kotimaa-kunnan asukkaat, suomalaiset, pohjoismaalaiset, eurooppalaiset, maailmankansalaiset, ihmiskunta ja oma perhe.

Kuvio 10. Ryhmiin samastumisen voimakkuus aineistossa.

Kuviossa 10 esitetään samastumiskohteet tärkeimmästä kohteesta vähiten tärkeään. Vahvimmin vastaajat samastuvat 5-portaisella asteikolla perheeseen ($K_a=4,63$) ja toiseksi eniten suomalaisiin ($K_a=4,08$). Kyselyyn vastanneet tuntevat siis kuuluvansa keskimäärin paljon suomalaisiin. Seuraavaksi tärkeimmät samastumiskohteet ovat ihmiskunta ja eurooppalaiset. Heikoiten samastutaan kotimaakunnan asukkaisiin ja maailmankansalaisiin (molempien keskiarvo lähellä kolmea), mutta molemmissa muuttujissa vastaukset jakautuvat normaalijakauman mukaan ei lainkaan samastuvista erittäin paljon samastuviin.

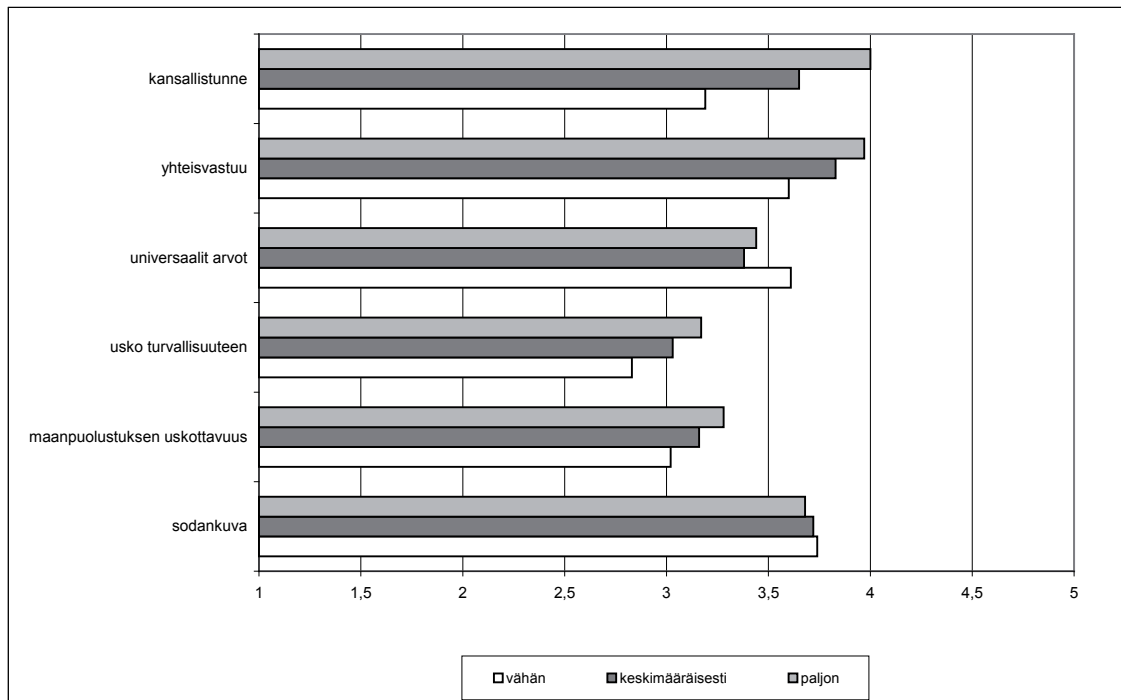
Kuvioissa 11–18 esitetään maanpuolustustahdon osatekijöiden yhteydet ryhmiin samastumisiin. Samastumismuuttujissa on ääripäät laskettu yhteen siten, että viisiportainen luokitus on muutettu kolmiportaiseksi (1=vähän; 2=keskimääräisesti; 3=paljon). Taulukko keskiarvoista ja –hajonnoista, yksityiskohtainen selostus keskiarvojen vertailusta sekä muuttujien välinen korrelaatiotaulukko löytyvät liitteestä 2.

Kuvio 11. Maanpuolustustahdon osatekijöiden yhteydet kotikaupungin tai – kunnan asukkaisiin samastumiseen

Kotikaupungin tai – kunnan asukkaisiin paljon yhteenkuuluvuutta tuntevat saavat kansallistunteessa selvästi korkeammat pisteet kuin vähän samastuvat (Kuvio 11). Yhteys on samansuuntainen myös maanpuolustuksen uskottavuus – summamuuttujan kohdalla.

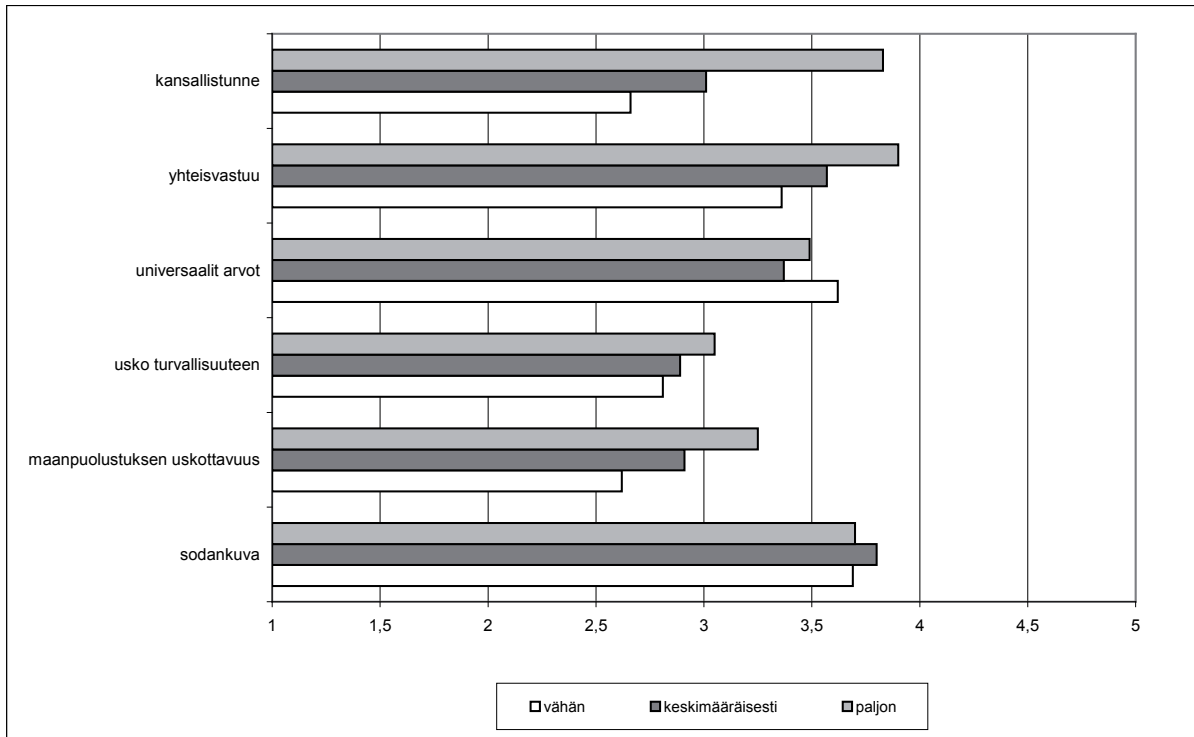
Samastumisessa kotimaakunnan asukkaisiin kansallistunne ja yhteisvastuu lisääntyvät merkittävästi samastumisen vahvuuden mukaan (Kuvio 12). Muissa summamuuttujissa ei ole havaittavissa merkitseviä eroja.

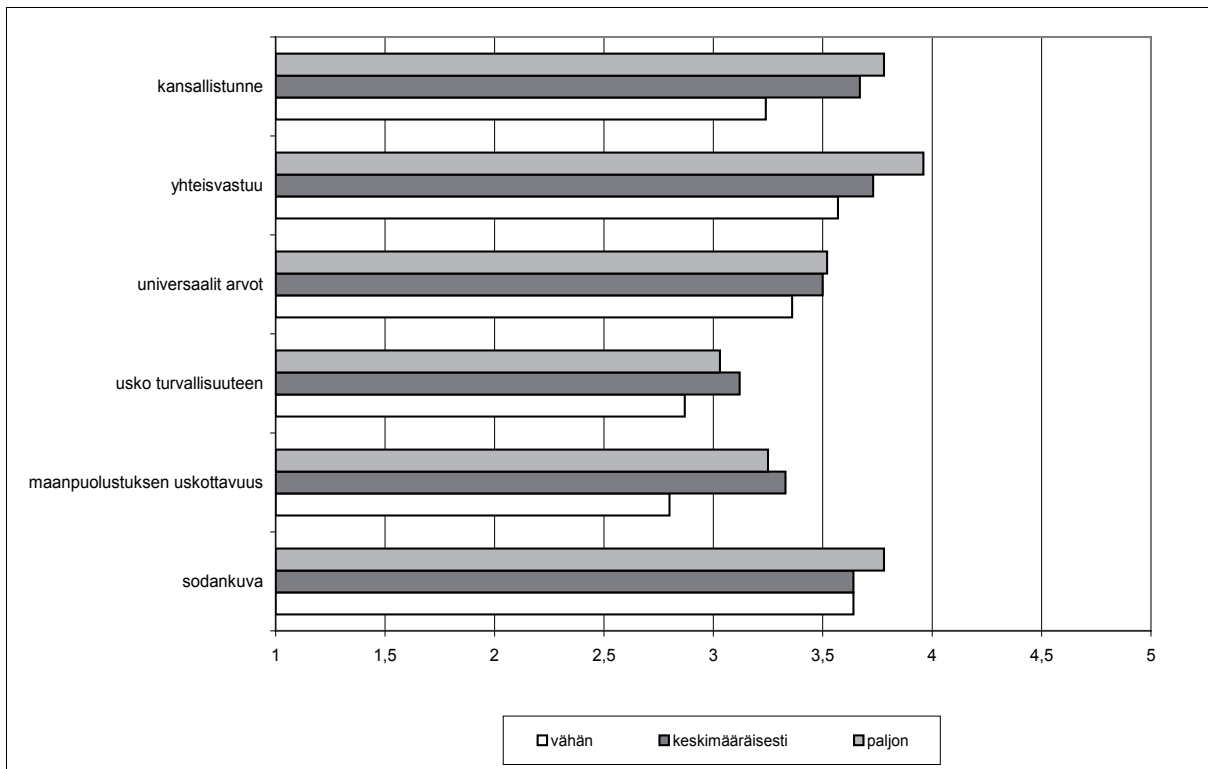
Kuvio 12. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet kotimaakunnan asukkaisiin samastumiseen

Suomalaisiksi samastumisessa on havaittavissa selkeät yhteydet niin kansallistunteeseen, yhteisvastuuseen kuin maanpuolustuksen uskottavuuteenkin (Kuvio 13). Paljon samastuvilla kansallistunne on huomattavasti korkeampi kuin vähän samastuvilla. Tulos on looginen sikäli, että kansallistunne – summamuuttuja sisältää useita nimenomaan kansallista identiteettiä mittaavia väittämiä. Muuttujissa on siten runsaasti käsitteellistä päällekkäisyyttä. Yhteisvastuun ja maanpuolustuksen uskottavuuden pistemäärät nousevat myös lineaarisesti samastumisen voimakkuuden mukaan, joskaan eivät yhtä voimakkaasti. Sodankuva on lähes samalla tasolla kaikissa suomalaisiin samastumisryhmissä. Käsitys sodasta ei siten näytä olevan yhteydessä siihen, kuinka vahvasti tuntee yhteenkuuluvuutta suomalaisiin.

Pohjoismaalaisiin samastumisessa on nähtävissä samansuuntaiset trendit, mutta lievempinä (Kuvio 14). Kansallistunne, yhteisvastuu ja maanpuolustuksen uskottavuus lisääntyvät kaikki heikosti samastuvien ryhmästä vahvemmin samastuviin. Maanpuolustuksen uskottavuus tekee kahdesta muuta poikkeuksen siinä, että vahvasti samastuvat uskovat hieman vähemmän maanpuolustus-valmiuteen kuin keskimääräisesti samastuvat.

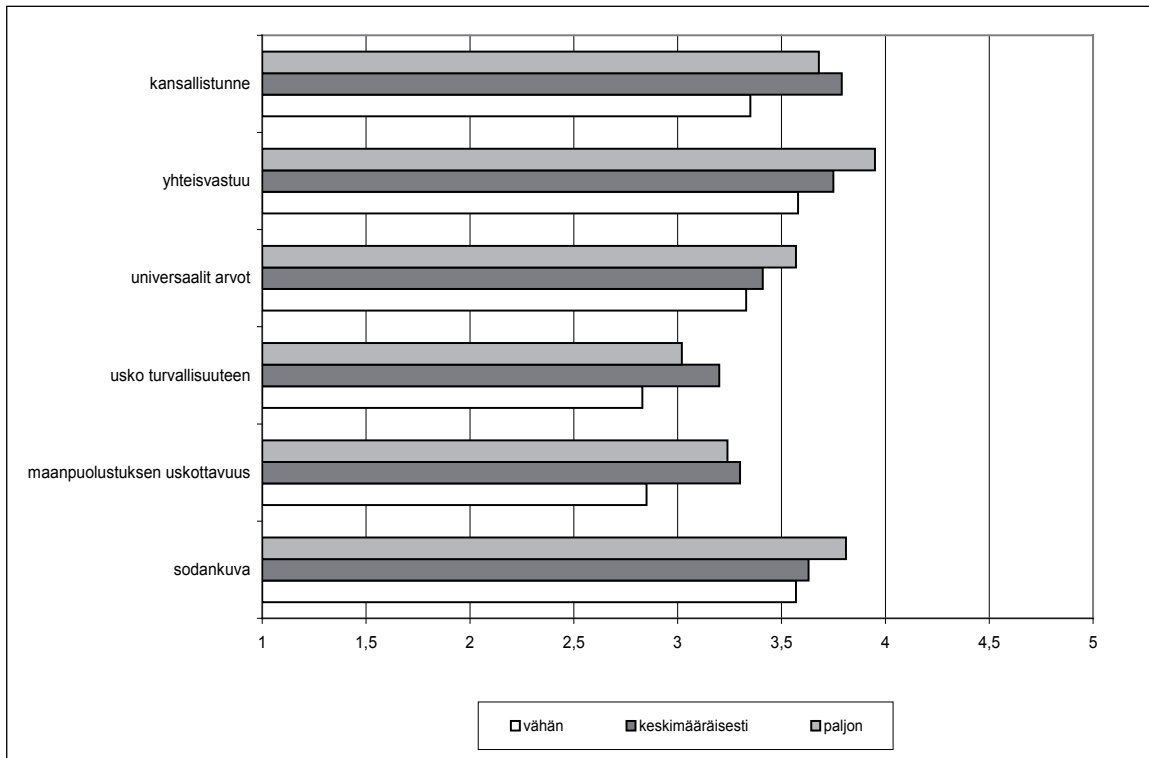
Kuvio 13. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet suomalaisiin samastumiseen

Kuvio 14. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet pohjoismaalaiseen samastumiseen

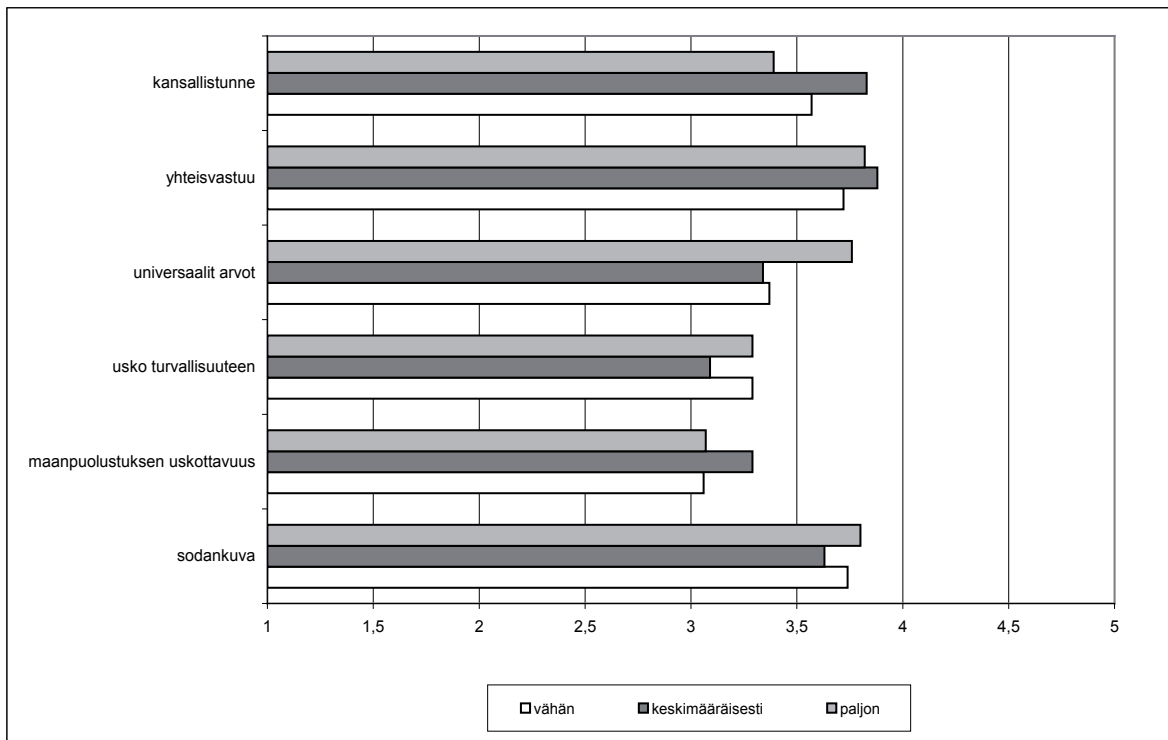

Eurooppalaisiin samastumisessa (Kuvio 15) merkitsevät erot tulevat vain yhteisvastuussa: sen pistemäärä kasvaa lineaarisesti vähän samastuvista paljon samastuviin. Muut erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä

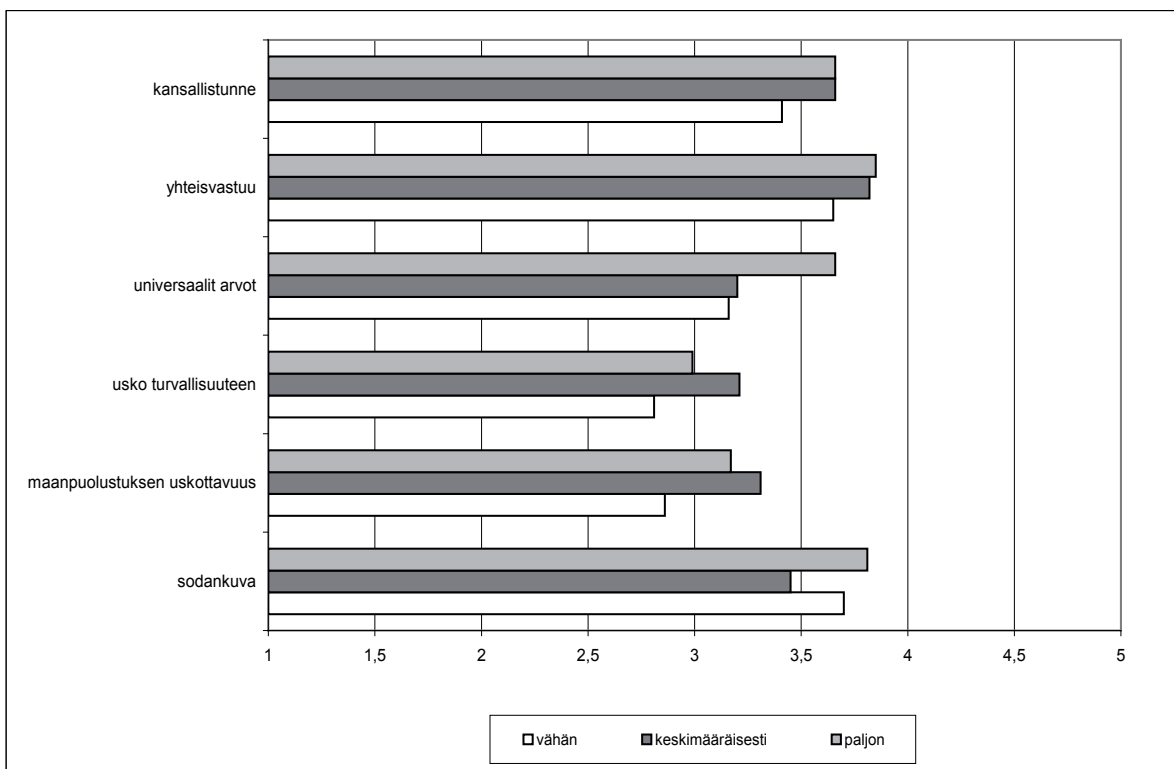

Kuvio 15. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet eurooppalaisiin samastumiseen

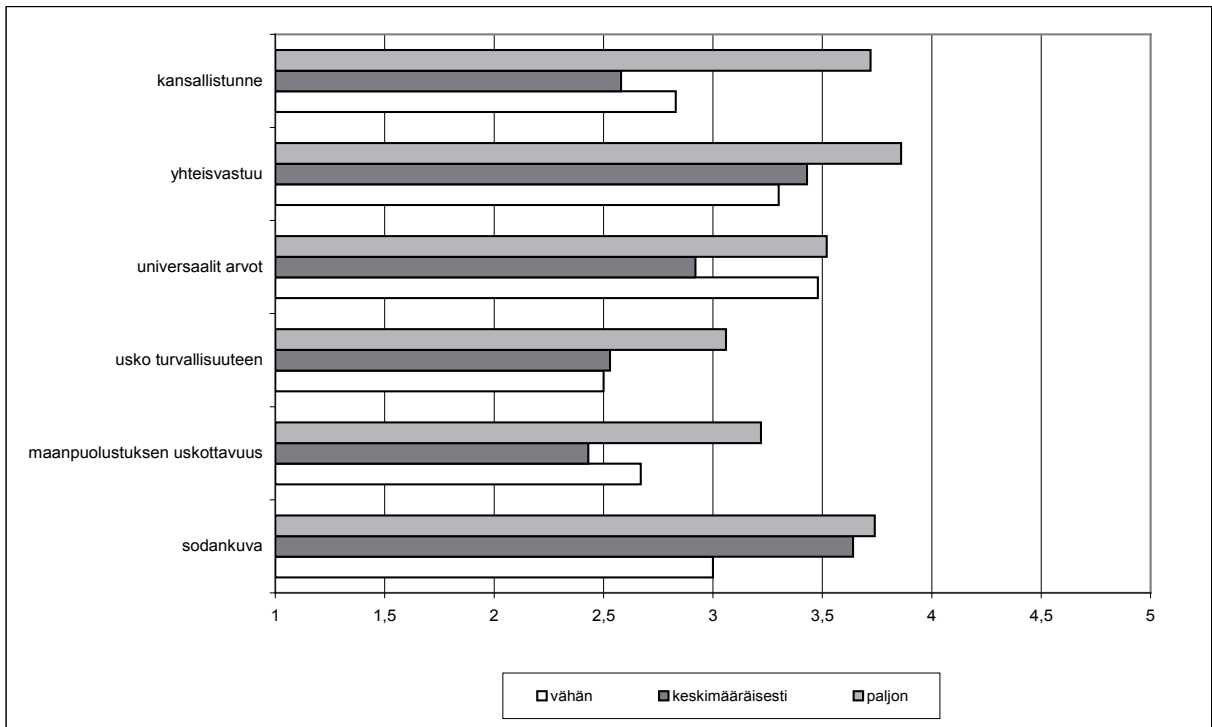
Maailmankansalaisiin samastumisessa on merkitseviä eroja vain universaalien arvojen kohdalla (Kuvio 16). Paljon samastuvat pitivät universaaleja arvoja tärkeämpinä kuin vähän tai keskimäärin samastuvat. Kansallistunteen arvostus näyttää menevän toisinpäin, mutta ryhmien väliset erot eivät ole merkitseviä. Vielä selkeämmät erot on nähtävissä ihmiskuntaan samastumisessa, jonka kohdalla myös paljon samastuvat saavat universaaleissa arvoissa selvästi korkeammat pistemäärät kuin vähemmän ihmiskuntaan samastuvat (Kuvio 17). Sodankuvan yhteys ihmiskuntaan samastumiseen on u-käyräinen: paljon ja vähän samastuvat pitävät sodankuvaa suunnilleen yhtä tuhoisina, kun taas keskimääräisesti samastuvat saavat alemmat pistemäärät tällä summamuuttujalla. Ero ei kuitenkaan ole yhtä selvä kuin universaaleissa arvoissa.

Kuvio 16. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteydet maailmankansalaiseen samastumiseen

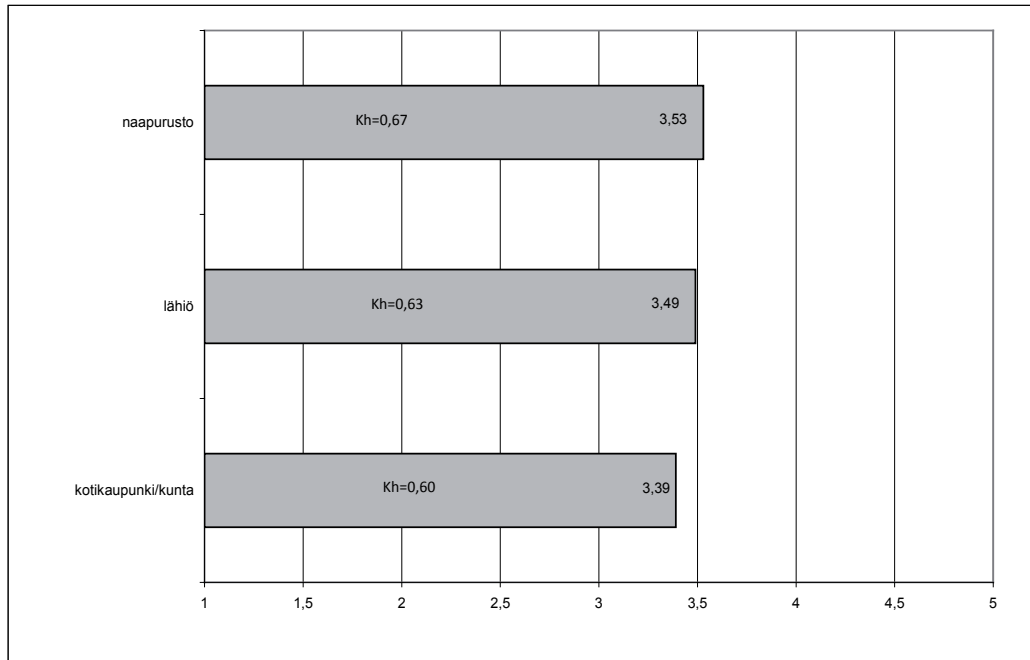
Kuvio 17. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteys ihmiskuntaan samastumiseen

Kuvio 18. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteys perheeseen samastumiseen

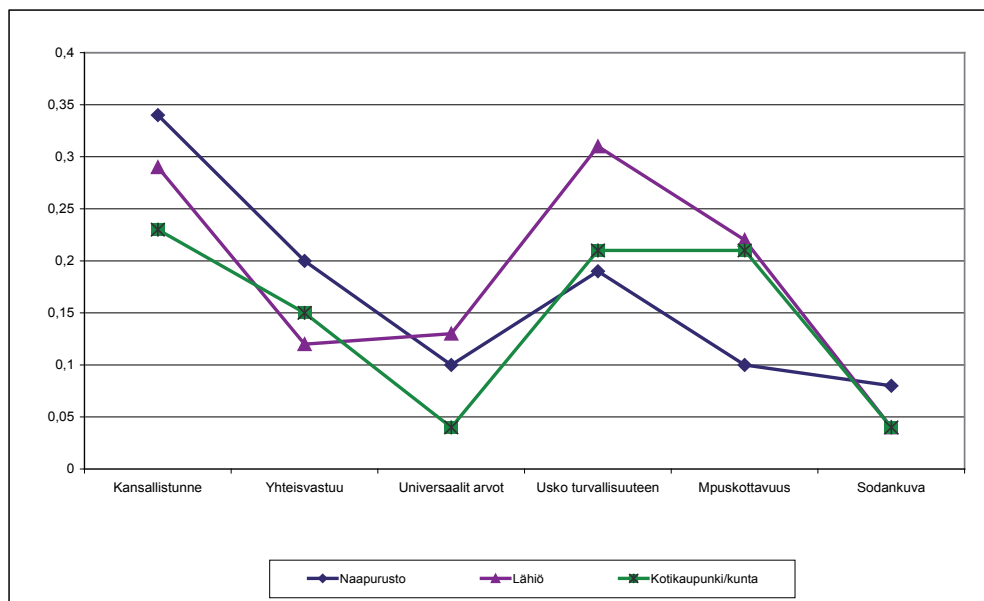
Hyvin selkeät erot ovat nähtävissä maanpuolustustahdon osatekijöistä kansallistunteessa, yhteisvastuussa, uskossa turvallisuuteen ja maanpuolustuksen uskottavuudessa sen mukaan kuinka vahvasti tuntee kuuluvansa perheeseensä (Kuvio 18). Tässä on kuitenkin huomattava, että vähän ja keskimääräisesti samastuvia on reilusti vähemmän kuin paljon samastuvia: noin 90 % vastaajista ilmoitti samastuvansa paljon perheeseensä. Esimerkiksi suomalaisiin samastuu paljon 78 % vastaajista ja pohjoismaalaisiin hieman yli puolet.

Kyselyssä tarkasteltiin myös tunteita – paikkakiintymystä - kolmea paikkaa kohtaan. Nämä ovat naapurusto, lähiö ja kotikaupunki/kunta. Kuviossa 19 on esitetty paikkakiintymys summamuuttujien keskiarvot (voivat vaihdella 1 ja 5 välillä) ja -hajonnat. Eniten tunnetaan positiivista kiintymystä naapurustoon, sitten lähiöön ja kolmanneksi kotikaupunkiin/kuntaan. Keskiarvot siis pienenevät hieman siirryttäessä pienemmästä yksiköstä suurempaan, mutta keskiarvojen väliset erot ovat erittäin pienet.

Kuvio 19. Paikkakiintymys aineistossa.

Kuviosta 20 on nähtävissä maanpuolustustahdon osatekijöiden yhteydet paikkakiintymykseen. Yksityiskohtainen korrelaatiotaulukko on liitteessä 3. Kansallistunne on positiivisesti yhteydessä kaikkiin paikkakiintymyksiin, eli mitä vahvempi on kansallistunne, sitä enemmän on kiintynyt näihin kolmeen paikkaan. Yhteisvastuuta arvostavat ovat kiintyneitä erityisesti naapurustoon. Universaalit arvot ja sodankuva ei ole yhteydessä yhteenkään paikkakiintymismuuttujista, mutta usko turvallisuuteen korreloi kaikkien kanssa positiivisesti, voimakkaimmin kiintymyksessä lähiöön. Eli mitä positiivisempia tunteita tuntee lähiasuin- ympäristöään kohtaan, sitä turvallisemmaksi olonsa kokee – tai päinvastoin. Samoin maanpuolustuksen uskottavuus on positiivisesti merkitsevästi yhteydessä kiintymykseen lähiöön.

Kuvio 20. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien yhteys paikkakiintymykseen.

3.6 Yhteenveto

Maanpuolustustahtokyselyyn vastasi 110 henkilöä, jotka muodostavat suhteellisen heterogeenisen aineiston iän, sukupuolen ja ammattikoulutustason suhteen. Kyselyä varten muotoiltiin 34 maanpuolustustahtoa mittaavaa osiota neljästä eri teemasta: kansallinen identiteetti, käsitykset maanpuolustuksesta, käsitykset sodasta ja uhista sekä käsitykset yksilön vastuusta suhteessa yhteisöön. Osioden ryhmittymistä tutkittiin faktorianalyysillä, jonka mukaan osiot muodostavat viisi toisistaan erillistä ulottuvuutta: kansallistunne, yhteisvastuu, universaalit arvot, usko turvallisuuteen sekä sodankuva. Teemojen osiot saattoivat lauta eria ulottuvuuksille, mistä huolimatta ulottuvuudet muodostivat pääsääntöisesti sisäisesti luotettavuudeltaan hyvät summamuuttujat.

Summamuuttujien keskiarvot vaihtelevat noin kolmesta (ei samaa eikä eri mieltä) lähes neljään (jokseenkin samaa mieltä). Yhteisvastuuseen suhtauduttiin myönteisimmin, ja sen pistemäärät myös keskittyvät eniten asteikon yläpäähän ja keskiarvon yläpuolelle. Yhteisvastuu – oman panoksensa antaminen yhteiskunnan toimintaan ja turvallisuuteen sekä läheisten turvallisuudesta huolehtiminen – on sosiaalisesti suotava ulottuvuus, jonka arvostus heijastelee todennäköisesti myös hyväntahtoisuus ja universalismi arvojen tärkeyttä aineistossa. Kaikkien vastaajien keskuudessa hyväntahtoisuus on tärkein ja universalismi kolmanneksi tärkein arvoalue. Hyväntahtoisuus on yleensä arvojärjestyksen kärjessä, ja turvallisuusarvoihin kuuluva perheen turvallisuus on ollut yksi tärkeimpiä arvoja suomalaisissa arvotutkimuksissa (Pohjanheimo, 1996; Puohiniemi, 2002).

Kansallistunne - suomalaiseksi samastuminen ja aseellisen maanpuolustuksen arvostaminen - jakaa eniten vastaajia, vaikka pistemäärät painottuvatkin asteikon yläpäähän. Tulos vahvistaa haastattelusta saatua kuvaa, että vaikka useimmat arvostavat kansallista identiteettiä ja suomalaisuutta, suhtaudutaan erityisesti ”yltiöisänmaallisuuteen”, varauksellisesti ja jopa kielteisesti. Kansallistunne voi kääntyä positiivisesta patriotismista suomalaisuuden paremmuutta korostavaan nationalismiin, mikä saattaa herättää vastustusta. Kuva sodasta on vähiten vino maanpuolustustahdon summamuuttujista, eli sen saamat arvot jakaantuvat tasaisimmin keskiarvon ympärille. Keskiarvo on kuitenkin varsin korkea (3,71), eli vastaajat ovat enemmin samaa kuin eri mieltä siitä, että sota on tuhoisampaa kuin aiemmin. Tämäkin tulos vahvistaa haastatteluissa esitettyjä hyvin yhtenäisiä kantoja, että nykyajan sodat vaativat korkeateknologian käyttöä, ovat siirtyneet perinteisestä rintamasodasta kaupungeissa ja siviilien keskuudessa käydyiksi sodiksi, jotka pahimmissa tapauksissa aiheuttavat korvaamatonta tuhoa ihmisille ja ympäristölle. Näihin käsityksiin voivat vaikuttaa mediassa esitetyt kuvat sodankäynnistä mm. Lähi-idässä, 1980-luvun asevarustelu ja ydinasepelko sekä esimerkiksi science fiction elokuvat.

Universaalit arvot – summamuuttuja on myös hieman oikealle vino, eli sen arvot painottuvat jonkin verran keskiarvon yläpuolelle. Keskiarvo on asteikolla 1-5 kolmen ja neljän välissä. Ulottuvuuteen myönteisesti suhtautuminen on merkitsevästi yhteydessä universalismiarvojen tärkeinä pitämiseen, ja käsitteellisestikin ne ovat lähellä toisiaan (ihmisarvon ja ympäristön kunnioitus). Vaikka universaalit arvot -ulottuvuus ei haastattelujen perusteella muodostanut omaa ulottuvuuttaan, tuli siihen liittyviä kannanottoja esiin myös haastatteluaineistossa esimerkiksi suomalaisuuden merkitystä kommentoitaessa. Suomalaisuutta saatettiin pitää keskeisenä tai vähemmän keskeisenä identiteetin määrittäjänä korostaen samalla kaikkien ihmisten arvokkuutta ja tasa-arvoa. Kansallistunne ja universaalit arvot ovat myös kyselyaineiston pohjalta lievästi negatiivisesti yhteydessä toisiinsa.

Universaalit arvot -ulottuvuuteen liittyy lisäksi varauksellinen suhtautuminen aseelliseen maanpuolustukseen ja muun muassa ympäristökatastrofien näkeminen keskeisempinä uhkina kuin sotilaallisten uhkien. Universaalit arvot ulottuvuudella korkeita pistemääriä saavat todennäköisesti vastaajat, jotka ovat kiinnostuneita ympäristöasioista (vrt. universalismiarvon yhteys). Ilmastonmuutos onkin joidenkin arvioiden mukaan hyvin vakava turvallisuutta uhkaava vaara (Vaahtoranta, 2009). Tulos tukee haastattelussa esitettyjä kantoja, joiden

mukaan maanpuolustuksen käsitettä tulisi laajentaa koskemaan sotilaallisen puolustamisen lisäksi ympäristö- ja siviilikriisinhallintaa.

Lähimmäksi asteikon keskikohtaa asettuvat keskiarvoltaan usko turvallisuuteen ja maanpuolustuksen uskottavuus – muuttujat. Erityisesti usko turvallisuuteen jakaantuu kuitenkin kohtalaisen tasaisesti keskiarvon ympärille. Näyttää siis siltä, että vastaajien on ollut hankala ottaa kantaa näihin osioihin. Ehkä he kokevat, etteivät tiedä tarpeeksi Suomen maanpuolustusvalmiudesta sekä siitä, mitkä uhat Suomea voisivat kohdata lähitulevaisuudessa. Osittain tämä voi johtua mielenkiinnon puutteesta seurata esimerkiksi Suomen armeijan varustetasoon liittyvää uutisointia. Maanpuolustus-valmiuteen liittyvien asioiden seuraaminen ei liene poikkeus mielenkiinnossa yhteisiä asioita kohtaan: esimerkiksi Helsingin Sanomat kertoi keväällä 2009 lähestyvien eurovaalien alla, että kansalaisten kiinnostus eurovaaleihin oli laimentunut edellisistä vaaleista (Pohjanpalo, 2009). Lisäksi muun muassa alkuvuodesta 2009 Helsingin Sanomissa näyttävästi uutisoitu turvallisuus-poliittinen varjoselonteko (Konttinen, 2009) antaa melko vaatimattoman kuvan Suomen sotilaallisesta voimasta verrattuna naapurimaiden sotilaallisiin voimiin. Tässä tutkimuksessa saatu tulos on kuitenkin yhteneväinen MTS:n (2008) tulosten kanssa, että Suomen puolustus-mahdollisuuksien taivannomaisessa sodassa uskovien määrä on vähentynyt koko 2000-luvun.

Maanpuolustustahtomuuttujien keskinäiset yhteydet tukevat oletusta käsitteen moniulotteisuudesta: muuttujien välillä on havaittavissa vahvoja positiivisia yhteyksiä (kuten kansallistunne ja yhteisvastuu) sekä merkitseviä negatiivisia yhteyksiä (kuten kansallistunne ja universaalit arvot). Jotkin muuttujat eivät taas ole lainkaan yhteydessä toisiinsa (kuten yhteisvastuu ja sodankuva; henkilö voi siis pitää sotaa perinteisenä tai uskoa sen muuttuneen tuhoisammaksi riippumatta siitä, kuinka korkean pistemäärän hän saa yhteisvastuu-muuttujalla). Merkitsevistä korrelaatiokertoimistakin huolimatta maanpuolustustahdon osatekijät ovat periaatteessa riippumattomia toisistaan. Vaikka esimerkiksi kansallistunteen ja yhteisvastuun välinen riippuvuus on voimakkainta, on vastaajista noin 30 % sellaisia, joilla on toisessa matala (alle keskiarvon) pistemäärä ja toisessa korkea (yli keskiarvon) pistemäärä.

Sukupuolen ja iän mukaan tarkasteltuina iällä näyttäisi olevan enemmän vaikutusta maanpuolustus-tahtomuuttujien saamiin arvoihin kuin sukupuolella. Kansallistunne on alle 30-vuotiailla naisilla matalampi kuin yli 30-vuotiailla naisilla ja lisäksi nuorten naisten pistemäärä on alempi kuin nuorten miesten. Yhteisvastuu sen sijaan lisääntyy sekä naisilla että miehillä iän mukana. Usko turvallisuuteen ja maanpuolustustahdon uskottavuuteen lisääntyy naisilla siirryttäessä alle 30-vuotiaiden ikäryhmästä yli 30-vuotiaiden ikäryhmään, kun miehillä se hieman laskee. Ainoa pelkästään sukupuolesta johtuva ero on universaaleissa arvoissa, joita naiset pitävät tärkeämpinä kuin miehet molemmissa ikäryhmissä. Tulos vastaa arvotutkimuksissa saatuja tuloksia siitä, että naiset arvostavat itsensä ylittämisarvoja enemmän kuin miehet (esim. Pohjanheimo, 1997).

Muutokset maanpuolustustahdon osatekijöiden arvottamisessa alle 30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden ryhmissä ovat kiinnostavia ja jatkotutkimuksen arvoisia. Tähän ikäkautteen liittyy usein perheellistyminen, ja tässäkin aineistossa alle 30-vuotiailla naisilla vain yhdellä on lapsia, kun yli 30-vuotiaista naisista 70 %:lla on lapsia. Miesvastaajistakin yli 30-vuotiailla on useammin lapsia kuin alle 30-vuotiailla, mutta on mahdollista, että erityisesti naisilla perheellistyminen vaikuttaa enemmän suhtautumiseen maanpuolustustahtoon liittyviin tekijöihin. Myös arvot alkavat muuttua siirryttäessä nuoruudesta lähemmäksi keski-ikää. Tässä aineistossa valta, suoriutumisen ja mielihyvä menettävät merkitystään molemmilla sukupuolilla iän myötä. Lisäksi erityisesti miehillä hyväntahtoisuuden arvostaminen lisääntyy, ja yli 30-vuotiaat naiset pitävät turvallisuutta tärkeämpänä arvona kuin alle 30-vuotiaat naiset.

Suomalaisissa edustavilla otoksilla tehdyissä arvotutkimuksissa on havaittu, että alle 30-vuotiaiden arvomaailmassa korostuu sukupuolesta ja koulutuksesta riippumatta yksilön omien päämäärien edistäminen (muutosvalmius ja itsensä korostaminen), ja yli 50-vuotiailla yhteisten päämäärien edistäminen (itsenä ylittäminen ja säilyttäminen). Sen sijaan 30–49-vuotiaat näyttävät olevan siirtymävaiheessa näiden kahden ryhmän välissä. (Puohiniemi, 2006.) Iän, perheellistymisen ja arvojen muutoksen vaikutusten maanpuolustustahdon osatekijöihin selvittäminen vaatisi kuitenkin suurempaa aineistoa ja mielellään pitkitäistutkimusasetelmaa.

Maanpuolustustahdon ulkoista validiteettia tarkasteltiin analysoimalla summamuuttujien yhteyksiä sellaisiin muuttujiin, joihin niiden arveltiin olevan yhteydessä: henkilökohtaisiin arvomieltymyksiin, yleiseen huolestumistaipumukseen, ryhmiin samastumisiin ja paikkakiintymyksiin. Validiteetti-tarkastelujen perusteella voidaan todeta, että maanpuolustustahtoa kuvaavien summamuuttujien yhteydet muihin kyselyn muuttujiin ovat oletusten mukaisia. Esimerkiksi kansallistunne on posi-tiivisesti yhteydessä henkilökohtaisista arvomieltymyksistä perinteisiin ja turvallisuuteen, ja yhteis-vastuu toisten hyvinvoinnista huolehtimiseen tähtääviin universalismiin ja hyväntahtoisuuteen. Yleisen huolestumistaipumus on taas negatiivisesti yhteydessä uskoon turvallisuudesta. Eli mitä huolestuneempi vastaaja on ylipäänsä asioiden sujumisesta, sitä turvattommaksi hän kokee Suomen tulevaisuuden.

Edelleen ryhmiin samastuminen on oletetusti yhteydessä maanpuolustustahtoon: kansallistunnetta ja yhteisvastuuta korostavat samastuvat voimakkaammin suomalaisiin kun taas universaaleihin arvoihin myönteisemmin suhtautuvat samastuvat vahvemmin maailmankansalaisiin ja ihmiskuntaan.

Tiivistetysti voi sanoa, että kyselyn perusteella muodostetuista maanpuolustustahdon osatekijöistä parhaiten tausta- ja muilla muuttujilla selittyvät kansallistunne, yhteisvastuu ja usko turvallisuuteen. Näiden eroja selittävät sukupuoli ja/tai ikä, useat arvot, samastumiset ja paikkakiintymys. Universaalit arvot selittyvät harvemmillä, mutta selkeästi vaikuttavilla muuttujilla: sukupuolella, muutamilla arvoilla ja samastumisilla. Maanpuolustuksen uskottavuus on yhteydessä ikään ainakin naisilla ja samastumiseen pienempiin ryhmiin. Summuuttujista sodankuva selittyy kaikkien huonommin kyselyn muilla muuttujilla. Vaikka se on normaalisti jakautunut ja keskihajontakin on kohtuullinen, on sen pistemäärien vaihteluväli pienin. Se ei ole yhteydessä sukupuoleen, ikään, samastumisiin eikä paikkakiintymyksiin, ja arvoista vain perinteisiin. Tulos on kiinnostava ottaen huomioon, että sodankuvaa koskeviin väittämiin on otettu ehkä helpommin kantaa kuin maanpuolustuksen uskottavuuteen. Sodankuva eroaa muista ulottuvuuksista siinä, että se ei niinkään kuvaa asennetta tiettyyn kohteeseen (sotaan) vaan vastaajien tosiasiallista käsitystä nykypäivän sodasta. Jatkotutkimuksenä voisikin esittää, miten sodankuva muotoutuu ja mitkä tekijät sitä voisivat selittää?

4 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa on maanpuolustustahtoa ja siihen liittyviä käsityksiä. Tutkimuksella on kolme pääkysymystä:

- Miten maanpuolustustahtoa voi määritellä?
- Mistä osatekijöistä maanpuolustustahto koostuu?
- Miten maanpuolustustahtoa voisi mitata?

Tutkimus koostuu kahdesta vaiheesta: haastatteluista ja kyselytutkimuksesta. Ensimmäinen vaihe vastaa kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Haastattelut toteutettiin laadullisen asennetutkimuksen menetelmällä, jonka perusoletuksen on mm., että ihmiset tuottavat puheessaan kannanottoja, argumentteja ja vasta-argumentteja puheena olevaan kohteeseen. Asennoitumisen johonkin tiettyyn kohteeseen ei siis oleteta olevan vain joko myönteistä tai kielteistä, vaan se voi olla myös ristiriitaista. Lisäksi asenne voi vaihdella sen mukaan, mistä puhuja-asemasta kohdetta tarkastellaan. (Vesala & Rantanen, 2007.) Tässä raportissa ei syvennytä perusteellisemmin laadullisen asennetutkimuksen analyysiin ja tulkintaan, vaan sitä on käytetty välineenä hahmottaa maanpuolustustahdon osa-alueita haastateltavien puheesta. Laadullinen analyysi tuotti kuusi ulottuvuutta, joilla maanpuolustustahtoa voidaan määritellä: suomalaisuuden ja kansallisen identiteetin tärkeys, käsitys maanpuolustuksesta sodankuva, käsitys maanpuolustuksen uskottavuudesta, näkemys mahdollisista uhkista ja yksilön vastuusta suhteessa yhteisöön.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa pyrittiin vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseen: miten maanpuolustustahtoa voisi mitata? Vastausta tavoiteltiin laatimalla 34-osioinen maanpuolustustahto-kysely, jota testattiin yhdessä neljän muun mittarin kanssa. Muut mitattavat tekijät ovat: henkilökohtaiset arvomieltymykset, yleinen huolestumistaipumus, ryhmiin samastuminen ja paikkakiintymys. Määrällisen analyysin perusteella maanpuolustustahdon ulottuvuudet tiivistyivät viiteen: kansallistunteeseen, yhteisvastuuseen, universaaleihin arvoihin, uskoon turvallisuudesta sekä sodankuvaan.

Laadullisen tutkimuksen perusteella maanpuolustustahtoa määriteltiin tunteeksi siitä, että Suomi on hyvä paikka elää ja myönteiseksi asenteeksi Suomen yhteiskuntajärjestystä, luontoa, kulttuuria ja ihmisiä kohtaan, mikä johtaa haluun toimia sen hyväksi. Kyselyn tulokset tukevat tätä määritelmää. Tunne hyvästä kohtelusta vahvistaa positiivista identiteettiä ja myönteistä asennetta ryhmää kohtaan, mikä puolestaan lisää halukkuutta turvata ryhmän jatkuvuutta toimimalla rakentavasti sen hyväksi. Ryhmä, johon tuntee kuuluvansa ja jota haluaa puolustaa voi olla tarkasti määritelty kuten paikkakunta ja valtio tai laajemmin koko ihmiskunta. Ryhmän hyväksi toimiminen voi vaihdella aseellisesta puolustamisesta ryhmän toimivuudesta ja sen jäsenten hyvinvoinnista huolehtimiseen jokapäiväisessä elämässä. Ryhmän turvallisuutta ja jatkuvuutta uhkaavia vaaroja voivat olla esimerkiksi terrorismi, sotilaallinen uhka, ympäristöuhat ja sosiaaliset uhat. Tämän tutkimuksen perusteella maanpuolustustahtoa voidaan siis määritellä yksilön vapaaehtoiseksi tahdoksi toimia kotimaansa hyväksi, joka kumpuaa tunteesta, että kansalaisia kohdellaan hyvin ja oikeudenmukaisesti. Tulokset vastaavat oikeudenmukaisuustutkimuksissa saatuja tuloksia siitä, että oikeudenmukainen kohtelu ennustaa myönteistä identiteettiä, joka taas ennustaa myönteistä asennetta ryhmää kohtaan sekä halukkuutta ponnistella ryhmän eteen (Tyler, Degoe & Smith 1996; Tyler & Blader, 2003).

Yllä oleva määritelmä kattaa Antti Eskolan isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon määritelmät (Leimu, Harinen & Sinkko, 2008). Kiintymys ryhmää kohtaan, joka kumpuaa esimerkiksi ryhmän jäsenyyden tuomista eduista, sisältyy ajatukseen, että hyvä kohtelu ryhmässä lisää yksilön halukkuutta kuulua ryhmään sekä ponnistella ryhmän hyväksi. Määritelmä myös sulkee pitkälti sisäänsä Kurt Törnqvistin maanpuolustustahdon ulottuvuudet:

minkä ihmisryhmän puolustustahdosta on kysymys (sekä siviilien että asevelvollisten), mil-laisessa tilanteessa (rauhan aikana sekä kriisitilanteessa) ja minkälaisesta käyttäytymisestä (rakentavasti yhteiskunnan jäsenenä toimimisesta tai aseellisesta puolustamisesta).

Edelleen määritelmää tukevat maanpuolustustahdon osatekijöiden yhteydet arvomieli-tymyksiin. Yhteisiä päämääriä edistävät arvot ovat pääsääntöisesti positiivisesti yhteydes-sä maanpuolustustahtoon ja yksilön päämääriä edistävät arvot kielteisesti. Individualistinen maailmakuva näyttää lisäksi heikentävän sekä paikkaidentiteettiä että paikkakiintymystä: esimerkiksi itseohjautuvuutta korkealle arvostavat samastuvat vähemmän läheisiin ryhmiin (kotikaupunki/kunta, kotimaakunta, suomalaiset, perhe) ja tuntevat vähemmän kiintymys-tä asuinpaikkaansa.

Vahva samastuminen lähiryhmiin on sen sijaan yhteydessä siihen, kuinka turvalliseksi olonsa tuntee: pitääkö uhkia mahdollisina ja maanpuolustusvalmiutta riittävänä niiden torju-miseksi. Sekä haastattelujen että kyselytutkimuksen perusteella voi sanoa, että usko turval-lisuuteen on kahtiajakoinen: vastaajat näyttävät pitävän Suomessa elämistä hyvin turvallisena samalla kun heillä on varauksellinen käsitys Suomen puolustusvoimien valmiudesta (vrt. Konttinen, 2009). Arvona turvallisuus sisältää havainnot sekä henkilökohtaisesta että ryh-män turvallisuudesta (Schwartz, 1992). Sitä voidaan pitää ns. puutearvona, eli sen arvostus on yleensä suurempaa, jos turvallisuudentunne on heikko. Traumaattiset elämäntapahtu-mat voivat järkyttää ainakin hetkellisesti ihmisen perusturvallisuutta ja käsitystä siitä, miten maailma on rakentunut (Janoff-Bulman, 1989). Esimerkiksi suomalaisilla nuorilla ja opiskeli-joilla turvallisuusarvon merkitys vahvistui syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen, mutta palautui takaisin iskuja edeltävälle tasolle joitakin viikkoja tapahtumasta (Verkasalo, Goodwin & Bezmenova, 2006). Tosin turvallisuus on suomalaisille kolmen tärkeimmän arvon jou-kossa edustavilla otoksilla mitattuna (Puohiniemi, 2006).

Vahva turvallisuuden tunne ja uhkien pitäminen epätodennäköisenä voi olla maanpuo-lustuksen kannalta haasteellinen maailmakuva. Jos tulevaisuuskin nähdään turvallisena ja uhattomana, tulee kysymys puolustamisesta tarpeettomaksi. Uhkakuvien maalailu ei lie-ne mielekästä, ja haastatteluissakin suhtauduttiin varauksella ihmisten pelotteluun erilaisilla vaaroilla. Mutta miten perustella esimerkiksi puolustusmäärärahoja, jos maanpuolustusval-miutta ei pidetä tarpeellisena?

Haastateltavien kannanotot väittämään "Puolustusmäärärahojen lisääminen on hyvä ja kannatettava asia" antavat kuvan, että ensinnäkään puolustusmäärärahojen tasosta ei ole monellakaan selvää käsitystä, ja toiseksi, että puolustusmäärärahoja ei pidetä yhtä tärkeinä kuin sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä koulutukseen käytettäviä varoja. Ottaen huo-mioon maanpuolustuksen ja maanpuolustustahdon määritelmät laajimmassa muodoissaan, on tämäkin tulos ymmärrettävä ja itse asiassa maanpuolustustahtoon liittyvä. Jos aseellinen puolustus käsitetään vain pieneksi osaksi maanpuolustusta, ja maanpuolustustahtoa ennus-taa oikeudenmukainen kohtelu kansalaisena (koulutuksen tasa-arvo, tasapuolisuus sosiaa-li- ja terveyspalveluissa), voidaan yhteiskunnan varojen kanavoimista näihin kohteisiin pitää maanpuolustustahdon ylläpitämiseksi tarpeellisempänä kuin itse puolustusvoimiin. Lisäk-si puolustusvoimien rooli voisi tutkittavien mielestä olla myös laajempi ja kohdentua muun muassa ympäristökatastrofien torjuntaan.

Tutkimuksen perusteella maanpuolustustahto on siten moniulotteisempi käsite kuin mitä Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan mielipidekyselyissä esitetty kysymys "Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta" kattaa. MTS:n tutkimusten pohjal-ta tiedetään, että miehillä on enemmän maanpuolustustahtoa kuin naisilla, ja vanhemmillä ikäryhmillä enemmän kuin alle 25-vuotiailla. Jos ajatellaan tämän tutkimuksen, sekä haas-tattelujen että kyselyn, tuloksena hahmotettuja maanpuolustustahdon ulottuvuuksia, voisi vastausvaihtoehtoja "kyllä olisi", "ei osaa sanoa" ja "ei olisi" edellä esitettyyn kysymykseen täsmentää esimerkiksi seuraavilla perusteluilla:

- Ei**, koska sota on muuttunut oleellisesti talvi- ja jatkosodasta tuhoisampaan suuntaan
- Ei**, koska Suomella ei ole mahdollisuuksia puolustautua teknisesti ja määrällisesti ylivoimaista vihollista vastaan
- Ei**, koska epätoivoisessa tilanteessa ei kannata uhrata omia eikä vastapuolen ihmishenkiä
- Kyllä**, koska suomalaisuus ja suomalainen yhteiskunta ovat puolustamisen arvoisia
- Kyllä**, koska viattomia ihmisiä tulee puolustaa hyökkääjiä vastaan

MTS:n selvitykset sisältävät maanpuolustustahtoa selvittävän kysymyksen lisäksi useita muita kysymyksiä kuten kysymyksiä turvallisuudesta, ulko- ja puolustuspolitiikan hoidosta ja liittoutumisesta. Tähän tutkimukseen muokattiin kahta MTS:n käyttämää kysymystä. Ensimmäinen, "Jos ajattelette nykyistä maailmantilaa kokonaisuutena, niin uskotteko Suomen ja suomalaisten elävän seuraavien viiden vuoden aikana turvallisemmassa vai turvattomammassa maailmassa kuin nykyään", muuttui muotoon "Seuraavan 5 vuoden aikana suomalaiset tulevat elämään turvallisemmassa maailmassa kuin nykyään", ja toinen "Millaiseksi arvioitte sotilaallisen tilanteen Suomen lähialueilla seuraavien kymmenen vuoden aikana?" muotoon "Sotilaallinen tilanne Suomen lähialueilla uhkaa Suomen turvallisuutta". Kysymysten muokkaaminen väittämämuotoon oli välttämätöntä tutkimuksessa käytetyn vastausasteikon vuoksi (1=täysin eri mieltä; 5=täysin samaa mieltä). MTS:n selvityksissä vastausvaihtoehdot ensimmäiseen kysymykseen ovat "turvallisemmassa", "ei eroa nykyiseen", "ei osaa sanoa", "turvattomammassa", ja jälkimmäiseen "vähemmän uhkaava", "sama kuin nykyisin", "ei osaa sanoa" sekä "uhkaavampi".

MTS:n tutkimuksissa mielipidekysymyksiä tarkastellaan yksittäisinä osiina, ja niiden välisiä yhteyksiä olisikin hankala tutkia johtuen juuri erilaisista vastausvaihtoehdoista. Kysymykset soveltuvatkin kuvailevaan tutkimukseen, jossa halutaan käsitys tietyssä populaatiossa vallitsevista mielipiteistä. Yksittäisten kysymysten pohjalta on kuitenkin vaikeaa ennustaa muutoksia mielipiteissä sekä selvittää syitä niiden eroihin tarkemmin, mitä MTS on tähän mennessä tehnyt. Tässä tutkimuksessa lähtöoletuksena on, että maanpuolustustahtoa voidaan selittää joillakin psykologisilla ja sosiaalisilla tekijöillä. Tutkimuksen tulokset tukevat näitä oletuksia.

Vaikka tutkimus antaa viitteitä siitä, että maanpuolustustahdon osatekijät vaihtelevat iän ja sukupuolen mukaan, voi niihin todennäköisesti vaikuttaa myös sosiaalisen arvojärjestelmän kautta.

Sosiaalisen arvojärjestelmä muodostuu niistä arvoista, joita yksilö havaitsee muiden arvostavan, ja se vaikuttaa yhdessä henkilökohtaisen arvojärjestelmän kanssa tilanteiden tulkintaan, toimintaan ja päätöksentekoon. Sosiaalisia arvojärjestelmiä voi olla useita riippuen siitä, kuinka moneen ryhmään yksilö katsoo kuuluvansa, mutta todennäköisesti niitä ei ole kuitenkaan rajattomasti. (Rohan, 2000.) Perhe, ystävät ja työyhteisö voivat olla ryhmiä, joiden sosiaalinen arvojärjestelmä vaikuttaa yksilön omaan arvojärjestelmään, mutta ryhmät voivat olla myös laajempia, kuten suomalaiset tai eurooppalaiset. Siten on luultavaa, että poliittisten ja taloudellisten päättäjien toiminnassaan ilmentävät arvot vaikuttavat myös yksilötasolla. Kuvastaako päättäjien arvojärjestelmä yhteisöllisyyttä, ihmisistä ja luonnosta huolehtimista, vai individualistisia, yksilöiden omia pyrkimyksiä korostavia arvoja? Tutkimuksen perusteella ainakin yhteisöllisten arvojen tärkeinä pitäminen lisää kansallistunnetta ja yhteisvastuuta. Tässä mielessä arvojen muutos yhteisöllisistä arvoista yksilöllisempiin päin, mikä on ollut nähtävissä viimeaikaisissa suomalaisissa arvotutkimuksissa (Puohiniemi, 2006), ei välttämättä ole toivottavaa maanpuolustustahdon kannalta.

Toisaalta maanpuolustuksen määritelmän laventaminen perinteisestä valtion rajojen puolustamisesta uusien uhkien, kuten ympäristökatastrofien torjuntaan ja siviilikriisien hallintaan, voi kannustaa maanpuolustukseen myös sellaisia ryhmiä, jotka karsastavat aseellista maanpuolustusta ja jotka samastuvat enemmän koko ihmiskuntaan kuin suomalaisiin. Lisäksi erilaisten maanpuolustus-sellisten tehtävien tarjoaminen toisi postmodernin identiteetin (esim. Halava, 2006) omaaville enemmän mahdollisuuksia valita itselleen sopivia ja omia kiinnostuksia vastaavia tehtäviä. Samalla voisi käsitys maanpuolustuksen uskottavuudestaakin muuttua, kun sen mittana ei olisi pelkkä sotilaallinen voima vaan enemmän osaaaminen, tieto ja taito.

Martti Puohiniemi (2006) on jaotellut suomalaiset arvomaailmaltaan viiteen erilaiseen tyyppiin. Vuonna 2005 24 % suomalaisista oli arvomaailmaltaan suvaitsevaisia uudistajia, joille tärkeimmät arvot ovat universalismi ja itseohjautuvuus. Tutkituista 22 % kuului individualististen uudistajien ryhmään, joita ohjaa ensisijassa oma mielihyvä ja halu suoriutua muita paremmin. Varovaisia säilyttäjiä, joille erityisesti turvallisuus ja jossain määrin valta ovat tärkeitä, oli 22 %. Arvomaailmaltaan hyväntahtoisia säilyttäjiä, eli hyväntahtoisuutta, perinteitä ja yhdenmukaisuutta arvostavia, oli Puohiniemen typologian mukaan 17 % suomalaisista. Loput 15 % olivat opportunisteja, joille arvot eivät ylipäättänsä ole kovin tärkeitä toiminnan ohjaajia. Verrattaessa Puohiniemen typologiaa maanpuolustustahdon ulottuvuuksiin voisi ajatella, että kansallistunnetta ja yhteisvastuuta tärkeinä pitävät ovat arvomaailmaltaan hyväntahtoisia säilyttäjiä tai varovaisia säilyttäjiä. Suvaitsevaiset uudistavat taas voisivat saada korkeita pisteitä universaalit arvot – ulottuvuudella. Maanpuolustustahdon kannalta kysymysmerkkejä ovat todennäköisimmin individualistiset uudistajat, jotka tavoittelevat mieluummin omia päämääriään kuin yhteistä hyvää, sekä opportunistit, joihin on hankala vaikuttaa sosiaalisen arvojärjestelmän kautta. Puohiniemen mukaan individualistiset uudistajat ovat useimmiten nuoria (alle 34-vuotiaita) miehiä ja naisia, joilla on melko korkea koulutus (ammattikorkeakoulututkinto on yleisempi kuin väestössä keskimäärin).

Koska käsillä olevan tutkimuksen määrällinen aineisto on suhteellisen pieni, ei tulosten perusteella voi tehdä luotettavia yleistyksiä, mutta niistä voi johtaa kiinnostavia jatkotutkimuskysymyksiä. Yksi näistä on iän ja sukupuolen merkitys maanpuolustustahdon osatekijöiden vaihtelussa. Lisääntyykö kansallistunne ja usko maanpuolustukseen naisilla iän myötä ja jos lisääntyvät, niin mikä sitä selittää? Onko yhteisvastuu vanhemmille ikäryhmille tärkeämpää kuin nuoremmille? Onko iällä ja arvojen muutoksella yhteisvaihtelua maanpuolustustahdon selittäjinä? Lisäksi mielenkiintoinen kysymys on, onko maanpuolustustahdon osatekijöillä yhteyttä maanpuolustukseen liittyvään toimintaan, ja voidaanko niiden avulla ennustaa ihmisten toimintaa? Näiden kysymysten selvittäminen vaatii seurantatutkimusta ja laajempaa otosta. Tämän tutkimuksen tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että maanpuolustustahto on moniulotteinen käsite ja että sitä sellaisena on mahdollista mitata. Siten tämä työ avaa uusia suuntia maanpuolustustahdon määrittelylle ja tutkimukselle.

Maanpuolustus – julkaisussa 2/2009 raportoitiiin Suomenjoen ja Kuopion 9-luokkalaisten sekä lukiolaisten keskuudessa tehtyä selvitystä (Savukoski, 2009), jossa todettiin nuorten maanpuolustus-tahdon olevan yli odotusten. Kun MTS:n kyselyssä 2008 suomalaisten maanpuolustustahto oli 72 %, niin kyselyn koululaisten ja opiskelijoiden halukkuus osallistua maanpuolustukseen oli 80 %. Vaikka tässä tutkimuksessa ei tarkastellakaan maanpuolustushalukkuutta prosentuaalisesti, voidaan tuloksista vetää myös se johtopäätös, että maanpuolustus on ihmisille tärkeä asia. Jos maanpuolustustahdon tutkimuksen kysymyksenasettelussa otetaan huomioon maanpuolustuksen erilaiset ilmenemismuodot, voivat tuloksetkin maanpuolustustahdon suhteen olla toiset.

Lähteet:

- Anttila, J. (2007). Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samastuminen. *Sosiaalipsykologisia tutkimuksia* 14. Helsinki: Yliopistopaino.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 84, 191–215.
- Halava, I. (2006). Postmoderni suomalainen ja maanpuolustustahto. *Muuriankkuri* 2/2006, s. 25. [http://www.phrakl.fi/phrakl/mm.nsf/lupgraphics/MUURIANKKURI_joulukuu.pdf/\\$file/MUURIANKKURI_joulukuu.pdf](http://www.phrakl.fi/phrakl/mm.nsf/lupgraphics/MUURIANKKURI_joulukuu.pdf/$file/MUURIANKKURI_joulukuu.pdf). Luettu 4.3.2009.
- Helkama, K. & Finell, E. (2007). Pyhtää-tutkimuksen kyselylomake.
- Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered assumptions: towards a new psychology of trauma*. New York: Free Press.
- Konttinen, J. (2009). Riittääkö paukut? Turvallisuuspoliittinen varjoselonteko. *Helsingin Sanomat*, 18.1.2009.
- Leimu, H., Harinen, O. & Sinkko, R. (2008). Maanpuolustustahdon tutkimusperinne Suomessa ja Ruotsissa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Käyttäytymistieteiden laitos. Julkaisusarja 1, 1/2008.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity and place memory: Restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28, 209–231.
- Meyer, T.J., Miller, M.L., Metzger, R.L. & Borkovec, T.D. (1990). Development and validation of the Penn State Worry Questionnaire. *Behaviour Research and Therapy*, 28, 487–495.
- MTS (2007). Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2007. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 1/2007.
- MTS (2008). Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2008. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 2008.
- Mummendey, A., Klink, A. & Brown, R. (2001). Nationalism and patriotism: National identification and out-group rejection. *British Journal of Social Psychology*, 40, 159–172.
- Myyry, L., Juujärvi, S. & Pessa, K. (2008). Julkaisematon aineisto.
- Nummenmaa, L. (2004). Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Nurmela, S. (2005). Isänmaallisuus ja maanpuolustus suomalaisten mielissä. Teoksessa: R. Sinkko (toim.) *Arvot ja velvollisuudet isänmaan puolustuksessa* (ss. 89–110). Maanpuolustuskorkeakoulu, johtamisen laitos. Julkaisusarja 2, artikkelikokoelmat nro 14.
- Pallesen, S., Nordhus, I.H., Carlstedt, B., Thayer, J.F. & Johnsen, T.B. (2006). A Norwegian adaption of the Penn State Worry Questionnaire: Factor structure, reliability, validity and norms. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47, 281–291.
- Pohjanheimo, E. (1996). Pyhtääläisten arvot ja niiden muutokset vuosina 1975–1993. Teoksessa: K. Helkama & A-M. Pirttilä-Backaman (toim.) *Pyhtääläiset. Sosiaalipsykologinen seuranta tutkimus 1975–1993* (ss. 42–71). Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos.
- Pohjanheimo, E. (1997). Arvojen muutos, työ ja sosiaalinen tausta. *Tutkimus työikäisistä pyhtääläisistä 1982–1993*. Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos.
- Pohjanpalo, O. (2009). Eurovaali-innostus viime vaaleja laimeampi. *Helsingin Sanomat*, 23.5.2009.
- Puohiniemi, M. (2002). Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: Limor kustannus.
- Puohiniemi, M. (2006). *Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika*. Vantaa: Limor kustannus.
- Petterson, M. & Oksanen, K. (2009). Arvojen kaksintaistelu: vastakkainasettelun aika ei ole ohi. *City* 6/2009, 14–16.
- Rohan, M. (2000). A rose by any name? The value construct. *Personality and Social Psychology Review*, 3, 255–277.
- Savukoski, S. (2009). Nuorten maanpuolustustahto yli odotusten. *Maanpuolustus*, 88(2), 33–34.

- Schwarz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Teoksessa M.P. Zanna (toim.) *Advances in experimental social psychology* (ss. 1-65). San Diego: Academic Press.
- Schwartz, S.H., Lehmann, A. & Roccas, S. (1999). Multimethod probes of basic human values. In: J. Adamopoulos & Y. Kashima (Eds.) *Social Psychology and Cultural Context* (pp. 107-123). Thousand Oaks: Sage.
- Tyler, T., DeGoey, P. & Smith, H. (1996). Understanding why the justice of group procedures matters: a test of the psychological dynamics of the group-value model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 913-930.
- Tyler, T. & Blader, S.L. (2003). The group engagement model: procedural justice, social identity, and cooperative behaviour. *Personality and Social Psychology Review*, 7, 349-361.
- Vaahtoranta, R. (2009). Kansainvälinen ilmastopolitiikka ei saa unohtaa köyhiä maita. *Helsingin Sanomat*, Vieraskynä, 27.4.2009.
- Verkasalo, M., Goodwin, R. & Bezmenova, I. (2006). Values following a major terrorist incident: Finnish adolescent and student values before and after September 11, 2001. *Journal of Applied Social Psychology*, 36, 144-160.
- Vesala, K. M. & Rantanen, T. (1999). Pelkkä puhe ei riitä. Maanviljelijän yrittäjäidentiteetin rakentumisen sosiaalipsykologisia ehtoja. Helsinki: Gaudeamus.
- Vesala, K. M. & Rantanen, T. (2007). Laadullinen asennetutkimus: lähtökohtia, periaatteita, mahdollisuuksia. Teoksessa: K. M. Vesala & T. Rantanen (toim.). *Argumentaatio ja tulkinta. Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa* (ss. 11-61). Helsinki: Gaudeamus.

Liite 1. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet sukupuolen ja iän mukaan

Taulukko 12. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet sukupuolen ja iän mukaan

	Nainen				Mies				Kaikki			
	Alle 30		Yli 30		Alle 30		Yli 30		Alle 30		Yli 30	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,02	0,71	4,01	0,55	3,64	0,86	3,78	0,67	3,33	0,84	3,91	0,61
Yhteisvastuu	3,63	0,51	4,10	0,39	3,61	0,47	3,98	0,34	3,61	0,49	4,05	0,40
Universaalit arvot	3,58	0,71	3,63	0,50	3,19	0,63	3,40	0,77	3,38	0,70	3,53	0,64
Usko turvallisuuteen	2,69	0,58	3,01	0,57	3,27	0,53	2,99	0,76	2,98	0,62	3,00	0,63
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,89	0,75	3,43	0,57	3,23	0,67	3,00	0,97	3,06	0,72	3,24	0,80
Sodankuva	3,69	0,54	3,93	0,65	3,69	0,57	3,50	0,69	3,69	0,54	3,74	0,70
N	26		25		26		20		52		45	

Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien vaihtelua sukupuolen ja iän mukaan testattiin monisuuntaisella varianssianalyysillä (multivariate), jossa kansallistunne, yhteisvastuu, universaalit arvot, sodankuva, usko turvallisuuteen ja maanpuolustustahdon uskottavuus ovat riippuvia muuttujia ja sukupuoli sekä kaksiluokkainen ikämuuttuja (1=alle 30-vuotiaat, 2=yli 30-vuotiaat) riippumattomia muuttujia. Monisuuntainen F (Pillai's Trace) on merkitsevä sekä sukupuolelle ($F(6, 88)=7,256, p<0.001, \eta^2(\text{efektikoko})=0.33$) että ikämuuttujalle ($F(6,88)=5,203, p<0.001, \eta^2=0.26$). Sukupuolella on päävaikutus universaaleihin arvoihin, naisten saadessa siinä merkittävästi korkeammat pistemäärät kuin miehet ($F(1, 93)=5,39, p<.05, \eta^2=0.05$). Iällä on puolestaan päävaikutus yhteisvastuuseen ($F(1, 93)=22,55, p<0.001, \eta^2=0.19$), myönteisyyden yhteisvastuuseen lisääntyessä iän myötä.

Sukupuolella ja iällä on merkittävä yhteisvaikutus kansallistunteeseen ($F(1, 93)=4,27, p<.01, \eta^2=0.08$), uskoon turvallisuuteen ($F(1, 93)=6,00, p<.05, \eta^2=0.06$) ja maanpuolustuksen uskottavuuteen ($F(1, 93)=6,50, p<.05, \eta^2=0.06$). Kansallistunteessa naisten pistemäärä nousee merkitsevästi iän myötä (Ka=3,02 vs. 4,01, Kh=0,71 vs. 0,55, $t=-5.27, p<.001$) miesten pistemäärän noustessa vain hieman (Ka=3,64 vs. 3,78, Kh=0,86 vs. 0,67, $t=-0.62, ns.$). Alle 30-vuotiaiden naisten pistemäärä on matalampi kuin alle 30-vuotiaiden miesten pistemäärä ($t=-2.82, p<.01$). Uskossa turvallisuuteen naisten pistemäärä samoin nousee ikäryhmästä toiseen merkitsevästi, joskin lievemmin (Ka=2,69 vs. 3,01, Kh=0,58 vs. 0,57, $t=-2,04, p<.05$) miesten pistemäärän laskiessa hieman, mutta ei merkitsevästi (Ka=3,27 vs. 2,99, Kh=0,53 vs. 0,76, $t=1,47, ns.$). Tässäkin muuttujassa alle 30-vuotiaiden naisten pistemäärä on merkitsevästi alhaisempi kuin alle 30-vuotiaiden miesten ($t=-3,70, p<.01$). Naisten luottamus maanpuolustuksen uskottavuuteen näyttää myös lisääntyvän iän myötä (Ka=2,89 vs. 3,43, Kh=0,75 vs. 0,57, $t=-2,88, p<.01$), kun miehillä se laskee ei merkitsevästi (Ka=3,23 vs. 3,00, Kh=0,67 vs. 0,97, $t=0,95, ns.$). Tässä muuttujassa ei ollut eroa naisten ja miesten välillä nuoremmassa ikäryhmässä.

Liite 2. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet ja ryhmiin samastuminen

Taulukko 13. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet kotikaupungin tai – kunnan asukkaisiin samastumisen mukaan.

	Samastuminen kotikaupungin/kunnan asukkaisiin					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,15	0,92	3,34	0,66	3,78	0,79
Yhteisvastuu	3,67	0,69	3,85	0,40	3,85	0,43
Universaalit arvot	3,62	0,82	3,26	0,51	3,53	0,67
Usko turvallisuuteen	2,66	0,55	2,92	0,38	3,19	0,68
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,89	0,81	3,05	0,47	3,30	0,81
Sodankuva	3,67	0,48	3,65	0,70	3,76	0,64
N	22		27		59	

Maanpuolustustahdon summamuuttujien vaihtelua samastumisen voimakkuuden mukaan tutkittiin monisuuntaisella varianssianalyysillä (multivariate), jossa kansallistunne, yhteisvastuu, universaalit arvot, sodankuva, usko turvallisuuteen ja maanpuolustustahdon uskottavuus ovat riippuvia muuttujia ja samastuminen kuhunkin ryhmään (1=vähän; 2=keskimääräisesti; 3=paljon) vuorollaan riippumaton muuttuja. Samastuminen kotikaupungin tai – kunnan asukkaisiin on yhteydessä maanpuolustustahdon osatekijöihin (Taulukko 13): monisuuntainen F (Pillai's Trace) on merkitsevä ($F(12, 202)=2,22, p<0.05, \eta^2=0.12$). Päävaikutus on havaittavissa kansallistunteessa ($F(2, 105)=5,05, p<0.01, \eta^2=0.09$) ja uskossa turvallisuuteen ($F(2, 105)=6,78, p<0.01, \eta^2=0.11$). Molemmissa vähän samastuvat saivat merkitsevästi matalammat pisteet kuin paljon samastuvat.

Samastumisessa kotimaakunnan asukkaisiin monisuuntainen F on myös merkitsevä ($F(12, 202)=2,08, p<0.05, \eta^2=0.11$, Taulukko 14). Päävaikutukset samastumisen voimakkuudella on kansallistunteeseen ($F(2, 105)=10,65, p<.0.001, \eta^2=0.17$) ja yhteisvastuuseen ($F(2,105)=4,52, p<0.05, \eta^2=0.08$). Kansallistunteessa vähän kotimaankuntaan samastuvat saavat matalammat pistemäärät kuin keskimääräisesti ja paljon samastuvat. Yhteisvastuussa vähän ja paljon samastuvien pistemäärät eroavat merkitsevästi toisistaan.

Taulukko 14. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet kotimaakunnan asukkaisiin samastumisen mukaan

	Samastuminen kotimaakunnan asukkaisiin					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,19	0,80	3,65	0,81	4,00	0,65
Yhteisvastuu	3,64	0,56	3,83	0,46	3,97	0,39
Universaalit arvot	3,61	0,71	3,38	0,66	3,44	0,66
Usko turvallisuuteen	2,83	0,50	3,03	0,54	3,17	0,77
Maanpuolustuksen uskottavuus	3,02	0,58	3,16	0,73	3,29	0,90
Sodankuva	3,74	0,62	3,72	0,63	3,68	0,63
N	36		35		37	

Suomalaisiin samastumisen kohdalla edelleen monisuuntainen F on merkitsevä ($F(12,202)=2,99$, $p<0.01$, $\eta^2=0.15$; Taulukko 15). Päävaikutukset samastumisen voimakkuudella on kansallistunteeseen ($F(2,105)=16,28$, $p<0.001$, $\eta^2=0.24$), yhteisvastuuseen ($F(2,105)=8,49$, $p<0.01$, $\eta^2=0.13$) ja maanpuolustuksen uskottavuuteen ($F(2,105)=2,03$, $p<0.05$, $\eta^2=0.07$). Kansallistunne ja yhteisvastuu ovat merkitsevästi alhaisempia vähän samastuvilla kuin paljon suomalaisiksi samastuvilla.

Taulukko 15. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet suomalaisiin samastumisen mukaan.

	Samastuminen suomalaisiin					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	2,66	0,91	3,01	0,89	3,83	0,67
Yhteisvastuu	3,36	0,70	3,57	0,55	3,90	0,41
Universaalit arvot	3,62	1,03	3,37	0,67	3,49	0,65
Usko turvallisuuteen	2,81	0,78	2,89	0,56	3,05	0,62
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,62	0,74	2,91	0,93	3,25	0,69
Sodankuva	3,69	0,66	3,80	0,61	3,70	0,62
N	8		16		84	

Pohjoismaalaisiin samastumisessa monisuuntainen F on merkitsevä ($F(12,202)=2,34$, $p<0.01$, $\eta^2=0.12$), ja samastumisen vahvuudella on päävaikutus kansallistunteeseen ($F(2,105)=4,25$, $p<0.05$, $\eta^2=0.07$), yhteisvastuuseen ($F(2,105)=7,20$, $p<0.01$, $\eta^2=0.12$) ja maanpuolustuksen uskottavuuteen ($F(2,105)=4,49$, $p<0.05$, $\eta^2=0.08$; Taulukko 16). Jälleen vähän samastuvat tuntevat vähemmän kansallistunnetta ja yhteisvastuuta kuin paljon samastuvat, ja he myös uskovat maanpuolustus-valmiuteen vähemmän kuin keskimääräisesti tai paljon pohjoismaalaisiksi samastuvat.

Taulukko 16. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet pohjoismaalaisiin samastumisen mukaan.

	Samastuminen pohjoismaalaisiin					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,24	0,89	3,67	0,67	3,78	0,80
Yhteisvastuu	3,57	0,59	3,73	0,43	3,96	0,40
Universaalit arvot	3,36	0,87	3,50	0,61	3,52	0,60
Usko turvallisuuteen	2,87	0,60	3,12	0,57	3,03	0,66
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,80	0,68	3,33	0,56	3,25	0,80
Sodankuva	3,64	0,57	3,64	0,63	3,78	0,64
N	27		24		57	

Eurooppalaiseksi samastumisen kohdalla monisuuntainen F on merkitsevä ($F(12,202)=2,40$, $p<0.01$, $\eta^2=0.12$), mutta muuttujalla on päävaikutus vain yhteisvastuuseen ($F(2,105)=6,08$, $p<0.01$, $\eta^2=0.10$; Taulukko 17). Vähän eurooppalaisiksi samastuvat tuntevat vähemmän yhteisvastuuta kuin paljon samastuvat.

Maailmankansalaiseksi samastumisen voimakkuudella ei ole merkitsevää yhteyttä maanpuolustustahdon ulottuvuuksiin; moniulotteinen F (Pillai's Trace) ei ole merkitsevä ($F(12,202)=1,27$, ns.; Taulukko 18)

Taulukko 17. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet eurooppalaisiin samastumisen mukaan.

	Samastuminen eurooppalaisiin					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,34	0,85	3,79	0,85	3,68	0,78
Yhteisvastuu	3,58	0,61	3,75	0,48	3,95	0,38
Universaalit arvot	3,33	0,77	3,41	0,68	3,57	0,62
Usko turvallisuuteen	2,83	0,67	3,20	0,58	3,02	0,61
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,85	0,76	3,30	0,62	3,24	0,77
Sodankuva	3,57	0,67	3,63	0,63	3,81	0,59
N	27		23		58	

Ihmiskuntaan samastumisen moniulotteinen F on merkitsevä ($F(12,202)=2,26$, $p<0.05$, $\eta^2=0.12$; Taulukko 19). Päävaikutus samastumisen voimakkuudella on universaaleihin arvoihin ($F(2,105)=6,97$, $p<0.01$, $\eta^2=0.12$) ja sodankuvaan ($F(2,105)=1,16$, $p<0.05$, $\eta^2=0.06$). Vähän ja keskimääräisesti ihmiskuntaan samastuvat pitävät universaaleja arvoja vähemmän tärkeinä kuin paljon samastuvat. Sodankuvassa keskimääräisesti samastuvien pistemäärä poikkeaa merkitsevästi paljon samastuvien pistemäärästä.

Taulukko 18. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet maailmankansalaisein samastumisen mukaan.

	Samastuminen maailmankansalaisein					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,57	0,87	3,83	0,77	3,39	0,78
Yhteisvastuu	3,72	0,57	3,88	0,49	3,82	0,39
Universaalit arvot	3,37	0,63	3,35	0,69	3,76	0,64
Usko turvallisuuteen	2,96	0,71	3,09	0,53	2,96	0,67
Maanpuolustuksen uskottavuus	3,06	0,84	3,29	0,58	3,07	0,85
Sodankuva	3,74	0,72	3,63	0,57	3,80	0,58
N	33		43		32	

Taulukko 19. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet ihmiskuntaan samastumisen mukaan.

	Samastuminen ihmiskuntaan					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	3,41	0,97	3,66	0,77	3,66	0,80
Yhteisvastuu	3,65	0,70	3,82	0,41	3,85	0,45
Universaalit arvot	3,16	0,63	3,20	0,67	3,66	0,63
Usko turvallisuuteen	2,81	0,72	3,21	0,58	2,99	0,61
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,86	0,93	3,31	0,80	3,17	0,67
Sodankuva	3,70	0,79	3,45	0,55	3,81	0,58
N	17		24		67	

Perheeseen samastuu voimakkaasti suurin osa vastaajista ja vähän tai keskimääräisesti samastuvia on hyvin vähän (alle 10 %). Erot ryhmien välillä maanpuolustustahdon ulottuvuuksissa ovat kuitenkin niin selvät, että monisuuntainen F on merkitsevä ($F(12,202)=3,22$, $p<0.001$, $\eta^2=0.16$; Taulukko 20). Päävaikutukset ovat havaittavissa jälleen kansallistunteessa ($F(2,105)=5,15$, $p<0.001$, $\eta^2=0.14$), yhteisvastuussa ($F(2,105)=1,05$, $p<0.05$, $\eta^2=0.08$) ja maanpuolustuksen uskottavuudessa ($F(2,105)=4,58$, $p<0.05$, $\eta^2=0.08$). Kaikissa näissä muuttujissa keskimääräisesti perheeseen samastuvat saavat matalammat pistemäärät kuin paljon samastuvat.

Taulukko 20. Maanpuolustustahdon ulottuvuudet perheeseen samastumisen mukaan

	Samastuminen perheeseen					
	Vähän		Keskimääräisesti		Paljon	
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh
Kansallistunne	2,83	0,68	2,58	0,94	3,72	0,75
Yhteisvastuu	3,30	0,79	3,43	0,77	3,86	0,44
Universaalit arvot	3,48	1,15	2,92	0,59	3,52	0,66
Usko turvallisuuteen	2,50	0,25	2,53	0,94	3,06	0,59
Maanpuolustuksen uskottavuus	2,67	0,76	2,43	1,43	3,22	0,66
Sodankuva	3,00	0,66	3,64	0,67	3,74	0,61
N	3		7		98	

Taulukko 21. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien korrelaatiot ryhmiin samastumisiin.

	Kansallis- tunne	Yhteis- vastuu	Universaalit arvot	Usko turvalli- suuteen	Mp uskottavuus	Sodankuva
Kotik./kunnan asukkaat	0.34***	0.15	-0.02	0.38***	0.27**	0.06
Kotimaakunnan asukkaat	0.43***	0.34**	-0.10	0.27**	0.19*	0.04
Suomalaiset	0.58***	0.45***	0.00	0.24*	0.39***	-0.04
Pohjoismaa- laiset	0.27**	0.39***	0.14	0.07	0.23*	0.08
Eurooppa- laiset	0.14	0.34***	0.18	0.01	0.12	0.15
Maailmankan- salaiset	-0.09	0.10	0.23*	0.02	-0.01	0.08
Ihmiskunta	0.04	0.12	0.41***	-0.02	0.06	0.18
Perhe	0.42***	0.36***	0.02	0.21*	0.24*	0.14

Liite 3 Maanpuolustustahdon ulottuvuudet ja paikkakiintymys

Taulukko 22. Maanpuolustustahdon ulottuvuuksien ja paikkakiintymismuuttujien väliset korrelaatiot.

	Kansallis- tunne	Yhteis- vastuu	Universaalit arvot	Usko turvalli- suuteen	Mp uskottavuus	Sodankuva
Naapurusto	0.34***	0.20*	0.10	0.19*	0.10	0.08
Lähiö	0.29**	0.12	0.13	0.31**	0.22*	0.04
Kotikaupunki/ kunta	0.23*	0.15	0.04	0.21*	0.11	0.02

Liite 4 Kyselylomake

TAUSTATIEDOT

Vastaa ympäröimällä oikea vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

1. Sukupuoli   1 Nainen   2 Mies
2. Syntymävuosi 19_____
3. Siviilisäätyysi?   1 naimaton   2 avoliitossa   3 naimisissa   4 eronnut   5 leski
4. Lasten lukumäärä?   _____
5. Mikä on peruskoulutuksesi?
- 1 vähemmän kuin kansakoulu
2 kansakoulu tai vastaava
3 keskikoulu tai peruskoulu
4 ylioppilastutkinto
6. Mikä on ammattikoulutuksesi?
- 1 ei ammattikoulutusta (opiskelija tms.)
2 ammattikurssi tai muu alle 2 vuotta kestänyt ammattikoulutus
3 ammattikoulu
4 opistotasoinen tutkinto
5 ammattikorkeakoulu
6 korkeakoulu- tai yliopistotutkinto
7 muu koulutus, mikä? _____

Seuraavassa on lyhyitä kuvauksia erilaisista ihmisistä. Lue jokainen kohta ja mieti, kuinka paljon kuvailtu henkilö on samanlainen tai erilainen kuin Sinä. Vastaa ympäröimällä sen kohdan numero, joka sopii Sinuun parhaiten.

1 ei lainkaan samanlainen kuin minä	2 ei juuri lainkaan samanlainen kuin minä
3 vain hieman samanlainen kuin minä	4 jonkin verran samanlainen kuin minä
5 melko samanlainen kuin minä	6 erittäin paljon samanlainen kuin minä

- PQ01. Hän haluaa olla ideoiva ja luova. Hän haluaa olla omaperäinen ja tehdä asiat omalla tavallaan.   1   2   3   4   5   6
- PQ02. Hänelle on tärkeää olla rikas. Hän haluaa, että hänellä on paljon rahaa ja kalliita tavaroita.   1   2   3   4   5   6
- PQ03. Hänen mielestään on tärkeää, että kaikkia maailman ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Hän katsoo, että kaikilla pitäisi olla samat mahdollisuudet elämässä.   1   2   3   4   5   6
- PQ04. Hän pitää erittäin tärkeänä saada näyttää muille taitonsa. Hän haluaa toisten ihailevan hänen tekemisiään.   1   2   3   4   5   6

1 ei lainkaan samanlainen kuin minä
3 vain hieman samanlainen kuin minä
5 melko samanlainen kuin minä

2 ei juuri lainkaan samanlainen kuin minä
4 jonkin verran samanlainen kuin minä
6 erittäin paljon samanlainen kuin minä

PQ05. Hänelle on tärkeää saada elää turvallisessa ympäristössä. Hän välttää kaikkea, mikä saattaisi uhata hänen turvallisuuttaan.	1	2	3	4	5	6
PQ06. Hän pitää yllätyksistä ja etsii aina uusia asioita kokeiltavaksi. Hänestä on tärkeää tehdä paljon erilaisia asioita elämässä.	1	2	3	4	5	6
PQ07. Hänen mielestään ihmisten pitää toimia kuten käsketään. Hänen mielestään sääntöjä pitää noudattaa aina, vaikka kukaan ei ole näkemässä.	1	2	3	4	5	6
PQ08. Hänen mielestään on tärkeää kuunnella ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin hän itse. Vaikka hän olisi eri mieltä heidän kanssaan, hän haluaa silti ymmärtää heitä.	1	2	3	4	5	6
PQ09. Hänelle on tärkeää olla vaatimaton. Hän välttää vetämästä huomiota puoleensa.	1	2	3	4	5	6
PQ10. Elämän iloista nauttiminen on hänelle tärkeää. Hän hemmottelee itseään mielellään.	1	2	3	4	5	6
PQ11. Hän haluaa itse päättää omista asioistaan. Hän haluaa suunnitella ja valita vapaasti omat tekemisensä.	1	2	3	4	5	6
PQ12. Hän pitää erittäin tärkeänä ympärillään olevien ihmisten auttamista. Hän haluaa huolehtia heidän hyvinvoinnistaan.	1	2	3	4	5	6
PQ13. Menestyminen on hänelle tärkeää. Hän haluaa tehdä vaikutuksen muihin ihmisiin.	1	2	3	4	5	6
PQ14. Oman maan turvallisuus on hänelle erittäin tärkeää. Hänen mielestään valtion pitää huolehtia maan sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta.	1	2	3	4	5	6

1 ei lainkaan samanlainen kuin minä
3 vain hieman samanlainen kuin minä
5 melko samanlainen kuin minä

2 ei juuri lainkaan samanlainen kuin minä
4 jonkin verran samanlainen kuin minä
6 erittäin paljon samanlainen kuin minä

PQ15. Hän etsii aina seikkailuja ja ottaa mielellään riskejä. Hän haluaa, että elämä on jännittävää.	1	2	3	4	5	6
PQ16. Hänestä on tärkeää käyttäytyä korrektisti. Hän pyrkii olemaan tekemättä mitään, mikä muiden mielestä voisi olla väärin.	1	2	3	4	5	6
PQ17. Hän toimii mielellään johtajana ja määrää, mitä toisten pitää tehdä. Hän haluaa ihmisten tekevän kuten hän sanoo.	1	2	3	4	5	6
PQ18. Hänelle on tärkeää olla uskollinen ystävilleen. Hän haluaa omistautua läheisilleen.	1	2	3	4	5	6
PQ19. Hän on vahvasti sitä mieltä, että ihmisten pitäisi välittää luonnosta. Ympäristönsuojelu on hänelle tärkeää.	1	2	3	4	5	6
PQ20. Perinteet ovat hänelle tärkeitä. Hän yrittää noudattaa sukunsa ja uskontonsa perinnäistapoja.	1	2	3	4	5	6
PQ21. Hän pyrkii pitämään hauskaa aina kun mahdollista. Hänestä on tärkeää tehdä asioita, jotka tuottavat hänelle itselleen mielihyvää.	1	2	3	4	5	6
PQ22. Hänestä on tärkeää toimia ahkerasti, tunnollisesti ja pitkäjänteisesti.	1	2	3	4	5	6
PQ23. Täsmällisyys ja järjestelmällisyys ovat hänelle tärkeää.	1	2	3	4	5	6

Seuraavassa on joukko väittämiä. Ympyröi se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa sinua.

1=Ei kuvaa minua lainkaan	2=Ei kuvaa minua kovin hyvin	3=Toisaalta kuvaa minua, toisaalta ei	4=Kuvaa minua melko hyvin	5=Kuvaa minua erittäin hyvin
---------------------------	------------------------------	---------------------------------------	---------------------------	------------------------------

WQ01. Vaikka minulla ei ole riittävästi aikaa tehdä kaikkea, ei se huolestuta minua.	1	2	3	4	5
WQ02. Muserrun huolieni alle.	1	2	3	4	5
WQ03. Minulla ei ole tapana murehtia asioita.	1	2	3	4	5
WQ04. Monet tilanteet huolestuttavat minua.	1	2	3	4	5
WQ05. Tiedän, ettei minun pitäisi huolestua asioista, mutta en voi sille mitään.	1	2	3	4	5
WQ06. Paineen alla olen hyvin huolissani.	1	2	3	4	5
WQ07. Murehdin aina jotain.	1	2	3	4	5
WQ08. Minun on helppo karkottaa huolestuttavat ajatukset mielestäni.	1	2	3	4	5
WQ09. Heti kun saan valmiiksi yhden tehtävän, alan murehtia kaikkea muuta mitä minun pitäisi tehdä.	1	2	3	4	5
WQ10. En koskaan huolestu mistään.	1	2	3	4	5
WQ11. Jos asialle ei voi tehdä enempää, en murehdi sitä enää.	1	2	3	4	5
WQ12. Olen ollut murehtija koko elämäni.	1	2	3	4	5
WQ13. Huomaan murehtivani asioita.	1	2	3	4	5
WQ14. Kun alan murehtia jotain, en pysty lopettamaan.	1	2	3	4	5
WQ15. Olen huolissani koko ajan.	1	2	3	4	5
WQ16. Murehdin asioita, joita minun pitää tehdä, kunnes olen saanut ne valmiiksi.	1	2	3	4	5

Vastaa seuraaviin väittämiin ympyröimällä sopivin vaihtoehto.

1=Täysin eri mieltä	2=Jokseenkin eri mieltä	3=Ei samaa eikä eri mieltä	4=Jokseenkin samaa mieltä	5=Täysin samaa mieltä
---------------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------	-----------------------

MP01. Suomalaisten pitäisi säilyttää kansallinen identiteettinsä kaikin keinoin.	1	2	3	4	5
MP02. Hyvät poliittiset ja taloudelliset suhteet muihin valtioihin ovat paras tapa ehkäistä sotilaallista uhkaa.	1	2	3	4	5
MP03. Tulevaisuuden sodissa ei pärjää perinteisillä aseilla.	1	2	3	4	5
MP04. Yhteisön turvallisuus menee yksilön turvallisuuden edelle kriisitilanteessa.	1	2	3	4	5
MP05. Jokainen voi turvata Suomen tulevaisuutta osallistumalla yhteiskunnan toimintaan kykyjensä mukaan.	1	2	3	4	5
MP06. Olen isänmaallinen.	1	2	3	4	5
MP07. Nykypäivänä sodat ovat tuhoisampia kuin aiemmin.	1	2	3	4	5
MP08. Yksilön tulee toimia yhteisönsä hyväksi etenkin kriisitilanteissa.	1	2	3	4	5
MP09. Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista.	1	2	3	4	5
MP10. Suomalainen yhteiskuntajärjestys on puolustamisen arvoinen.	1	2	3	4	5
MP11. Maanpuolustuskoulutuksen pitäisi tähdätä muidenkin reservien kuin asevelvollisuusreservin muodostamiseen (esim. ympäristönsuojelu, terveydenhuolto).	1	2	3	4	5
MP12. Tunnen suurta yhteenkuuluvuutta muiden suomalaisten kanssa.	1	2	3	4	5
MP13. Jokaisen nuoren suomalaisen velvollisuus on kunnioittaa Suomen historiaa ja kulttuuriperintöä.	1	2	3	4	5
MP14. Asepalvelukseen tulee valikoida vain kaikkein motivoituneimmat henkilöt.	1	2	3	4	5
MP15. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.	1	2	3	4	5

MP16. Suomalainen kulttuuri on minulle tärkeä ja läheinen.	1	2	3	4	5
MP17. Suomen sisäistä turvallisuutta ei uhkaa mikään seuraavan 10 vuoden aikana.	1	2	3	4	5
MP18. Velvollisuuteni on puolustaa maatani, jos sitä uhataan.	1	2	3	4	5
MP19. Jos kukaan ei suostuisi sotimaan, sodat loppuisivat maailmasta.	1	2	3	4	5
MP20. Vaaran hetkellä läheisten turvallisuudesta tulee huolehtia kaikin keinoin.	1	2	3	4	5
MP21. Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia.	1	2	3	4	5
MP22. Isänmaallisuus on nykymaailmassa pikemminkin vahingollista.	1	2	3	4	5
MP23. Sotilaallinen tilanne Suomen lähialueilla uhkaa Suomen turvallisuutta.	1	2	3	4	5
MP24. Ihmishenki on liian arvokas uhrattavaksi minkään asian puolesta.	1	2	3	4	5
MP25. Sodankäynti ei ole juurikaan muuttunut toisen maailmansodan jälkeen.	1	2	3	4	5
MP26. Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteiseksi hyväksi.	1	2	3	4	5
MP27. Ympäristöuhat ovat nykypäivänä vakavampia uhkia kuin sotilaalliset uhat.	1	2	3	4	5
MP28. Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti.	1	2	3	4	5
MP29. Olen hyvin ylpeä siitä, että olen suomalainen.	1	2	3	4	5
MP30. Seuraavan 5 vuoden aikana suomalaiset tulevat elämään turvallisemmassa maailmassa kuin nykyään.	1	2	3	4	5
MP31. Kriisitilanteessa on oikein rajoittaa kansalaisten vapauksia.	1	2	3	4	5
MP32. Sodat johtuvat valtioiden johtajien kyvyttömyydestä hoitaa asioita.	1	2	3	4	5
MP33. Suomen luonto on minulle hyvin tärkeä.	1	2	3	4	5
MP34. Kansainvälinen terrorismi on uhka Suomelle.	1	2	3	4	5

Kun ajattelet itseäsi – sitä mitä olet - kuinka vahvasti katsot kuuluvasi seuraaviin ryhmiin tai ihmisten muodostamiin kokonaisuuksiin? Kuinka läheiseksi koet ne itsellesi? Valitse sopiva vaihtoehto.

	Ei lainkaan					Erittäin paljon
PI01. kotikaupungin/kunnan asukkaat	1	2	3	4	5	
PI02. kotimaakuntani asukkaat (esim. uusmaalaiset, hämäläiset jne.)	1	2	3	4	5	
PI03. suomalaiset	1	2	3	4	5	
PI04. pohjoismaalaiset	1	2	3	4	5	
PI05. eurooppalaiset	1	2	3	4	5	
PI06. maailmankansalaiset	1	2	3	4	5	
PI07. ihmiskunta	1	2	3	4	5	
PI08. perheesi	1	2	3	4	5	

Valitse seuraavassa se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa tunteitasi asuinpaikkaasi kohtaan.

1=Täysin eri mieltä	2=Jokseenkin eri mieltä	3=Ei samaa eikä eri mieltä	4=Jokseenkin samaa mieltä	5=Täysin samaa mieltä
---------------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------	-----------------------

Tunteeni paikkaa kohtaan

	Naapurusto					Kaupunginosa/kylä					Kotikaupunki/kunta				
PA01. Tunnen paikan erittäin hyvin.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA02. Puolustan tätä paikkaa jonkun arvostellessa sitä.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA03. Kaipaen sinne ollessani muualla.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA04. En pidä tästä paikasta	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA05. Tunnen oloni turvalliseksi täällä.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA06. Olen ylpeä tästä paikasta.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA07. Tämä on osa minua.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA08. En voi vaikuttaa sen asioihin.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA09. Haluan olla mukana sen tapahtumissa.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA10. Lähden täältä mielelläni.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA11. En haluaisi muuttaa täältä.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
PA12. Olen juurtunut tänne.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

KIITOS VASTAUKSISTASI!